

AUTORII ROMÂNÎ,
VECHÎ ŞI CONTIMPORANI.

ION NECULCEA

LETOPISETUL

TEREI MOLDOVEI

CU NOTIŢE IEROGRAFICE

BUCURESCI

Editura LIBRARIEI SOCECŪ & Comp.

1894

Preţul 80 bani

12/36

RPR

BIBLIOTECA CENTRALA
A
UNIVERSITAȚII
DIN
BUCUREȘTI

No. Curent I 12136 Format.....

No. Inventar..... Anul.....

Secția..... Raftul.....

12136

AUTORII ROMĂNI,
VECHI ȘI CONTIMPORANI.

1956

308725

EDIȚIUNE ȘCOLARĂ
APROBATA DE MINISTERUL INSTRUȚIUNII PUBLICE
ȘI AL CULTELOR.

1091

1956

ION NECULCEA

FUNDAȚIUNEA UNIVERSITARĂ
CAROL I.
BUCUREȘTI

LETOPISEȚUL

ȚEREI MOLDOVEI

18398

CU NOTIȚE LEXICOGRAFICE

BUCUREȘCI

Editura LIBRĂRIEI SOCECŪ & Comp.

1894

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ
BUCUREȘTI
COT. 195 12.136

CONTROL

RC 107/05

1961

40,392. — *Stabilimentul grafic I. V. Socecă — București.*

B.C.U. Bucuresti

C86481

IÓN NECULCEA

LETOPISEȚUL

ȚĂREI MOLDOVEI

IÓN NECULCEA

Cronicarul Ión Neculcea s'a născut pe la sfîrșitul secolului al XVII-lea la moșia sa Prigo-renii, lângă Tîrgul-Frumos. A fost agă și sluger în timpul domniei ânteiă a lui Antioh Can-temir (1696—1701), spătar în a doua dom-nie a aceluiași domn (1705—1707), și apoi Caimacam împreună cu vornicul Iordake Ru-set, visternicul Ilie Cantacuzino și visternicul Ilie Catargiu pe timpul când Antioh Vodă a mers cu boieri și cu salahori să ajute la prefacerea Benderului.

A fugit în țera leșescă de răul lui Mihai Racoviță, și, după ce se întorse în Moldova, a trăit foarte retras sub domnia lui Racoviță Vodă și a lui Nicolae Mavrocordat (1708—1710).

Neculcea a jucat un rol foarte însemnat sub domnia lui Dimitrie Cantemir, care, 'l-a făcut hatman și 'l ținea în mare cinste. Cantemir dice însuși: «Iar mai cu credință și mai ales tóte trebile domniei era după mine Ión Ne-culcea vel spatar.»

Neculcea a urmat pe Cantemir în toate întreprinderile séle aventuróse ; s'a luptat în fruntea Moldovenilor uniți cu Ruși la Stănilescă în contra Turcilor și a trecut cu alți 23 boieri în Rusia la Harcov (1712). După ce a stat exilat două ani în Rusia (1712-1714), s'a întors în țera unde a recăpătat moșiile sale ce fuseseră sechestrare și a trăit la Prigoreni unde a murit în anul 1743.

A eșit din viața privată numai în două rânduri : în 1730 când Grigorie Ghika 'l făcu vornic de țera de sus și în 1741 când 'l numi Constantin Mavrocordat membru extraordinar în divanul judecătoresc.

Cronica lui Ión Neculcea coprinde istorisirea faptelor din țera Moldovei începând cu domnia lui Dabija Vodă pînă la domnia a doua a lui Constantin Vodă Mavrocordat.

LETOPISEȚUL
ȚĂREI MOLDOVEI

DE LA DABIJA V. V. PÎNĂ LA DOMNIA LUÎ IÓN MAVROCORDAT V. V.

(1662 – 1743)

Coprinđând o samă de cuvinte pentru Domnii și pentru țără ce
nu se află în letopisețele Costinescilor.

DE

IÓN NECULCEA

BIV VEL VORNIC DE ȚĂRA DE SUS

PRECUVÎNTARE

Acest pământ al Moldovei n'a fost aședat de demult de ómeni, să fie fost trăit într'însul cu pace; ce ¹⁾, în câte-va rânduri, aũ fost și pustiũ. Deci, pentru aceea, nu se află letopișețe scrise de pământeni vechi. Ce, de la o vreme, de la descălecatul lui Dragoș Vodă, târziu s'aũ apucat Ureche Vornicul de aũ scris din istoriile a doui istorici Leșesci, și l'aũ scris pînă la domnia lui Aron Vodă.

Apoi aũ mai făcut, după Ureche Vornicul, și un Simion Dascãl, și un Misail Cãlugãrul, și un Evstrati Logofetul, și iar 'l-aũ scris, cât aũ scris Ureche Vornicul, pînă la Aron Vodă. Numai aceștii, póte fi, aũ fost ómeni neîn-vęțați, de n'aũ cetit bine la istorii, cã aũ defãimat pre Moldoveni, scriind cã sunt din talhari: pentru acésta, darã, nimene din scrisorile lor, nici cele ce ar fi fost adevęrate, aũdite saũ vęđute, a lor nu le pot ómenii a

¹⁾ Ce = ci.

credere ¹⁾. Iară pre urma acestora, s'aũ apucat dumnealui Miron Logofët, de aũ făcut un letopiset, și cât n'aũ putut istovi ²⁾ Miron Logofëtul, 'l-aũ istovit fiuș sœu Nicolai Costin, biv vel Logofët; 'l-aũ scris din începutul lumei, arătând cine aũ trăit pre acest pãmânt, cu mărturii a istorici străini, și 'l-aũ scris pînă la Dragoș Vodă; și de la Dragoș Vodă 'l-aũ scris de pe izvodul ³⁾ lui Ureche Vornicul, pînă la Aron Vodă; însă, mult 'l-aũ mai împodobit mai frumos și Miron Logofëtul, și fiuș-sœu Nicolai Costin. Iară mai înainte, pînă la Dabija Vodă, s'aũ mai scris de Miron Logofëtul. Iară mai departe nu se găsesce scris; póte fi, de or fi și scrise mai nainte de Nicolai Logofëtul, dară or fi, póte, tănuite, și pînă acum la ivală n'aũ eșit.

Iară de la Dabija Vodă înainte, îndemnatu-m'am și eũ, Ión Neculce, biv vel Vornic de țera de sus, a scriere ⁴⁾ întru pomenirea domnilor; însă, pînă la Duca Vodă cel bătrîn, 'l-am scris de pe nisce izvóde ⁵⁾ ce am aflat la uniș și alții, și din auđitele celor bătrîni boieri; iară de la Duca Vodă cel bătrîn înainte, pînă unde se vede la domnia lui Ión Vodă Ma-

¹⁾ *A credere* = a crede. — ²⁾ *Istovi* = isprăvi. — ³⁾ *Izvodul* = modelul. — ⁴⁾ *A scriere* = a scrie. — ⁵⁾ *Izvóde* = documente.

vrocordat, nici de pre un izvod a nimăruî, ce am scris singur dintru a mea sciință, câte s'aũ tîmplat ¹⁾ de aũ fost în viața mea. Nu'mi aũ mai trebuit istoric străin să cetesc și să scriũ, că aũ fost scrise în inima mea. Decî, vë poftesc, cetitorilor, pre unde ar fi greșit condeiul meũ, să priimiți; să nu gîndiți că dóră pe voia cui-va saũ în pisma cui-va, ce, precum s'aũ tîmplat, cu adevěr s'aũ scris; dór niscai veleaturi ²⁾ a anilor de s'or fi greșit, iară cele-l'alte întru adevěr s'aũ scris.

Mai socoti'tam și din letopisețul lui Evstratie Logofëtul, și a lui Simion Dascălului, și a lui Misail Călugărului nisce cuvinte câte-va, de nu le-am lăsat să nu le scriũ, ce le-am scris, măcar că dumnealui Miron Logofëtul și cu Nicolai fiũ-sëu nu le-aũ scris, și-i ocăresce; și se cade să'i ocărescă, unde face că sunt Moldovenii din tálhari; bine face că-i ocăresce, și đice că sunt basne ³⁾. Iară pentru Dumbrava Roșie, cum că aũ arat'o Bogdan Vodă cu Leșii, Miron Logofëtul aũ lăsat de n'aũ scris; dară aceea đic să nu fie basnă; pentru neamul Movilescilor, și sum li s'aũ numit acest nume, dintru Stefan Vodă cel bun

¹⁾ *Tîmplat* = întîmplat. — ²⁾ *Veleaturi* = date. — ³⁾ *Basne* = basme.

Moghila, iar nu'î basnă; și altele multe, n'or fi sciut istoricii ca să le pomenescă tóte. Deci, o sémă de istorii, mai ales, și noi nu le-am lăsat să nu le scrim; însă, nu le-am scris la rândul lor, ce s'aũ pus de o parte; înainte domniei Dabijeii Vodă s'aũ scris; ce cine va vrea să le credă, bine va fi, iară cine nu le va crede, iarăși bine va fi, cine cum îi va fi voia așa va face. Că mulți istorici străini de alte țeri, nu le sciũ tóte câte se fac într'alt pământ; tot mai bine știũ cei de loc de cât cei străini. Inșă ce se face în viața lor, iară nu îndelungate vremi; iară istoriile cele vechi mai bine le știũ istoricii, că le-aũ scrise, iară nu auđite.

Deci, fraților cetitorilor, cu cât vă veți îndemna a cetire¹⁾ pre acest letopiseț mai mult, cu atâta veți ști a vă ferire²⁾ de primejdi și veți fi mai învățați a dare³⁾ răspunsuri la sfaturi, orî de taină, orî de oștire, orî de voróve⁴⁾ la Domni și la noróde de cinste.

IÓN NECULCEA

Bil vel Vornic.

1) *A cetire* = a citi. — 2) *A vă ferire* = a vă feri. — 3) *A dare* = a da. — 4) *Voróve* = discursuri.

O SÉMA DE CUVINTE

Ce sunt audite din om în om, de ómenī vechī și bătrīnī, și în letopisețele nu sunt scrise; ce s'aũ scris aice după domnia lui Ștefănița Vodă, înainte domniei Dabijeī Vodă.

1. Ștefan Vodă cel bun, luând domnia Moldovei, și viind Turcii în țările lui să trecă în Moldova la Galați, i-aũ bătut fórtē rēu pre Turci și aũ luat și cetatea Albă și Kilia de la Turci; apoi, mai pe urmă, iar le-aũ luat Turcii aceste două cetăți; și în câte-va rânduri s'aũ bătut Ștefan Vodă cu Turcii; iară când s'aũ bătut la Rēsboieni, atuncea s'aũ așeđat Turcii cu Ștefan Vodă, și le-aũ dat hotar și olat ¹⁾ Bugeacul, și aũ făcut pace; și Turcii apoi aũ adus Tătari din Crim ²⁾ și i-aũ așeđat în Bugeac, cariī staũ și pînă astăđi precum aũ așeđat și la Hotin Lipcani.

¹⁾ Olat = teritoriū. — ²⁾ Crim = Crimeea.

2. Stefan Vodă cel bun multe resbóie aũ bătut¹⁾; și așa se aude din ómenĩ vechĩ și bătrĩni, cã cãte resbóie aũ bătut, atãte mãnãstiri și biserici aũ fãcut.

3. Stefan Vodă cel bun, cãnd s'aũ apucat sã facã mãnãstirea Putna, aũ tras cu arcul, Stefan Vodă dintr'un vĩrv²⁾ de munte, ce este lângã mãnãstire, și unde aũ ajuns sãgéta acolo aũ fãcut pristolul ĩn altar, și este mult loc de unde aũ tras pĩnã la mãnãstire. Pus-aũ și pre triĩ³⁾ boĩernași de aũ tras, pre vãtavul de copii și pre doi copii din casã; decĩ, unde aũ cãđut sãgéta vãtavului de copii, aũ fãcut pórta; iarã unde aũ cãđut sãgéta unui copil din casã, aũ fãcut clopotnița; iarã un copil din casã, đic sã fi ĩntrecut pe Stefan Vodă și sã'i fi cãđut sãgeta ĩntr'un delușel ce se chiamã Sion, ce este lângã mãnãstire, și este semn un stĩlp de piatrã; și đic sã'i fie tãiat capul acolo; darã ĩntru adevěr nu se știe; numai ómenii așa povestesc. Fost-aũ și bisericuța de lemn. Și așa aũ fost fãcut mãnãstirea de frumósã, tot cu aur poleitã: zugrãvãla, mai mult aur de cãt zugrãvãlã, și pre

¹⁾ *Multe resbóie aũ bătut* = multe resbóie aũ fãcut. — ²⁾ *Vĩrv* = vĩrf. — ³⁾ *Triĩ* = trei.

dinăuntru și pre din afară, și acoperită cu plumb. Țic călugării să fi fost făcut și sfeșnicele cele mari și cele mici, și policandru, și hora, tot prinse de argint, și pre urmă să le fi luat un domn și să fi făcut altele de spijă¹⁾ care le-am apucat și noi; iară stricându-se un clopot mare la mănăstire, și făcând călugării clopotul a doua-ora, aș pus aceste tóte, ce scriu mai sus, în clopot ca să fie mai mare.

Lăsat-aș Stefan Vodă cel bun la mănăstirea Putna, după mórtea lui, arcul lui și un păhar, ce vorbiaș călugării la mănăstire că este de iaspis²⁾ ce era în chipul marmorei albe și a farfuriei, ca să fie întru pomenire la sfânta mănăstire; și arcul l'-aș fost trăgând cu vârtej. La vremea lui Constantin Cantemir Vodă, fiind rěscólă, aș venit nisce Căzaci cu Leși și Moldoveni Joimiri, vrând ca să jăcuéscă³⁾ ce ar găsi în mănăstire. Deci, fiind un turn cu bună tărie, nu puteaș să jăcuéscă; deci, aș ȓis călugărilor să dea turnul, că nu vor lua a mănăstirei nimică. Iară călugării necredând, nu vroiaș să dea turnul;

1) *Spijă* = bronz. — 2) *Iaspis* = jasp. — 3) *Să jăcuéscă* = să prade.

iară acei Căzaci, cu Leși, și cu Moldoveni, îndată aș aprins mănăstirea; iară călugării, vedând că aprind mănăstirea, îndată aș dat turnul. Atunce, îndată, având pușce de apă ¹⁾ acei Căzaci, Leși și Moldoveni, aș stins focul. Deci, atuncea aș jăcuit tot din turn ce aș fost a boierii și a neguțitorii; iară a mănăstireii nu aș luat nimică, fără numai arcul lui Ștefan Vodă. Iară păharul a fost pînă la a tria ²⁾ domnie a lui Mihai Racoviță Vodă, și scoțendu-l din turn un Egumen, pre anume Misail Chisăliță, și vrînd să se fălască, aș bătut la masă cu acest păhar a lui Ștefan Vodă, cu nisce slugi boieresci ce erau zlotași; și bătînd mult cu acel păhar, s'aș îmbătut, și, fiind beți, aș stricat un lucru scump domnesc și de minune ca acela.

4. Ștefan Vodă cel bun bătîndu-l Turcii la Răsboieni, aș mers să intre în cetatea Neamțului; și fiind muma-sa în cetate, nu 'l-aș lăsat să intre, și i-aș zis că: *paserea în cui-bul seș piere*. Ce, să se ducă în sus să strîngă oște, că isbînda va fi a lui: și așa, pe cuvîntul mîne-sa, s'aș dus în sus și aș strîns oște.

¹⁾ *Pușce de apă* = pompe. — ²⁾ *Tria* = treia. — ³⁾ *Zlotași* = culegătorii de dări.

Iară Impăratul Turcesc aŭ venit cu tótă puterea lui la cetatea Neamțului, și aŭ suit pușcile ¹⁾ deasupra unui munte, despre Moldova, și aŭ început a bate cetatea Neamțului fórte tare. Iară pre acea vreme era un Neamț închis în cetate; și vedând că bat cetatea, aŭ đis păditorilor se spue mumei lui Stefan Vodă să-i slobódă de la închisóre și temniță pre dînsul, că el va mântui cetatea de acel rău. Decî, slobodindu-l pre acel Neamț de la închisóre, s'aŭ și apucat acel Neamț de aŭ îndreptat pușcile din cetate asupra Turcilor unde staŭ acolo în munte, de avea nevoie cetatea, și aŭ și lovit în gura unei pușce turcesci de aŭ sfărămat-o; și aŭ început a bate în corturile Turcilor; cât și boldul de la cortul Impăratului 'l-aŭ sfărîmat; deci, nu aŭ mai putut sta Turcii într'acel vîrv de munte, de unde avea cetatea nevoie, ce, numai le-aŭ căutat a se dare ²⁾ în lături de la acel loc.

Iară Stefan Vodă, mergînd de la cetatea Neamțului în sus pre Moldova, aŭ mers pe la Voroneț, unde trăia un părinte sehastru, pre anume Daniil, și bătînd Stefan Vodă în ușa sehastrului să'i descue, aŭ răspuns sehas-

1) Pușcile = tunuri. — 2) A se dare = a se da

trul să aștepte Stefan Vodă afară pînă 'și-a isprăvi ruga; și după ce 'și-a' isprăvit sehastrul ruga, 'l-a' chemat în chilie pre Stefan Vodă, și s'a' ispovedit¹⁾ Stefan Vodă la dînsul; și a' întrebat Stefan Vodă pre sehastru: ce va mai face, că nu pôte să se mai bată cu Turcii. Inchina-va țera la Turci a' ²⁾ ba? Iară sehastrul a' đis să nu o închine, că răsboiul este a lui, numai după ce va isbândi, să facă o mănăstire acolo, în numele sfântului Gheorghe, să fie hramul bisericii. Deci a' și purces Stefan Vodă în sus, pe la Cernăuți și pre la Hotin, și a' strîns óste fel de fel de ómeni și a' purces în jos. Iară Turcii înțelegênd că va să vie Stefan Vodă cu óste în jos, a' lăsat și ei cetatea Neamțului de a o mai bate, și a' început a fugire³⁾ spre Dunăre; iară Stefan Vodă a' început a îi gonire⁴⁾ în urmă și a îi batere⁵⁾ pînă i-a' trecut de Dunăre. Și întorcêndu-se înapoi Stefan Vodă, s'a' apucat de a' făcut mănăstirea Voronețul, și a' pus hramul bisericeii sfântul Gheorghe.

5. Stefan Vodă cel bun când s'a' bătut

¹⁾ *Ispovedit* = spovedit. — ²⁾ *A' i'* = sa' i'. — ³⁾ *A fugire* = a fugi. — ⁴⁾ *A îi gonire* = a îi goni. — ⁵⁾ *A îi batere* = a îi bătea.

cu Hroit Ungurul, precum ȕic uniĭ la Caşin, iară letopiseţul scrie că s'aũ bătut la Şkee, de Siret, aũ fost căduť calul cu Stefan Vodă în rėsboiũ; iară un Purice aprodul i-aũ dat calul lui; şi nu putea în grabă încăleca Stefan Vodă, fiind om mic. Şi aũ ȕis Purice aprodul: «Dómne, eũ mă voiũ face o moviliţă, şi vino de te suie pe mine şi încalecă!» Şi s'aũ suit pre dĕnsul Stefan Vodă, şi aũ încălecat pre cal; şi aũ ȕis atuncea Stefan Vodă: «Sărace Purice, de oiũ scăpa eũ, şi tu atuncea 'ţi-ei schimba numele, din Purice Movilă». Şi aũ dat Dumneđeũ şi aũ scăpat amĕndoui; şi 'l-aũ şi făcut boier, armaş mare, pre Purice, şi dintru acel Purice aprodul s'aũ tras neamul Movilescilor, de aũ ajuns de aũ fost şi Domni dintru acel neam. Dară şi aprodii, atuncea, nu eraũ din ómeni proşti¹⁾, cum sunt acum ce, eraũ tot feciori de boieri, şi portul lor era: îmbrăcaťi cu şarvanale cu cabaniţe. Aşa trebuie şi acum să se afle slugi, să slujĕscă stăpânului, şi stăpânul să miluĕscă pre slugă aşa.

6. Când aũ aşĕdat pace Stefan Vodă cel

¹⁾ Nu eraũ din ómeni proşti = nu eraũ din popor.

bun, cu Leșii, fiind Ión Tăutul Logofăt mare, 'l-aũ trimis sol la Leși, și aũ dăruit Craiul Leșesc Tăutului aceste sate la margine ¹⁾: Câmpul-Lung Rusc, Putila, Răstócele, Vijiña, Ispasul, Miliea, Vilavcea, Carapciul, Zamostia, Vascăuții, Voloca. Tóte aceste le-aũ dăruit Craiul Leșesc Tăutului Logofătului, și aũ pus hotar apa Cirimușul, întru o Duminică diminéța.

7. Stefan Vodă cel bun, vrënd să mérgă la biserică într'o Duminică diminéța la Liturghie, în târg în Vaslui, și eșind în polimari ²⁾ la curțile domnesci ce erau făcute de dênsul, aũ auđit un glas mare de om, strigând să aducă boii la plug. Și mirându-se ce om este acela că ară Duminica, îndată aũ trimis în tóte părțile ca să 'l găsescă pre acel om să 'l aducă la dênsul; și 'l-aũ aflat pre om în sus, pre apa Vasluiului, cale de patru ceasuri, arând la o movilă ce se chiamă acum movila lui Purcel; că pe acel om încă îl chiema Purcel. Și ducându'l pre acel om la Stefan Vodă, 'l-aũ întrebat Stefan Vodă, el aũ strigat așa tare, și pentru ce ară Duminica? El aũ đis că aũ strigat el să aducă

¹⁾ *Margine* = hotare. — ²⁾ *Polimari* = cerdac.

boii la plug, și ară Duminica, că este om sărac, și într'alte zile n'aũ vrut frate-sěu să i dee plugul, și acum Duminica i-aũ dat. Deci Stefan Vodă aũ luat plugul fratelui celui bogat și 'l-aũ dat fratelui celui sărac, să fie al lui.

8. Stefan Vodă cel bun și cu fiul sěu Bogdan Vodă, de multe ori aũ avut rěsbóie cu Leșii; și multe robii aũ făcut în țera Leșescă, cât aũ pus pe Leși în plug de aũ și arat cu dênșii, de aũ sěmănat ghindă, de aũ făcut dumbrăvi, pentru pomenire ca să nu se mai acolisescă ¹⁾ de Moldova: Dumbrava Roșie la Botoșeni, și Dumbrava Roșie la Cotnar, și Dumbrava Roșie mai jos de Roman; și Leșii încă nu tăgăduesc, că scrie și în cronica lor. Numai me mir de Miron Logofetul cum aũ acoperit ²⁾ acest lucru de nu 'l-aũ scris. Și așa vorbesc ómenii că, când aũ fost arând cu dênșii, cu Leșii, i-aũ fost împungând cu strămurările ca pre boi, să tragă; iară ei se rugaũ să nu'i împungă, ce să'i bată cu biciușcele; iară când îi băteau cu biciușcele, ei se rugaũ să'i împungă.

9. Când aũ murit Stefan Vodă cel bun,

¹⁾ *Ca să nu se mai acolisescă* = ca să nu se mai lege. —

²⁾ *Acoperit* = ascuns.

aŭ lăsat cuvînt fiului sĕu, lui Bogdan Vodă, să închine țĕra la Turci, iără nu la alte neamuri; căci neamul Turcilor sunt mai înțelepți și mai puternici, că el nu o va putea ține țĕra cu sabia ca dĕnsul.

10. După ce aŭ luat Bogdan Vodă domnia, aŭ și trimis pre Tăutul Logofĕtul sol la Turci. Când aŭ închinat țĕra la Turci, așa vorbesc ómenii, că 'l-aŭ pus Vezirul de aŭ șĕdut înaintea Vezirului pre măcat, și n'aŭ fost avĕnd mestii ¹⁾ la nădragi, că trăgĕndu'i ciobotele numai cu colțunii aŭ fost încălțat, și dāndu'i cafea nu știa cum o va bea; și aŭ început a închinare: să trăĕscă Impĕratul și Vezirul; și inchinānd, aŭ sorbit felegeanul ca altă bĕetură.

11. Când aŭ pus țĕra āntĕu Domn pre Petru Vodă Rareș, el nu era acasă, ce se tĕmplase cu măjile lui ²⁾ la Galați, la pesce; și aŭ trimis boierii și Mitropolitul haĭne scumpe domnesci și caretă domnescă, cu slujitori, unde l'ar întĕmpina să'l aducă mai îngrabă la scaun să'l puie Domn. Decĭ, el întorcĕndu-se de la Galați, aŭ fost ajuns la Docolina de aŭ mas acolo, cu đece care căte cu șĕse boi carul,

¹⁾ Mestii = meșii. — ²⁾ Măjile = cantarele.

pline de pesce. Și peste nópte aũ visat un vis, precum délul cel de cea parte de Bêrlad și dealul cel dincóce era de aur cu dumbrăvi cu totul, și tot săltaũ, jucaũ și se plecaũ, se închinaũ lui, Rareș; și deșteptându-se din somn diminéța, aũ spus visul argașilor sei ce eraũ la care. Iară argașii aũ ȓis: «bun vis ai visat, jupâne; că cum om sosi la Iași și la Suciava, cum om vinde pescele tot». Și aũ și înjugat carele diminéța, și aũ purces Petru Vodă înaintea carelor; și când s'aũ pogorît în vadul Docolinei, 'l aũ și întâmpinat glóta, și aũ început a i se închina; și 'l-aũ îmbrăcat cu haine domnesci. Iară el s'aũ zîmbit a rîde, și aũ ȓis că «de mult așteptam eũ una ca asta să'mi vie». Și când aũ purces de acolo, argașii lui i-aũ ȓis: «dară noi ce om face, Dómnne, cu carele cu pescele.» Iară el a ȓis: «să fie carele cu pesce cu boii, cu tot, a vóstre; și veniți după mine, să vă fac cărți de scutélă, să nu dați nimica în ȓilele mele.»

12. Petru Vodă Rareș, fugind pin tîrg pin Piatră și gonindu-l Petrenii, 'l-aũ fost ajungênd un popă, și aũ tras Petru Vodă înapoi în popă cu arcul și 'l-aũ lovit cu săgéta în oblâncul șelei, și i-aũ ȓis: «întórce-te, popo,

înapoi, nu-ți lăsa leturghia nesfârșită. Iară după ce a venit Petru Vodă Domn cu a doua domnie, a scos ochii popii și Petrenilor acelora ce l-au gonit, și le-au făcut și blestem de afurisenie.

13. Petru Vodă Rareș, când era închis în cetatea Ciceului, în țera Ungurască, avea nevoie de Nemți și de Unguri; iară fiind Dómna lui Sêrbóică, de neamul Despoților; fata lui Despot Craiú, a scris o carte sêrbescă la Impăratul Turcesc și Vezirului, cu rugămintele, și a slobodit cartea pre o feréstră jos din cetate, și a învățat pe o slugă a lor Sêrb, ce avea, să se ducă cu cartea la Pórtă la Vezirul. Și mergând sluga acea la Pórtă, cu cartea lui Petru Vodă, a scris Vezirul la Unguri să-l slobódă pre Petru Vodă, și după ce l-au slobodit s-au dus la Pórtă.

Iară după ce s-au dus Petru Vodă la Pórtă, așa vorbesc ómenii, că aș grăit Vezirul Impăratului să-l ierte și să-l puie iar Domn în Moldova. Iară Impăratul a răspuns că-i jurat pînă nu va trece cu calul preste dênsul să nu-l lase. Decî, Vezirul aș dis, că-i prea lesne a plini Măria ta jurămîntul. Și l-au scos la câmp, și l-au culcat la pămênt, învălit într'un

harariū¹⁾, și l-aū sărit Impăratul de trei ori cu calul ; iară alții ȃic că aū șeđut subt un pod, și Impăratul aū trecut de trei ori pe pod. Decī l-aū îmbrăcat cu caftan să fie iarăși Domn în Moldova. Decī, cum aū slujit mai pre urmă Turcilor, scrie letopisețul.

14. Iliăș Vodă, feciorul lui Petru Vodă, după ce s'aū turcit, ȃic să-i fi rămas o fată creștină, după mórtea lui ; și aū luat'o un Grec mare, bogat, vestit la Pórtă, anume Scarlat, carele și Sulgeria împărătéscă o ținea el, și cine s'aū născut dintru acea fată, mai jos arată la rândul său.

15. Alexandru Vodă Lăpușneanul, fiind Domn, aū făcut mănăstirea Slatina ; și așa ȃic ómenii, că trăind un sehastru acolo, și fiind un paltin copaciū mare, unde este acum pristolul în oltariū²⁾, vedea acel sehastru, spre Duminici și spre alte ȃile mari, multe lumini întru acel paltin la vremea slujbei bisericeī. Și i s'aū arătat Maica Precista în vis, și i-aū ȃis să mérgă la Alexandru Vodă, să-i ȃică să facă mōnăstire ; și mergēnd sehastrul la Alexandru Vodă, s'aū îndemnat Alexandru Vodă de sehastru de aū făcut mănăstirea

¹⁾ Harariū = pătură. — ²⁾ Oltariū = altar.

Slatina, întru acel loc unde aũ fost pãltinul; și aũ adus și capul sfintului Grigorie Bogoslov, de stã pînã astãđi la sfînta mãnãstire, la Slatina, ferecat cu argint și cu pietre scumpe.

16. Inceperea lui Despot Vodã, cum aũ fost de aũ ajuns de aũ fost Domn. — El nu aũ fost rudã lui Despot cel mare; ce, aũ fost slugã lui Despot; și murind Despot, precum đic unii, la Veneția, iarã alții đic cã aũ murit la Rôm ¹⁾, s'aũ sfãtuit cu cele slugi sã đicã cã el este nepot lui Despot, și sã împartã ei averea lui Despot, și sã-i dee lui tôte scrisorile cãte aũ avut Despot cel mare, și puțin din averea lui; iarã cea-altã avere aũ împãrțit'o cele-l'alte slugi. Și așa, märturisind cãtre Venețieni cã este nepot lui Despot cel mare, aũ cređut Venețienii cã este nepot lui Despot și n'aũ luat nimicã din averile lui Despot Venețienii, ce tótã averea lui Despot cel mare aũ împãrțit'o slugile. Iarã Despot, ce aũ đis cã-i este nepot, aũ luat numai scrisorile și hrisovul cel de la Carol Impãratul Nemțesc, și cu acele scrisori aũ

¹⁾ Rôm = Roma.

făcut meșterșug¹⁾, de aũ fost Domn, precum scrie letopiseșul.

De la a doua domnie a lui Alexandru Vodă Lăpușnéul, aũ început Domniia a se așeđa mai cu temeiu în scaun în Iași; și când aũ purces de la Pórtă cu a doua domnie, đic să-l fie învęțat Turcii să taie boierii, să-i slăbéscă; și, pe cuvântul Vezirului aũ tăiat atâta mulțime de boieri. Și aũ trimis și aũ ales din curtenii de țeră pre Racovișesci, și pre Sturzesci, și pre Bălșesci, și pre alții mulți.

18. Ieremia Vodă aũ fost pus multa avere la mănăstire la Suceviță, într'un beciu, sub curțile domnesci; iară după mórtea lui, venit'aũ Dómna cu ginerii ei din țera Leșescă și aũ luat acea avere tótă, de s'aũ dus cu dęnsa de aũ făcut óste în țera Leșescă, și aũ venit în Moldova, care staũ tainele și pînă astăđi deșarte, unde aũ fost acea avere.

19. Când aũ bătut Turcii pre Gașpar Vodă la Țuțora, întorcęndu-se Leșii înapoi, tăiat'aũ un Tătar, pre Jolcovski, Hatmanul Leșesc, lângă Movilău, precum scrie și letopiseșul. Numai tătarul nu 'l-aũ știut că este Jolcovski, Hatmanul Leșesc; ce, după ce 'l-aũ omórit aũ găsit ceasornicul în sîn, de aur cu

¹⁾ Meșterșug = meșteșug.

diamanturî; și aflând tătarul că aũ fost Hatmănul Leșesc, să fi ȃis tãtarul acela cã nu trebuie să trãescã omnul în lume dacã nu va avea noroc, și să se fi junghiat singur.

20. Avënd Radul Vodã o fatã din trupul lui, ȃic să fi fugit cu o slugã, eșind pre o ferestã din curȃile domnesci din cetatea Hãrlãului, și s'aũ ascuns în codru; și aũ fãcut Radul Vodã nãvod de ómenî, și aũ gãsit'o la mijlocul codrului, la fõntãna ce se chiamã fõntãna Cerbului, lângã podul de lut. Deci, pre slugã 'l-aũ omorit, i-aũ tãiat capul; iarã pre dënса aũ dat'o la cãlugãrie și aũ cãlugãrit'o.

21. Radul Vodã, fãcënd nuntã cu fiul seũ Alexandru Vodã, Domnul Muntenesc, aũ luat pre fata lui Scarlat celui bogat de la Țarigrad, care se pomenesce într'alt rãnd mãi sus cã aũ ȃinut Scarlat fata lui Iliãș Vodã celui turcit; și, avënd fata lui Scarlat albaȃã pre un ochiũ, nu aũ avut viaȃã bunã cu Alexandru Vodã; și aũ trimes Scarlat ferman împãrãtesc de 'și-aũ luat fata de dupã Alexandru Vodã, de aũ dus'o la Țarigrad, și aũ dat'o dupã un gramatic, anume Mavrocordat; și acel Mavrocordat aũ fãcut pre Alexandru Exaporitul, și Alexandru Exapo-

ritul a  făcut pre Nicolai Vodă,   Nicolai Vodă a  făcut pre Constantin Vodă, carele a  fost Domn aice la noi în Moldova, în anii de la zidirea lumii 7242¹⁾, carele se trage de pre str m   sa neam din Domni  cei vechi Moldovenesci.

22. Barnovski Vodă merg nd cu multă gl tă din  eră la Pórtă, cu mulţi boieri,   mazili,   curteni,   cu de cei-l-alti mai proşti,   preuţi,   cu calugări,   merg nd pre drum   poposind¹⁾,    ed nd la masă, a  început a strănuta Barnovski Vodă des   tare; iar boierii ce erau la masă cu Barnovski Vodă, i-a   is, după obicei : «*sănătos, D mne,   pre voia M riei T le*». Iară pre urmă, v d nd că tot strănută, un boier să fi  is: «*viermi, D mne*»;   cum i-a   is «*viermi, D mne*», a   i tăcut de strănutat.

23. C nd i-a  tăiat capul lui Barnovski Vodă, calul lui a   i început a sări, c t n'aș mai putut să-l  ie Comisul în m nă, pe loc a  c d t de a  murit.   v d nd Turcii, mult s'a  mirat   a   is: «*nevinovat a  fost acest om*»;   a  cunoscut pre Barnovski Vodă Turcii ca a  fost drept,   s'a  c it

¹⁾ 7242 = 1733. — ²⁾ *Poposind* = f c nd popas.

pentru că 'l-aŭ tăiat, și s'aŭ jurat ca să nu mai taie de acum Domn de Moldova. Numai, letopisețul de acésta nu scrie nimică; iară ómenii așa vorbesc că aŭ apucat unii dintru alții.

24. Vasilie Vodă, după ce aŭ luat domnia de la Țarigrad, s'aŭ rugat Vezirului să lase țera de bir trei ani, și în al treile an să dea birul țerei odată; și pre Turci, pre carii ar avea datorie în țeră, să-i scótă, să nu supere ómenii. Și i-aŭ făcut pre voie Vezirul; și după ce aŭ venit el în țeră la scaunul domniei, conteș ¹⁾ cu sobol n'aŭ îmbrăcat trei ani, ce numai cu hulpi ²⁾; și pe ȕi numai o mertyă de pâne se mânca, și doi berbeci, și o ialoviță, la curtea domnescă. Cheltuélă puțină; mai mult doi galbeni pe ȕi nu eșiau; și aŭ făcut cărți de sloboție în tótă țera, și nimică din țeră nu aŭ luat pînă nu s'aŭ plinit trei ani; numai din desătină și din mortasipii ³⁾, din goștină ⁴⁾ și din vamă, ce lua se chivernisia. Iară pînă în trei ani s'aŭ umplut țera de ómeni, și aŭ scos atunce pre țeră fumărit, câte un leŭ de casă, și aŭ pli-

1) *Conteș* = manta. — 2) *Hulpi* = manta îmblănită cu pielei de vulpe. — 3) *Mortasipii* = imposit asupra vînzărei vitelor. — 4) *Goștină* = imposit ce 'l plăteaŭ neguțatorii și cîobanii străini.

nit atunce tustrele birurile de le-aũ trimis la Pórtã poclon de aũ mulțãmit Impãratului și Vezirului, și altor Turci mari, blane de spinãri de soboli, pentru binele ce aũ făcut de aũ așteptat țera ; care, acest dar, n'aũ fost nici de un folos țerei, cã aũ rãmas obiceiũ de dã țera baraimlic de atunce încóce în toți anii. De mirat lucru este cã aũ fost Domn strãin, și nu aũ fost grabnic la lãcomie.

25. Tot atunce, când aũ venit Vasilie Vodã în scaun, eraũ nisce Joimiri¹⁾ Moldoveni în țera Leșescã, și prãdaũ în multe rãnduri țera acãsta a Moldovei. Decĩ Vasilie Vodã scria la Leși sã poruncescã ómenilor sãi celor de óste sã nu strice țera Moldovei ; iarã Leșii se mântuiaũ de cãtre Vasilie Vodã, și diceaũ cã nu sunt Leși, ce sunt Moldoveni acei ce pradã. Ce Vasilie Vodã vedẽnd cã 'i dauã acel rãspuns de la Leși, aũ ales și el puținei Moldoveni de ai lui, și aũ strigat în lefe²⁾ ómenĩ de óste slujitori, și i-aũ pornit a pradã în țera Leșescã. Decĩ, Moldovenii cei din țera Leșescã ce stricaũ și prãdaũ aice în țerã, vedẽnd așa, aũ venit toți la Vasilie Vodã, de s'aũ închinat, și aũ început și ei a pradã

1) *Joimiri* = Mercenari. — 2) *Lefe* = lefurĩ.

în țera Leșescă. Apoi Leșii, vedând așa, au început a scrie bănat ¹⁾ la Vasilie Vodă; iară Vasilie Vodă răspundând: «cei ce pradă țera mea aceia pradă și țera vóstră». Și nu au ținut aicea prea mult acea gâlcévă, și s'au aședat ²⁾ cu Leșii Vasilie Vodă; și pre Joi-mirii aceia i-au aședat la margine slujitori; numai pre doi-trei ce erau mai căpetenii, neaședându'i, i-au omorît, și apoi s'au făcut bună pace.

26. La domnia lui Vasilie Vodă, rămăsese o Beizade a Radului Vodă, tînăr, și au fost avut Radul Vodă un Turc mare prieten, la Pórtă, și se ruga acel Turc Vezirului tot-de-una pentru acel Beizade a Radului Vodă să 'l facă Domn în Moldova, în locul lui Vasilie Vodă. Și poruncind Vezirul să'l aducă să'l facă Domn în Moldova, în locul lui Vasilie Vodă, au țin că'i prea tînăr, dacă 'l-au vedut Vezirul, și au țin Turcului să mai aștepte vr'o doi-trei ani, și apoi 'l-au face Domn la Moldova. Și au trimis pre acest Turc la Moldova Vezirul cu o trébă și să vadă și pre Vasilie Vodă și țera cum este. Iară Va-

¹⁾ *A scrie banat* = a scrie spre a se plânge. — ²⁾ *S'au aședat* = s'au făcut pace.

silie Vodă oblicise¹⁾ pentru acel Turc că 'i este neprieten, și 'i este stricată domnia despre acel Turc; și aũ și repeđit la Galați, și i-aũ eșit mulțime de slujitori înainte, și la Bêrlad, și la Vaslui, și la Scântee, și la Iași încă și mai mulți slujitori; și la drum aũ poroncit și i-aũ eșit mulțime de pluguri și țeră înainte de 'i vedea Turcul. Și cum aũ sosit la gazdă în Iași, cum i-aũ trimis Vasilie Vodă cinci mii de galbeni de aur; și apoi, după ce s'aũ împreunat cu Vasilie Vodă, porunca ce aũ avut acel Turc îndată aũ plinit; și stând la vorbă cu Turcul Vasilie Vodă, aũ spus poveste cum că el știe că 'i este domnia stricată despre dênsul, și i-aũ dăruit și atunce la purces cinci mii de galbini de aur; și după ce aũ purces Turcul pe drum, i-aũ mai trimis și alte cinci mii de galbeni de aur. Iară când aũ ajuns Turcul la Țari-grad, i-aũ mai dat alte cinci mii de galbini de aur, cari s'aũ făcut peste tot două-șeci de mii de galbini de aur. Iară după ce aũ mers Turcul la Vezirul de s'aũ împreunat, întrebându-l Vezirul de Vasilie Vodă, aũ început Turcul a 'i ție Vezirului: «Bine ai

¹⁾ *Oblicise* — înțelesese.

nemerit Măria ta, de nu te-ai grăbit să 'l mazilești pre acest Domn harnic și de trebă, și putincios ; că este mulțime de ómeni în țera lui ; și de 'l-ai fi mazilit, s'ar fi făcut mare greșelă, că are slujitori mulți și țeră cu putere mare, și póte s'ar fi hainit și ar fi venit și el la o peire. Și acmu el știe că vei Măria ta să'l mazilești, și să puí Domn pre feciorul Radului Vodă, și este în grije. Deci, de vei socoti Măria ta, să faci surgun pre feciorul Radului Vodă, să audă Vasilie Vodă, și atunce îi va eși grija. » Deci, Vezirul îndată aú poruncit de 'l-aú făcut surgun, și s'aú tîmplat de aú murit feciorul Radului Vodă în surgunie ; și s'aú mântuit Vasilie Vodă cu două-șeci de mii de galbeni de aur și aú rămas în pace. Așa țin Turcii prieteșugul pentru voia banilor.

27. Vasilie Vodă, aprópe de mazilie, aú greșit lui Dumneđeú, că i s'aú întunecat mintea spre lăcomie de aú stricat mănăstirea Putna, gândind că va găsi bani, și n'aú găsit. Și s'aú apucat să o facă de nouă iarăși precum aú fost și nu i-aú ajutat Dumneđeú să o facă, că aú zidit'o numai din temelie, din pămênt pîna la ferestri, și i-aú luat Dumneđeú domnia. Că s'aú sculat Gheorghe Ste-

fan Logofëtul cu ôste asupra lui, și 'l-aŭ scos din domnie. Iară plumbul cu carele aŭ fost acoperită mănăstirea Putna 'l-aŭ luat căzaciŭ lui Timuș a ginerelui lui Vasilie Vodă, de 'l-aŭ dus la cetate la Suciava, de aŭ făcut glonțuri de pușcă, să apere cetatea Sucievei despre Gheorghe Stefan Vodă. Ce, știu că aŭ apărat'o bine, că s'aŭ osindit și Timuș, pentru prada și jacurile¹⁾ ce aŭ făcut pe la sfintele mănăstiri, și 'și-aŭ pus și el capul de glonț, precum scrie letopisețul. Și pre urmă aŭ gătit mănăstirea Putna Gheorghe Stefan Vodă, după ce aŭ luat domnia, de este zidită precum se vede acmu²⁾.

28. După ce s'aŭ dus Vasilie Vodă la Pórtă, 'l-aŭ închis Turciŭ în Edecule, și 'l pîriaŭ Domnul Muntenesc și Domnul Moldovenesc, și Racoți, Craiul Unguresc, și staŭ tare asupra lui, să 'l omóre Impărăția³⁾, și juruiaŭ⁴⁾ trei mii de pungi de bani. Iară Vasilie Vodă își pierduse tótă nădejdea de viață, și 'și-aŭ chîemat tóte slugile câte avea pre lângă dînsul acolo la Edecule, și 'și-aŭ împărțit tótă averea lor, și le-aŭ đis : «De a

1) *Jacurile* = jafurile. — *Acmu* = acum. — 3) *Impărăția* = Sultanul. — 4) *Juruiaŭ* = făgăduiaŭ într'un mod solemn.

peri, să fie averea aceea a lor; iară de nu va peri, să i-o dee iarăși înapoi»; și își aștepta numai ceasul să vie să-l omóre. Iară atunce Vezirul aș chiamat pre toți Pașii ce erau la Pórta Impărătescă, și aș sfătuit cu dênșii, și le-aș spus cum că dăruesc trei mii de pungî de bani ca să'l omóre pre Vasilie Vodă, și toți aș sfătuit să'l omóre. Numai unul dintre dênșii aș đis că mulți bani sunt; dară la o Impărăție o léfă nu ajung bine, și nu sunt mulți, și acest om, póte fi, este trebuitor, de juruesc ei atâte pungî de bani să'l omóre, că acest om se cunósce că'i harnic, și póte să vie o vreme să trebuéscă și să slujéscă Impărăției, mai mult prețul de cât trei mii de pungî de bani, înzecit de cât juruesc ei. Și grăind acel Pașă acel cuvênt, s'aș lăsat toți după cuvêntul lui, și 'l-aș ertat Impărăția pre Vasilie Vodă, și 'l-aș slobođit din Edecule. Și după aceea curênd era să'l pue Domn; iară n'aș zăbovit și aș murit.

29. Gheorghe Stefan Vodă când era boier, murindu-i jupânésa, aș rămas văduvoiú; și tîlnind ¹⁾ o jupânésă săracă, frumósă, tîneră,

¹⁾ *Tîlnind* = întêlnind.

anume Safta, de neamul Boescilor, aŭ tîmpinat'o¹⁾ pe drum mergînd cu rîdvanul la Iași, și aŭ poprit rîdvanul cu sila, și s'aŭ suit fără de voie în rîdvan, și aŭ întors rîdvanul înapoi la casa lui. Și pre urmă aŭ priimit și ea, și s'aŭ cununat cu dînsul, care aŭ ajuns de aŭ fost și Dómnă.

30. Gheorghe Stefan Vodă, când era Logofet mare, aŭ fost șezînd odată în divan cu toiagul în gură; iar Iordaki Cantacuzino cel bătrîn, vel Visternic: «Ce ȕici în fluer, dumnéta Logofete?» Iară el a răspuns: «ȕic în fluer să mi se cobóre caprele de la munte, și nu mai vin.» El a răspuns în pildă, și alții nu s'aŭ priceput, că el aștepta oștile Unguresci să vie de preste munte.

31. Gheorghe Stefan Vodă, trecînd cu óstea Ungurésca prin Roman să scótă pre Vasilie Vodă din domnie, iară un bivolar bătrîn a lui aŭ eșit înainte dintr'o crîșmă, fiind beat, în mijlocul tîrgului și aŭ început a rîde și a bate în palme, și a ȕice: «Dragul badei Stefan Vodă, mai bine îți șede în domnie de cât în boerie; așa să mi te porți!» Iară Stefan Vodă 'l-aŭ întrebat: «ce

¹⁾ *Aŭ tîmpinat'o* — a întîmpinat'o, a întîlnit-o.

ți'i voiea, măi?) Iară bivolarul aŭ ȃis : «o bute cu vin am neguȃat¹⁾, Ńi nu am bani sã o plãtesc, sã beŭ pentru sãnãtatea Mãriei tãle, Ńi a oŃtei Mãriei tãle.» Atunce Stefan Vodã s'aŭ zĩmbit a rĩde, Ńi aŭ ȃis la Ńoltuzul : «Pas sã 'ȃi-o plãtãscã.» Ńi aŭ mers de aŭ beŭt butea cea de vin tãtã cu soȃiile lui, cu cine aŭ fost, Ńi aŭ plãtit Ńoltuzul butea de vin.

32. Gheorghe Stefan Vodã, dupã ce aŭ luat pre Dãmna lui Vasilie Vodã din Suciava la mãnã lui, Ńi pre Stefãniȃ Vodã, pre fiul seŭ, 'l-aŭ ĩnsemnat la nas puȃintel; Ńi pre Dãmna aŭ vrut sã'Ńi rĩdã de dãnsa. Ce, Dãmna lui Vasilie Vodã 'l-aŭ probozit³⁾ Ńi aŭ ĩnceput a'l blãstema, Ńi a'l sudui, Ńi a'ĩ ȃice dulãŭ fãrã de obraz, cum nu se teme de Dumneȃeŭ, cã i-aŭ fost domnul seŭ stãpãn, Ńi i-aŭ mãncat pita. Ńi aŃa i-aŭ dat pace Ńi o aŭ trimis la Bucĩulescĩ de aŭ ĩnchis'o ĩn curȃile lui Ńi i-aŭ luat averea, Ńi multã spaimã i-aŭ fãcut.

33. Gheorghe Stefan Vodã, dupã ce aŭ prins pe Toma Vornicul Cantacuzino ĩn Suciava,

¹⁾ *Am neguȃat* = am cumpãrat. — ²⁾ *Soltuzul* = administratorul tãrguluĩ. — ³⁾ *L'aŭ probozit* = l'a ĩnjurat.

l-au îmbunat pînă a aduce pe fratele său Iordaki Cantacuzino din țera Leșescă, cu jurămēt, de la Camenița; și apoi, prinzēnd pre amēndouī frații, i-au închis pre amēndouī frații, împreună cu Dómna lui Vasilie Vodă, la Buciulesci, și acolo multă gróză le făcea, și umbla nóptea cu luntre pre apa Bistriței, de'i speria că'i vor răsturna în Bistriță. Și le-aŭ luat tot ce aŭ avut, și sate, și haine, și odóre, și bani gata nouē-deci de miī de galbinī de aur Unguresci! Și aŭ trimis pre armașul cel mare, pre Hăbășescul, să'i omóre; ce, Hăbășescul nu s'aŭ grăbit cu mórte, și aŭ scris în douē rēnduri Gheorghe Stefan Vodă numai să'i omóre. Iară al treile rānd scriind Gheorghe Stefan Vodă la armașul Hăbășescul numai să'i omóre, și stānd cărțile gata pre masă, întru acel ceas aŭ sosit un căpitan din țera Muntenescă, anume Ușurelul, cu cărți de la Constantin Vodă Băsārab, Domn noŭ, poftind cu scrisóre pre Gheorghe Stefan Vodă să'i slobódă pre acei douī boieri să nu'i omóre; iară de 'i va omori, vor strica prieteșugul, și să fie gata de rēsboiŭ. Și Gheorghe Stefan Vodă nu știa nimică de mórtea lui Matei Vodă, că cum aŭ murit Matei Vodă aŭ și ridicat

Domn pre Constantin Vodă slujitorii, și boierii, și țera. Intru acel ceas aș cuțut cu rugăminte Constantin Postelnicul Cantacuzino, fratele Tomei Vornicului și a lui Iordaki Visternicului, de aș scris Constantin Vodă Bășarab la Gheorghe Stefan Vodă, precum s'aș pomenit mai sus. Și căpitanul acela ce aș venit cu cărțile într'o ți și într'o nópte din Bucuresci de aș ajuns în Iași, i-aș pus Muntenii nume de atunce *Ușurelul*; carele, după aceia, multă milă aș avut de la Cantacuzinesci; și așa, cu acéstă tîmplare, i-aș iertat Gheorghe Stefan Vodă pre acești doi boieri, și le-aș dat moșiile înapoi; iară altă nimică nu le-aș dat ce le luase.

34. Gheorghe Stefan Vodă, după ce s'aș dus în țera Unguréscă, umblat'aș prin multe părți de loc ca să'i dee óste, pe la Nemți, pe la Leși, pe la Mosc, pe la Șveđi, și aș dăruit Impăratului Moschicesc o cruce ferecată cu aur și cu pietre scumpe, de patru sute de pungî de bani, ca să'i dee óste să vie în Moldova; și tot 'l-aș purtat cu voróve și nu i-aș mai dat óste, pînă ce i s'aș tîmplat de

1) *L'aș purtat cu voroave* = l'aș purtat cu vorbe.

aŭ murit acolo la Mosc, și pe urmă i-aŭ adus ósele lui în Moldova, în mănăstirea lui, la Casin, de 'l-aŭ îngropat.

35. Iară pre Dómna lui Gheorghe Stefan Vodă, pre Safta, ce o luase cu sila, precum s'aŭ scris mai sus, o uríse Gheorghe Stefan Vodă, îmblând pin țeri srăine, și aŭ trimis'o în țeră aice pîná a nu muri el ; și el 'și-aŭ fost luat o slujnică țitóre, dintru acele țeri străine. Iară Dómna Safta aŭ trăit aice în țeră cu multă vreme și după mórtea lui Gheorghe Stefan Vodă.

36. Fost'aŭ luat Iordaki Cantacuzino și Toma fratele său tóte moșiile Cíaurescilor pentru acea pradă ce le-aŭ făcut Gheorghe Stefan Vodă, cu dreptate și cu judecată ; dară mai pre urmă s'aŭ socotit Toma Vornicul și cu frate-său Iordaki Visternicul, de voia lor, și le-aŭ dat iar la neamurile lui moșiile, la Cíauresci, să le stăpânescă. Iară Racovițescii, nu se știe din ce pricină, aŭ fost luat si ei moșii de a Cíaurescilor atunce, și nu le-aŭ mai dat înapoi ; cari moșii din neamul Racovițescilor și astăzi le țin de le stăpânesc, satul Racovul și altele.

37. Ghica Vodă, de neamul lui fiind Arbănaș, copil tîner, aŭ purces de la casa lui

la Țarigrad să'și găsească un stăpân să slujescă, și cu dînsul s'aũ mai luat un copil de Turc, iar sărac, din satul Kiupri; și mergînd amîndouî dimpreună la Țarigrad, multe vorbe bune aũ vorbit de vor găsi pită, să se caute unul pre altul. Și aũ Țis Ghica Vodă: «tu esci Turc, poți să ajungi să fii om mare; și ce mi-î face pre mine atunce?» Iară Turcul aũ Țis atunce: «de voiũ fi eũ om mare, te voiũ face de vei fi mai mare în Kiupri, judecător». Și mergînd în Țarigrad, s'aũ despărțit unul de altul să'și caute stăpâni. Decî, copilul cel de Turc aũ nemerit la un Agă, ce era de curtea Impăratescă; și aũ slujit așa, din stăpân în stăpân, pînă aũ ajuns de era Pașă; și fiind Pașă sărac, avea un prieten Musaip Impărătesc, și pre acea vreme se tîmpla de era multe zurbale¹⁾ în Țarigrad de nu se mai putea așeȚa Pórta. Decî, Kiupriul aũ Țis către acel prieten, Musaip de casa împăratescă: «de m'ar pune pre mine Vezir, eũ aș potoli zurbalele aceste.» Iară Impăratului i se supărase cu zurbalele, și se mira ce va face, și întreba sfat și pre unul și pre altul; și aflînd vreme acel Musaip

¹⁾ Zurbale = resvrătiri.

Impărătesc, aŭ spus Impăratului că este un Pașă sărac, și el ȃice să'l puî Măria ta Vezir, că a potoli ¹⁾ tóte gálcevele aceste, pre carele îl chiamă Kiupruliul. Deci, Impăratul îndată 'l-aŭ adus și 'l-aŭ pus Vezir; îndată aŭ și pus de aŭ strigat óste, și pre altă parte aŭ început a tăia capetele celor vicleni, pînă i-aŭ spėriat, de aŭ aședat ²⁾ tóte zurbalele; și aŭ rėmas Vezir lăudat la Turci, precum s'aŭ vėđut și se vede și pînă astăđi neamul lui. Iară Ghica Vodă, intrând în Țarigrad, aŭ nemerit la Kapi-kihăile Moldovenesci de aŭ slujit; apoi aŭ venit la Moldova cu neguțitorie; apoi la Vasilie Vodă tot de un neam Arbănaș, și vrėnd și Dumneđeŭ, aŭ ajuns de aŭ fost Kapi-kihaie la Țarigrad, și Vornic mare aice în Moldova. Deci, tımplându-se atunce, la vremea lui Gheorghe Stefan Vodă, de aŭ fost la Pórtă cu alți boieri, Vezirul vėđėndu-l 'l-aŭ și cunoscut cine este; iară Ghica Vodă nu'l cunoscea pre Vezirul. Deci, Vezirul Kiupruliul, aŭ și chiamat pre haznatarul lui și i-aŭ ȃis în taină: «Veđi cel boier bėtrân Moldovan ce stă la divan, să'l ieî și să'l

¹⁾ Că a potoli = că va potoli. — ²⁾ De aŭ așezat = de aŭ potolit.

ducă la odaia ta, pînă s'a ridicat divanul, și apoi să-l aduci la mine la taină, că'mi trebuie.» Iară Ghica Vodă, după ce 'l luase dintre cei alți boieri, se speriasse tare, că nu știa povestea ce este; și după ce s'a rădicat divanul și 'l-a dus la Vezirul, 'l-a întrebat Vezirul ce om este, și de unde este, și așdis: «Cunósci-mă pe mine, aș ba?» Iară Ghica Vodă s'a spus de unde este de locul lui, iară a cunósce pre Vezirul nu'l cunoscea. Atunce Vezirul Kiupruliul s'a spus, și așdis: «Ții minte ce am vorbit când veniam amêndouă pre cale?» Și așdis: «De ai uítat tu, dară eș n'am uítat; și iată că te voiș face Domn în Moldova; numai să tacă mulcum.» Iară Ghica Vodă aș și mers de i-aș sărutat mânia, și s'aș rugat atunci pentru stăpâne-săș să'l lase să fie Domn să nu'l mazilésca. Iară Vezirul aș răsuns: «Acmu de odată îl las să fie; iară mai pre urmă cuvêntul meș jos nu'l voiș lăsa; ce te voiș face pre tine.» Și pre urmă chiemând la Pórtă pre Gheorghe Stefan Vodă să mérgă, aș pus pre Ghica Vodă Domn în Moldova, după cum scrie letopiseșul. Așa aș fost povestea eșirei acelor două ómeni, Kiupruliului Vezirului și Ghicăi Vodă: că unde

este voia lui Dumnezeu, se biruesc toate firele omenesci.

38. Stefăniță Vodă, feciorul lui Vasilie Vodă, fiind Domn tînăr, desmierdat și inimos, de multe ori eșind cu boierii la preumblări, puneă de lua frîile din capetele cailor boierilor și le da ghiont cailor, de cădeaŭ boierii de'și sfărmaŭ capetele; cît se îngrozise boierii a mai merge cu dînsul cu cai bun la plimbare.

39. Stefăniță Vodă, vrînd odată să scôtă fumărit pe țeră, câte șese orți de casă, și înainte vreme era obiceiul de da numai cîte un leŭ de casă, iară Toma Vornicul și cu Iordaki frate-său, Cantacuzinescii, nu'l lasă să scôtă mai mult de cît un leŭ, și'i diceăŭ să nu facă obiceiul nou, că nu'i bine. Iară Stefăniță Vodă îndată s'a mâniat, și aŭ scos hangerul și s'aŭ răpeđit să dea într'ênșii, și ei aŭ fugit din casă afară. Măcar că era Greci, dară se puneăŭ tare pentru țeră și pentru obiceiul nou să nu se facă, că obiceiile ¹⁾ cele noi fac risipa țerilor și peirea Domnilor.

40. Auđind aceste fapte rele Vasilie Vodă, tată-său, la Țarigrad, nu'i părea bine, și'i

¹⁾ *Obiceiele* = obiceiurile.

scria de multe ori să se lase; și de nu ar fi murit, era numai să-l scotă din domnie pre fiul său, să vie el domn în Moldova, că cunoscea că nu va procopsi fiul său în domnie.

41. Era un boier Niculai Milescu Spătar, de la Vaslui de moșia lui, prea învățat și cărturar, și știa multe limbi: Elinesce, Slovenesce, Grecesce și Turcesce, și era mândru și bogat, și umbla cu povodnici¹⁾ înainte domnesci, cu buzdugane și cu puioșe, cu soltare, tot sîrmă, la cai; și lui Ștefăniță Vodă îi era prea drag, și-l ținea prea bine, și tot la masă îl punea, și se juca în cărți cu dînsul, și la sfaturi; că era atunce gramatic la dînsul. Iară când a fost odată, nu s'a săturat de bine și de cinstea lui Ștefăniță Vodă, ce aș ședut și aș scris nisce cărți viclene, și le-aș pus într'un băț sfredelit și le-aș trimis la Constantin Vodă cel bătrîn Băsărab în țera Leșescă, ca să se rădice de acolo cu oști, să vie să scotă pre Ștefăniță Vodă din Domnie. Iară Constantin Vodă nu a vrut să se apuce de acele lucruri ce-i scria, ce s'aș sculat și aș trimis bățul acel sfredelit, cu cărți cu tot, înapoi la Ștefăniță Vodă de le-aș dat. Deci

¹⁾ *Povodnici* = cai de mână.

Stefăniță Vodă, cum a vădut bățul cu cărțile, s'aũ prea mânia, și 'l-aũ și adus pre acel Niculai Milescu înaintea lui, în casa cea mică, și aũ pus pre calău de i-aũ tăiat nasul; sçoțând Stefăniță Vodă în grabă hangerul lui din briũ, aũ dat de i-aũ tăiat calăul nasul; și nu aũ vrut să'l lase pe calău să'i taie nasul cu cuțitul lui de calău, ce cu hangerul lui Stefăniță Vodă i-aũ tăiat nasul. După aceea Niculai Cârnel aũ fugit în țera Nemțescă, și aũ găsit acolo un doftor de-i tot slobodea sângele din obraz, și-l boția la nas; și așa din ți în ți, sângele se închięga, de i-aũ crescut nasul la loc, de s'aũ tămăduit; iară când a venit aice în țeră, la Domnia lui Ilieș Vodă, numai de abia s'aũ fost cunoscând nasul că'i tăiat. Numai tot n'aũ ședut în țeră mult de rușine; ce s'aũ dus la Mosc la marele Impărat la Alexii Mihailovici, la tată marelui Petru Impărat care a venit la noi aice în Moldova; și pentru învățatura lui a fost Terșiman Impăratului, și învăța și pre fiul Impăratului, pre Petru Alexievici, carte, și era la mare cinste și bogăție; și 'l-aũ trimis Impăratul Alexii Mihailovici sol la marele Impărat al Kitailor, de aũ zăbovit la Kitai vre o doui trei ani; și aũ avut acolo multă cins-

te și dar de la marele Impărat al Kitailor, și multe lucruri de mirat aș vedut la acea Impărăție a Kitailor, și i aș dăruit un blid plin de pietre scumpe și un diamant ca un ou de porumb. Și întorcându-se pe drum înapoi s'aș tîmplat de aș murit Impăratul Moscului, pre anume Alexii Mihailovici; iară senatorii de la Mosc i aș eșit întru întîmpinare, și i aș luat acele daruri, și tot ce aș avut, și 'l aș făcut surgun la Sibir, și aș ședut câți-va ani surgun la Sibir.

Iară mai pre urmă ridicându-se Petru Impărat, fiul lui Alexii Mihailovici, carele aș venit aici în țeră în Moldova de s'aș bătut cu Turcii la Prut, la Stănislesci, din jos de Huși, în ținutul Fălciului, ajuns'aș Cărnul din Sibir cu cărți la dînsul, la Impăratul Petru Alexievici, de i aș făcut știre de tôte ce aș făcut, și cum este surgun. Atunce Petru Alexievici Impărat îndată aș chîemat senatorii, și aș întreat dîcînd: «Unde este dascălul meu cel ce m'a învățat carte? acum, curînd să'l aduceți!» Și îndată aș răpedit de olac și 'l aș adus la Petru Alexievici, Impăratul Moscului, în Stoliță, și l'aș întreat ce aș vedut și ce aș pățit; și i aș plătit lucrurile tôte acele de la senatori ce'i luase, pîna la

un cap de ață; și diamantul cel mare, Impăratul, după ce 'l-aŭ văduț, s'aŭ mirat, și 'l-aŭ dat în hasneaoa cea Impărătescă; iară Cârnelui i-aŭ dat opt-șeci de pungă de bani; și 'l-aŭ luat iar în dragoste și în milă, și 'l-aŭ pus iar sfetnic. Și când aŭ ras barbele Impăratul Moscalilor, atunce când și-aŭ schimbat portul, atunce singur Impăratul i-aŭ ras barba cu mâna lui. Și aŭ trăit Cârnel pînă la doua Domnie a lui Mihai Vodă Racovița, și atunci a murit, care mare cinste i-aŭ făcut Impăratul la mórtea lui și mare părere de rău aŭ avut după dênșul că era trebuitor la acele vremi.

Remas'aŭ aceluși Cârnel feciori și nepoți, și aŭ ajuns unii de aŭ fost Polcovnici spre slujba oștirea, că se însurase el acolo de luase Moscalcă, și s'aŭ mai dus după dênșul de aici din Moldova trei nepoți de frate, de se aședuse și ei pe lângă unchiul seŭ ¹⁾, și acei avea milă de Impărăție, și acolo aŭ murit.

42. Ștefăniță Vodă, diș unii, că pentru vrăjmășia lui și supărarea ce făcea boierilor atunce la Tighine, la Bender, când s'a bolnăvit, să fie murit de otravă; dară adevărul nu se știe, că letopisețul nu scrie nimic de acest lucru.

¹⁾ Șeii = lor.

**Domnia ânteiu a lui Nicolai Voevoda Mavrocordat,
feciorul lui Alexandru Exaporitul Terzimanul,
în anul 7218 ¹⁾.**

După ce s'aũ gătit Nicolai Vodă în Țarigrad cu domnia, aũ purces și aũ venit pînă la Galați; și acolo, duple obiceiũ, i-aũ eșit tótă boierimea din țera de jos înainte; iară Nicolai Vodă, îndată aũ și dat cuvânt moji-cilor să-și iea banii înapoi de la boierii zlo-tași ²⁾, carii dedese, înainte mazilieĩ lui Mi-haiu Vodă, pecetluințele cele câte de un leũ, și năpăștile cele câte de cincĩ lei ce s'a po-menit mai sus, că aũ fost școs Mihaĩ Vodă. Ce, boierii zlotășĩ, unii luase bani cu datorie, și apucase de dedese lui Mihaĩ Vodă; iară unii din boieri luase de pe la ómenĩ banii, și-i dedese la Capegi-bașa ce strîngea birul, care s'a scris mai sus. Niculai Vodă n'aũ vrut să ție sémă boierilor zlotășĩ nici un ban din-tr'acea orânduélă, nici ce aũ dat la Mihaĩ Vodă, nici ce aũ dat la Capegi-Bașa ce strîngea banii birului; și aũ poruncit boierilor zlotășĩ, cu mare gróză, numai să întórcă toți banii

¹⁾ 7218 = 1709. — ²⁾ *Boierii zlotășĩ* = boierii însărcinați cu culegerea dărilor.

mojicilor înapoi. Decî, cum am purces Nicolai Vodă din Galați, s'aũ rădicat tótă țărănimea țerei de jos, cu mare jalobă ¹⁾ asupra boierilor zlotași, prin tóte tîrgurile, în Tecuci, în Bêrlad, în Vaslui, în Scăntee, pe la tóte conacele; tot divanuri de zlotași erau cu mojicii; și zlotașii, ca vai de capetele lor, umblau rugându-se țeranilor, și le făceau și zapise că le-or da banii, numai să'i mai aștepte. Și mojicii nici de cum nu priimiaũ, după ce aũ sosit Nicolai Vodă în Iași, rădicatu-s'aũ tot tîrgul asupra zlotașilor, de nu putea om să răsbescă pre ulițe de norod mult de ómeni, după cum este rîndul prostimei; și zlotașii apucase de dedese mulți bani la visterie, și n'avea de unde întórce mojicilor; ce, i-aũ bătut Nicolai Vodă pre boieri cu buzduganul, și i-aũ închis în temniță cu tálharii, pîna 'și-aũ vîndut ce aũ avut, și aũ plătit țeranilor pîna la un ban. Decî mojicii, vędînd acea voie, așa s'aũ îndârjit și s'aũ su-mejit în tótă țera.

A triea-đi după ce aũ sosit la scaun la Iași, aũ boierit duple obiceiũ. Pus'aũ pe Ión Buhuș vel Logofět; pre Nicolai Costin, vel

¹⁾ *Jalobă* = jalbă.

Vornic de țera de sus; pre Antioh Jora, Hatman; pre Ramadan, vel Postelnic; pre Ilie Catargiul, vel Spatar; pre Gavriil Miclescul, vel Paharnic; pre Ilie Cantacuzino, vel Visternic; și îndată atunce eșind de la curte s'aũ rësbolit ¹⁾ și pînă la s'eptemână aũ și murit, și în locul lui aũ pus Visternic mare pre Gheorghită Mitre; și pre Manolaki Hrisovergi, Comis mare. Iară mai ales și mai de cinste, și tóte trebile eraũ după Ramadan, vel Postelnic; și găția pre Ión Sturza Vornicul să'l trimetă sol în țera Muntenescă. Iară după ce aũ trecut șepte zile după ce aũ boierit boierii, aũ și mazilit pre Sturza Vornicul și pre Ilie Catargiul Spătarul, și aũ pus în locul Sturzii Vornicului pre Ión Balș Vornic mare, iară în locul Catargiului aũ pus pe Cuza Spătar mare. Iară pre Sturza și pre Catargiul i-aũ închis la Sîimeni, și i-aũ pus în hére ²⁾, și nu lasă pre nime să mérgă la dînșii; și i-aũ ținut vr'o douë-trei s'eptemâni închiși, și i-aũ făcut de aũ dat unul câte patru pungî de bani, și apoi i-aũ slobođit. Iară adevêrul nu se știa pentru ce aũ fost acea închisóre a lor, că unii điceaũ că i-ar fi pîrît

¹⁾ *Resbolit* = a căzut din noũ bolnav. — ²⁾ *Hére* = fiare.

Sabin Banul Smucilă, iară alții diceau că-
ar fi pîrît Iordaki Ruset Vornicul cel bătrîn,
cum ar fi vorovit¹⁾ ei nisce voróve próste
de Nicolai Vodă, când au auđit că vine Domn ;
iară unii diceau, că i-au pîrît maziliu, cum,
când au pus banii steagului, i-ar fi încărcat
pre unii cu năpaste. Eșit'au atunce la divan
și Grecul acela ce'l îmbrăcase Ilie Cantacu-
zino, și cu alții, cu sucman, și s'au jeluít lui
Nicolai Vodă, de carele s'au scris mai sus.
Deci, Ilie Cantacuzino era mort, n'avea cine
să dea séma pentru dēnsul ; numai ce era
Gavril Costaki Slugerul, sîn Gavrilița, și Io-
nița Néniul Rața Postelnicul, carii fusese soții
lui Cantacuzino la prinsórea aceluí Grec. Deci,
i-au pus Nicolai Vodă la scară, și i-au bătut
câte două sute de toiege, la cur ; iară boie-
rimea și tótă mazilimea vedēnd aceste fapte,
lucruri de începătură a lui Nicolai Vodă, fórte
s'au mahnit și s'au speriat tare, cât nu știa
unul câte unul ce s'or face, și de ce se vor
apuca ; că cu banii steagului încă îi îngrozise ;
și ușa îi era închisă tare. Nime nu intra la
dēnsul ; a doua ți, a treia ți, când chiema
vre un boier, la două-trii cuvinte, iară într'alt

¹⁾ *Vorovit* = vorbit.

chip nu putea nime să mǎrgă la dǎnsul, și din spătărie în colo mai înlăuntru nimene nu putea intra, nici boierii nici mazili, fără de cât numai Ramadan vel Postelnic, și Spandonaki Căminarul și Sculi Camarașul din lăuntru, ce era tâlmaci, că Nicolai Vodă, nu știa limbă Moldovenească, și era un lucru prea cu necaz boierilor și țerei. Și își ținea lucrurile înalte; și la mânia era aprig, numai nu ținea prea mult. Vrea să stăpânescă Moldova ca Pórta Turcescă, cu mare mărire; și era om învățat, fórte bun cărturar; și desfătări, voróve pe glumă, nimică nu se făcea înaintea lui; și era fórte cunoscător la ómeni, și la cei ce'l slujia bine arăta dar. Numai, mânia ce o avea, strica cele bune a lui; că îi era cu greú și lui, că nu știa rândul țerei, și nu putea pre boieri să-i supuie cu chiverniséla, după cum îi era voia lui. Că boierii, după ce îl vedură cu aceste lucruri tari că începe asupra lor, și începură a fugi: anume, Lupul Costaki, fecior lui Gavriliță Vornicul, Ilie Catargiul, Manolaki Ruset Vornicul, Constantin Costaki Comisul, Dimitrașco Racoviță Hatmanul, și alții mai de jos, fugiră în țera Ungurescă. Iară Savil Banul Zmucilă, Luca Visternicul, Pavel Rugină, Ilie Abăza, Dediul

Spătarul, feciorii Vornicului Iordaki Ruset, și Mirescii, aceștii fugiră în țera Leșescă. Iară pre Iordaki Ruset Vornicul, îl închisese într'un beciu la curtea Domnescă, încuiat cu lacăt, de nu intra nime la dânsul fără numai Baș-bulucbaș când îi ducea de mâncat; și i-aŭ luat și dece pungă de bani, și nu'l mai sloboșia; ce, pînă s'aŭ mazilit Nicolai Vodă, tot la închisore 'l-aŭ ținut, arătându-i pricină că el a învățat pre Turcii Balgi de'l pîresc la Pórtă, că cerea Turcilor cornărit de boii de negoț, și ei pînă atunce nu dedese cornărit, și se dusesse Turcii Balgi de'l pîriaŭ la Pórtă; iară Nicolai Vodă prepunea ¹⁾ că cu îndemnarea lui Iordaki aŭ mers de'l pîresc. Așijderea și boierii ce fugise, carii mai sus s'aŭ scris, iarăși îi dicea că cu îndemnarea lui aŭ fugit și fug. Pe Gheorghia Mitre Visternicul, nu trecuse șese-șapte luni a domniei lui, și-l mazilise, și'l închisese la Sîimenii; și i-a scăđut la samă cheltuéla, de 'l-aŭ școs cu câți-va bani dator, năpaste, și 'l-aŭ orânduit la lefe de'l legaŭ slujitorii, și-i puneau puscele cele mari preste dânsul. Acest fel de scopos ²⁾ începuse Nicolai Vodă asupra boie-

¹⁾ *Prepunca* = preimpunea. — ²⁾ *Scopos* = scop.

rilor de le făcea. Iară țerei, prostimei, vrea se le arăte milă și dreptate, și vrea se le ție de parte; scosese ruptă ¹⁾ cu pecetluituri roșii, să dee de patru orî într'un an; numai, nu pe puțință, ce cam încărcăți, că avéu boierii zlotași silă să îmbrace some mari de bani; și mazilii, iară erau încărcăți preste puțință la somă. Iară pe la tóte marginile alesese boieri de cinste, capete, de le dedese în séma lor ținuturile, părcălăbiile, și stărostiile; și făcuse mulțime de cărți de slobođii, de le dedese la mâna boierilor de strigaū milă; și făcea sate; și începuse a se face multe sate pe margine. Și s'ar fi fost întemeiat țera de ómeni, numai, n'aū ținut mult domnia; că nu se amesteca nime să umble alți zlotași de la curte, fără de cât boierii acei ce le erau date în séma lor ținuturile, de erau capete pe margine; și aveau și vreme de venit, țerani, că erau oști pe marginile țerei leșesci, pe hraniță ²⁾.

Atunce, pre acele vremi, marele Petru Alexievici, Impăratul Moscului, începuse tare a se întărire și din putere și din nume, cât lua cetățile Craiului Șvedesc; și atunce aū luat și cetatea cea vestită în lume și tare, anume Riga; și într'alt chip cu răsboiu nu

¹⁾ *Ruptă* = Invoială. — ²⁾ *Straniță* = grăniță.

o putea lua, fără de cât aŭ făcut meşteşug, cu nisce combarale¹⁾ cu otravă, care ţinea o combara cinzeci²⁾ de pungă de bani cheltuielă; şi aruncând de acel fel de combarale în cetate, i-aŭ lovit pre Şveđi o mórte, cât le-aŭ căutat numai a se închinare³⁾, că să spériase că n'a mai rămânea nime dintr'înşii; şi cu acel meşteşug aŭ luat Moscalii Riga de la Şveđi. Şi alte cetăţi multe Şveđesci le tot bătea şi le lua; că Craiul Şvedului era atunce în nădejdea Turcului, pribeag la Tighinea. Iară Avgust, Craiul Leşesc, iarăşi, cu óstea lui, cerca pre Leşii carii erau haini împotriva lui, de ţinuse cu Craiul Şvedului, de'i bătea şi'i gonía din ţera Leşescă. Atunce s'aŭ tîmplat un Reimintar a Craiului Avgust, pre anume Smigelski, cu o sémă de óste, de aŭ lovit pre Voevoda Kiovski, fiind hain Craiului, şi l'aŭ prins viu nevătămat; şi ducându-l acel Reimintar la stăpânu-séu, Craiul Avgust, cădut'aŭ Voevoda Kiovski cu rugămintea la Smigelski ca să nu'l ducă la Craiul Avgust, saŭ la Moscali, ce să fugă cu densusul, şi să ţie amîndouă, şi i-aŭ adevérit⁴⁾ cu ju-

1) *Combarale* = bombe. — 2) *Cinzeci* = cincî-zeci. — 3) *A se închinare* = a se închina. — 4) *Şi i-aŭ adevérit* = şi l'aŭ încredinţat.

rământ că'i va da o fiică a sa duple dânsul, de'l va face ginere, și multă bogăție și tîrguri de a lui îi va da. Decî, Smigelski îndată l'aũ cređut, și s'aũ făcut una cu dînsul, și aũ fugit amîndoi într'o parte de loc; și aũ strîns altă óste; și așa, umblaũ tot din loc în loc, nóptea, și pre unde gâsiaũ óste de a Craiului Leșesc, saũ óste Moschicéscă, o strica, că era om fórte harnic și de trébă la rêsboiu, acel Reimentar Smigelski. Dară, de la o vreme, nu i-aũ mai încăput vreme să mai pótă umbla prin țera Leșéscă cu podghézul ¹⁾, că se umpluse țera de Moscali, și de Sași, de a Craiului Avgust de la Saxonia, și'l gonía pre Voevoda, ca pre o héré sêlbatică din loc în loc; ce, numai ce i-aũ căutat a lăsa țera Leșéscă, și aũ trecut muntele, și aũ intrat în țera Unguréscă. Iară acolo în țera Unguréscă încă nu avea odihnă Voevoda Kiovski, de Avgust Craiul Leșesc; de acolo aũ luat munții fără de drum, în lung, pînă aũ dat la Cirimuș, și aũ eșit la Vijniță în țera Moldovei numai cu vr'o trei sute de ómeni; și îndată aũ și trecut codrul, și aũ luat Siretul în jos, și aũ mers la Iași, că se

¹⁾ *Podghézul* = bogajul.

temea de Moscali, că'l goniau din urmă, că staū Moscalii de pază, din Cirimuș pînă în Iahurluc, tot om de om; numai el, cu mare meșteșug aū scăpat de aū eșit în Moldova, că aū făcut veste că va să éasă mai din sus pe Prut, la Colomeea, în țara Leșescă; și alergând Moscalii de la strajă să'i ție calea, iară el mai pre din jos aū eșit în Moldova la Vijniță. După ce aū venit la Iași, s'aū împreunat cu Nicolai Vodă, și i-aū făcut Nicolai Vodă cinste pre obiceiū, ca unui domn străin; și după ce aū trecut trei-patru zile, s'aū dus la Tighinea unde era și Craiul Șvețesc; și, nezăbovind la Tighinea, l'aū trimis Craiul Șvețesc pre Voevoda Kiovski la Pórtă sprinten; și aū zăbovit acolo la Pórtă vr'o treiđeci-patruđeci de zile, și mai bine. Multe mestecături, tulburări și îndemnări aū făcut acolo la Pórtă, ca să strice Turcii pacea cu Moscalii; ce Vezirul nu primia să strice pacea. Iară Împărăția, înțelegând din Voevoda Kiovski, cum să întemeiéză Moscalul de tóte părțile, aū mazilit¹⁾ pre Vezirul, și pre Iusuf Pașa Tighinei, căci staū pricinii să nu strice pacea îm-

1) *Mazilit* = destituít.

părăția; și aș pus Vezir pre Uman-Pașa Ciupruliul. Atunce aș găsit vreme la acel Vezir și Mihai Vodă, de aș eșit din Edecule, și încă i-aș dat Vezirul lui Mihai Vodă și dece pungi de bani din visteria Împărătescă, jăluind Mihaiu Vodă că i-aș luat când l'aș mazilit. Dară acesta Vezir n'aș fost trei-patru săptămâni, și l'aș mazilit Împărăția și pre acesta, căci nu era lacom, și vra să ție pravila lor cea vechie, și Împăratului așa nu-i plăcea. Apoi aș trimis Împăratul de aș adus pre Mehmet-Pașa Baltagiul, carele mai fusese Vezir mai înainte vreme, într'alt rând, și l'aș pus Vezir iarăși al doilea rând. Deci, acel Vezir Baltagiul, îndată și aș trimis la Hanul Tătăresc de l'aș chemat la Pörtă la sfat, și aș și stricat Turcii pacea cu Moscalii, și aș dat poruncă în tóte părțile, de vară să se găteze de óste; și aș închis și pre solul Moschicesc în Edecule. Și aș scris Împăratul Turcesc cărți la Craiul Șvedului la Tighinea, precum nu l'a lăsa în străinătate; și s'aș adevérit prea tare, precum va sta de'l va împăca cu Moscalul pre pofta lui, de'i va da Moscul tóte ce aș păgubit Șvedul; iară de nu va primi Moscul pace cu Șvedul, să'i întórcă ce i-aș luat, s'a bate el singur

cu Moscul, și i va da și óste Craiului Șve-
 ȃesc cãtã îi va trebui de l va duce la țera
 lui; și i-aũ trimis cãte-va pungi de bani
 Craiului de cheltuélã; și aũ trimis și pre
 Voevoda Kiovski, și om de adeverințã ¹⁾ de
 la Pórtã la Craiul Șvedului, de primãvarã
 sã se gãtescã de óste. Și aũ fãcut și ferman,
 sã dee Moldova zaherea ²⁾ oștii Leșesci și Șve-
 ȃesci ce era la Tighinea: ialovițe, orz, grãu,
 fãinã, cãt le-ar trebui de ajuns. Decì, sosind
 la Craiul Șvedului Voevoda Kiovski, cu acea
 carte ce scria Impãratul Turcesc la Șved,
 pentru care mult s'aũ bucurat Craiul Șvedul,
 și ținea acea carte de adeverința Impãratului
 tot în sîn la dênsul, la care mai pre urmã
 s'aũ schimbat într'alt chip acea adeverința
 Impãrãtescã Turcescã, precum s'a vedea mai
 înainte de la rãndul ei. Scris'aũ Vezirul la
 Craiul Șvedului, ca sã-i trimitã un om a lui
 de ispravã sã vorbescã cu dênsul pentru
 oștire; decì, trimitẽnd Craiul un om a lui
 la Vezirul, l'aũ întreat Vezirul ce fel de
 ómeni sunt Moscalii, și ce fel de rêsboiũ
 aũ? Acel om al Craiului Șveȃesc aũ ȃis cã
 sunt Moscalii nisce ómeni proști, și bleste-

¹⁾ *Om de adeverințã* — om de încredere. — ²⁾ *Zaherea* — apro-
 visionãri.

mați de tot. Iară Vezirul aŭ răspuns: «Dară de vreme că ȕici tu, că sunt așa de blestemați Moscalii, dară voi așa și nu sunteți de nemică, că ei v'aŭ bătut pre voi.» Așijderea aŭ mai ȕis acel om a Șvedului cum că Muntenii sunt prieteni prea buni cu Moscalii, și ce vȕd și ce aud aice la Pórtă, tóte scriu la Moscali. Iară Vezirul aŭ răspuns ȕicȕend: «Bine fac Muntenii că scriu, că de noi n'aŭ ce scrie de rȕu; că noi nu ne temem de nime, ȕă avem óste multă și pușce multe, și putere mare, și noi nu ne putem să ne gătım cu taină să nu știe nime, ce, cu jumătate de an mai înainte ne dăm știre, și ne gătım că n'avem grijă de nime. Ce, Muntenii de or scrie de aceste ce le vȕd, că avem óste multă, și putere mare, să scrie sănătoși.» Acest răspuns aŭ luat omul Craiului Șvedului de la Vezirul. Scris'aŭ Vezirul de al doile rând la Craiul Șvedului să'i trimită alt om mai de trȕbă; ȕicȕend ȕă de la acesta n'aŭ putut nemică să cunóscă din voróvele lui. Decı, Șvedul îndată aŭ ales alt om mai de trȕbă, ofițer de ai lui, și l'aŭ trimis la Pórtă. Decı, Vezirul l'aŭ întreat și pre acela, cum știe pentru óstea Moscului? Ce, acela aŭ schimbat voróva

într'alt chip, ȕic nd : c  Moscalii pedestri-
mea este prea tare, mai tare de c t t te
neamurile la r sboi , c  sta   a un zid ne-
mi cat; că de n'a  putut  ve ii să'i bată  i
să'i spargă, dar  alte neamuri a   i n'a  nici
o putere să-i spargă. Fără de c t el a a
socotesce, s  g tesc  Vezirul patru sute de
tunuri,  i a a cu acele tunuri slobo ind o
dată, de do  ori  i de trei ori, ori putea
rumpe obuzul¹⁾ Moschicesc, să'l spargă, s  facă
drumuri pin tr nsul, lovind acele multe tu-
nuri;  i a a, cu acel me te ug, p te s  bi-
ruesc  pedestriemea Moschicesc ; iară într'alt
chip amintere²⁾ nu p te nime să'i pobelesc ³⁾.
Iară c l rimea Moschicesc   i mai slabă. Deci,
u t ndu-se Vezirul la sfatul acelui ofi er  ve-
 esc, întru acesta chip s'a  apucat a facere⁴⁾
gătire.

Venit'a   i Hanul, după porunca  mp r -
 iei, de la Cr m la  arigrad, la sfat,  i
a  sf tuit  i el că'i bine a a, s  facă  ste
asupra Moscului;  i a   is, acum, după ce
or  nghie a apele de iarnă, s  slobo   două
ciambururi⁵⁾, un ciambur Sultanul din Bugeag

1) *Obuzul* = r ndurile dese. — 2) *Amintere* = altmintrelea. —

3) *Să'i pobelesc * = să'l  nfr ng . — 4) *A facere* = a face. —

5) *Ciambururi* = cete de prădători.

cu Tătarii și cu óstea lui Voevoda Kiovski prin Ucraina asupra Kiovului, iară cu un ciambur să mérgă însuși el din Crîm pre apa Donului pînă la Voronița, unde sunt galiónele Moschicesci făcute, să le aprindă; iară de acolo a lua curmeziș de s'a împreuna cu cel-alt ciambur a Sultanului și a lui Voevoda Kiovski. Într'acel chip aũ sfătuit și aũ așeșat Hanul cu Împărăția să facă.

Atunce era un Turc ce'l chiema Ismail-Efendi, și era om de casa Împăratului credincios din cei din lăuntru, și era și Capi-kihaie a Hanului, și avea bun prieteșug acel Turc cu Dimitrașco Cantemir Beizade, fiul lui Cantemir Vodă, că mergea de multe ori acel Turc la gazda lui Dimitrașco Beizade, și'l cinstea Beizade, că, póte fi, bea acel Turc și vin, și'i ȕicea Beizade în tambură¹⁾, că așa știa ȕice de bine în tambură cât nici un Șarigradean nu putea ȕice bine ca dên-sul; și'i era fórté drag Beizade aceluí Turc. Și viind Turcul atunce la Beizade la cinste, și vorbind ei, i-aũ spus Turcul tóte tainele Impărătesci lui Beizade, ce vor să se facă; deci, Dimitrașco Beizade, înțelegênd aceste,

1) *Tambură* = chitară.

cădut'aũ cu rugăminte la acel Turc, Ismail-Efendi, să grăescă Hanului, și Hanul să grăescă Impărației să'l facă Domn în Moldova, și l'aũ învățat și în ce chip a grăi, juruind câte-va mii de galbină Hanului. Iară Hanul, auđind aceste din Ismail Efendi, îndată aũ priimit. Deci, mergând Hanul la Impăratul la sfat, între alte sfaturi ăis'aũ Hanul cătră Impăratul și acest cuvânt, că Brâncovanul Vodă Domnul Muntenesc, este un Domn bogat și puternic; are óste multă, și'i de mult prea bun prieten Moscalilor; nu trebuesce la acéstă vreme lăsat să fie Domn, că póte să se hainéscă, și a face smintélă¹⁾ oștii Împărătesci; ce, trebuieste prins, că el de bună voie n'a veni la Pórtă, și nime nu'i harnic nici póte să-l prindă, fără cât socotesc că Beizade, feciorul lui Cantemir Vodă cel mai mic, este om mai sprinten de cât frate-séu Antioh Vodă; ce să'l puie Împărăția ta Domn în Moldova, că el va chivernisi lucrul din Moldova, și'l va prinde; că Nicolai Vodă, care este Domn în Moldova, este Grec, și nu putea să facă acéstă slujbă; nici mie nu mi'i drag să slujesc cu Grecii. Deci, Împăratul, cum aũ au-

¹⁾ *A face smintélă* — a face supărări.

dit aceste cuvinte din Hanul, într'acel ceas
 aŭ și trimis, fără de știrea Vezirului, de aŭ
 adus pre Dimitrașco Beizade de la gazdă
 cum mai de sîrg¹⁾, și l'aŭ adus la saraiul
 Împărătesc la Împăratul, și îndată l'aŭ îm-
 brăcat cu cabaniță cu spinări de soboli, în
 loc de caftan, și l'aŭ pus Domn în Moldova,
 și apoi l'aŭ dus la Vezirul de l'aŭ îmbrăcat
 în caftan, și i-aŭ dat ferman, făcendu'i
 alaiŭ pre obiceiŭ. Și nezăbovindu'l două-trei
 zile, l'aŭ și pornit de aŭ venit în mezil²⁾
 la Iași, salt³⁾ cu dece-doăzeci de ómeni,
 care n'aŭ cheltuit nici un ban la Pórtă, că
 și tuiurile⁴⁾ și sângeacul⁵⁾ pre urmă i le-aŭ
 trimis. Atunce Vezirul, la purces, aŭ ȃis lui
 Dimitrașco Vodă cu mare taină: «După ce
 vei merge în țeră în Moldova, să chiverni-
 sesci lucrul să'mi prinȃi pre Brâncovanul
 Vodă Munteanul, să mi'l trimeȃi aice viŭ; și
 de la Împărăȃie vei avea mare dar și cinste,
 și în locul lui tu vei rêmânea acolo Domn
 neschimbat.» Iară Dimitrașco Vodă, mulȃmind
 Vezirului, s'aŭ apucat⁶⁾ că va face acea slujbă

1) *De sîrg* = de grabă. — 2) *Mezil* = poștalion. — 3) *Salt* = numaŭ.
 4) *Tuiurile* = steaguri făcute din cozi de caŭ. — 5) *Sângeac* =
 steagul ce'l trimitea Sultanul noulŭ Domn. — 6) *S'aŭ apucat* =
 a făgăduit.

și l'a prinde; numai, aũ dat și el un sfat Vezirului, socotind că'i va fi de folos, iară pre urmă acel sfat aũ căđut cu împedecare, că aũ đis către Vezirul ca să scrie la Brâncovanul Vodă, să îndatoréscă Pórta cu cinci sute de pungĩ de bani, fiind la acea vreme de trebuință pentru gătirea oștii. Și Brâncovanul Vodă s'a uita la acea carte ce'i va scrie Vezirul, și nu va avea grijă de mazi-
lie¹⁾). Deci, Vezirului i-aũ plăcut acest sfat a lui Dimitrașco Vodă, și aũ scris la Brâncovanul Vodă ca să împrumuteze Pórta cu cinci sute de pungĩ de bani pentru cheltuiala oștii. Deci, Brâncovanul Vodă, ca un om cu minte, aũ priimit đicênd că a da; numai, odată n'a putea să'i dea toți banii, că'i țera săracă, ce, pe lună a da câte o sută de pungĩ, carii să îmbracă în cinci luni; socotind că pînă în cinci luni or sosi și Moscalii. Și atunce, de or și vra să'i facă ceva rău, nu'i vor putea strica nimică; măcar că Brâncovanul Vodă nu știa nimică de acea voróvă, dară avea minte de se păzia. Iară, să đicem, atunce s'aũ păzit că l'aũ păzit Dumneđeũ; iară când s'aũ mâniat Dumneđeũ pre dênsul,

¹⁾ *Mazilie* = destituire.

n'au putut să se păzescă, precum înainte la rând se va scrie.

Iară pre Dimitrașco Vodă l'au pornit la Iași, și i-au ȃis Vezirul că, când va fi vreme să prinȃă pre Brâncovanul Vodă, a trimite Vezirul omul seũ cu ferman. Deci, Dimitrașco Vodă, trimițând pe Capegi-bașa înainte cu mazilia lui Nicolai Vodă, și d'impreună cu omul seũ, anume Dimitrul Saraciul; iară Nicolai Vodă nimică nu știa de mazilie și ședea la Divan de judeca țera. Iară Capegi-bașa, descălecând la scară, s'au suit în curți; iară Dimitru Saraciul, sluga lui Dimitrașco Vodă, au năvălit de grabă subt scara despre Dómna, unde era închis Iordaki Ruset Vornicul cel bătrîn, și au lovit lacata cu baltagul de o au stricat'o, și au scos pre Vornicul Iordaki afară, și i-au dat cãrți de Căimăcămie de la Dimitrașco Vodă. Iară boierinașii din cerdac, vedând că au scos pre Iordaki Vornicul, au alergat tare de au dat știre lui Nicolai Vodă la divan, și îndată, sculându-se Nicolai Vodă de la Divan, înspăimântat, să tîmpină cu Capegi-bașa în ușa Spătăriei, unde îi și dede ferman de mazilie.

Atunçe boierinașii lui Niȃolai Vodă din

curte, Grecii, începură a se ascunde în casă despre Dómna, și țera încă începuse, precum este obiceiul Moldovenilor celor necăjiți de strâmbătăți, să facă calabalicuri Domnilor mazilii; dară nu putea să'i facă nimică, că nu avea voie, că scria Dimitrașco Vodă la Caïmacamii să nu se atingă nime de cinstea lui Nicolai Vodă sau de ómenii lui, ce cu mare cinste, ca pre un Domn, cu de tóte ce i-ar trebui la pornitul lui, să'l grijéscă, nimică să nu'i lipséscă. Și așa, pre obicei, trei zile grijindu'l cu de tóte cele ce i-a trebuit, s'a pornit Nicolai Vodă la Țarigrad, cu tot agărlîcul¹⁾ lui, neplinind un an deplin cu Domnia, precum s'a scris. Iară în Iași a rămas Caïmacam Iordaki Ruset Vornicul, pînă a venit Dimitrașco Vodă. Atunce și boierii cei pribegii, înțelegênd toți, a venit în țeră; numai Dediul Spatarul și Savil Zmucilă Banul a rămas în țera Leșéscă. După ce a ajuns Nicolai Vodă în Galați, atunce a sosit și Dimitrașco Vodă din Țarigrad în Galați, și a mers Nicolai Vodă la gazda lui Dimitrașco Vodă de s'a împreunat amêndoi, care nu puțin lucru a făcut Nico-

1) *Agărlîcul* = bagajul.

laî Vodă atunce, de aũ mers la gazda lui Dimitraşco Vodă, că alţi Domni numai staũ să se împreune după ce se mazilesc, ce fug unul de altul să'şi scóţã ochii ; darã Nicolai Vodă aũ mers de s'aũ împreunat şi s'aũ rugat lui Dimitraşco Vodă să nu se potrivescã boierilor de ţerã să'l pîrescã la Pórtã, şi el încã s'aũ fãgãduit că nu'l va amesteca la Pórtã pre Dimitraşco Vodă cât va trăi cu domnia ; ce, de a umbla pentru Domnie, a umbla pentru domnia ţerei Muntenesci, iarã nu pentru a Moldovei. Şi așa, unul cu altul s'aũ încredinţat ; şi Nicolai Vodă aũ purces la Țarigrad ; iarã Dimitraşco Vodă aũ venit în Iaşi. Iarã precum şi-aũ ținut aceşti Domni tocméla, se va scrie la rândul seũ.

Domnia lui Dimitraşco Cantemir Voevoda, în anul 7219¹⁾.

Dupre ce aũ sosit Dimitraşco Vodă în Iaşi, dupre obiceiũ, a treia-đi aũ boierit boieri. Pus'aũ pre Nicolai Costin vel Logofêt ; pre Lupul Costaki Vornic mare de ţera de jos ; pre Ioan Sturza, Vornic de ţera de sus ; pre Antioh Jora, Hatman ; pre un Grec,

¹⁾ 7219 = 1710.

anume Spraioti Dracomana, vel Postelnic ; pre mine, Ión Neculce, vel Spătar ; pre Georgiță, vel Paharnic ; pre Dabija, vel Ban ; pre Ilie Catargiul, vel Visternic ; pre Sandul Sturza, vel Stolnic ; pre Constantin Costaki, vel Comis. Aceștia erau boierii lui Dimitrașco Vodă d'ântêiü ; iară mai de credință și mai ales tóte trebile domniei erau după mine, Ión Neculce vel Spătar. Și atunce d'ântêiü erau boierii cam îngrijiți de numele lui Dimitrașco Vodă, de pre când era mai tânăr, Beizade, la domnia frăține-sëu lui Antioh Vodă, că era atunce nerăbdător și mănios, zlobiv¹⁾ la beție, și'i eșise numele de om rău. Iară acum viind cu domnia, știu să'și pérđă numele cel rău, aü dóră mai la vîrstă venise, aü dóră chivernisise vieța lui unde nu era pace, că așa se arăta de bun și de blând, că tuturor le era ușile deschise, și nemăreț de vorovia cu toți copiii. Atunce aü scos pre țeră douë cîverturi²⁾, banii steagului ; și de cum era soma la Nicolai Vodă, aü mai scăđut pre țeră la un cîvert, câte trii miș de galbină. Așjiderea și mazililor le-aü scăđut dăjdile pre jumătate, și unora și mai

¹⁾ *Zlobiv* = rău. — ²⁾ *Cîverturi* = sferturi.

bine, și le-au făcut și testament cu jurămên-
turi, să nu dea desetină ¹⁾ boierii, după cum
nu dedese mai înainte; că acest obicei să
făcuse de la Mihaiu Vodă, de daă desetină
boierii; iară Dimitrașco Vodă i-au iertat.

Deci, boierii, vădând așa milă, și nemă-
rire, începuse toți a se lipire ²⁾ și a'l lău-
dare ³⁾. Era om învățat, numai la judecări
nu prea putea lua sama bine, pôte fi unde
fusesse trăit mult la Țarigrad în străinătate;
lăcomie nu avea mare, lucrurile lui poftia
să fie lăudate. Atunce avea domnia mare
supărare și cheltuielă cu óstea lui Voevoda
Kiovski, și cu óstea cea Șvedescă; o ierna
și o grijia de zaherea ⁴⁾; lemn încă ducea la
Tighinea pentru tocmitul ⁵⁾ cetăței, și căra
țera pâne de la Brăila la Tighinea. Așijderea
și lemn căra din țeră la Dunăre, de făcea
pod mereu ⁶⁾ la Cartal. Vești din țera Leșescă,
și de la Moscali, în tot ceasul tot-deauna
cerca de trimetea la Pórtă. Deci era Dom-
nul pré în val și în mare supărare; căci el
venise de curênd, și lucrurile tóte erau nea-
ședate și lipsite, și silia ca să'și plinescă po-

¹⁾ Desetină = dijmă. — ²⁾ A se lipire = a se lipi. — ³⁾ A'l lău-
dare = a'l lăuda. — ⁴⁾ Zaherea = lucruri de hrană. — ⁵⁾ Tocmi-
tul = trebuințele. — ⁶⁾ Pod mereu = pot stătător.

runcile Porții tóte; și i era pré cu greú, că era țera stricată mai înainte vreme. Iară atunce începutu-s'aú și un omor¹⁾ mare în vite, că așa muriaú, cât nu mai biruiaú ómenii să le despóie; așijderea și de pâne²⁾ încă era lipsă, că nu rodise într'acel an. Iară boierii, carii avusese greutate la Nicolai Vodă, sta tot vîrtos către Dimitrașco Vodă ca să pîrască pe Nicolai Vodă la Pórtă pentru réul ce le făcuse. Dară Dimitrașco Vodă nu primia nici de cum, nici se potrivía, și nu le da voie, ce ținea legătura ce făcuse cu Nicolai Vodă când s'aú fost împreunat la Galați. Iară Nicolai Vodă, după ce aú ajuns la Pórtă la Țarigrad, aú călcat jurământul, și cum aú mers la Vezirul, aú și pîrit pe Dimitrașco Vodă, đicînd că el când aú mers în țera Moldovei, aú găsit mai bine de jumătate boierii haini la Moscali, și prinđendu'i i-aú închis; iară Dimitrașco Vodă, cum aú luat domnia, aú și rápeđit de olac³⁾ înainte și i-aú slobodit pre toți; și încă, pre carele era mai mare hain, l'aú pus Caïmacam; ce Vezirul nimică nu i-aú ținut în sémă vorbele lui.

1) *Omor* = mortalitate. — 2) *Pâne* = cereale. — 3) *De olac* = în mare grabă.

Atunce dacă¹⁾ aŭ înțeles Dimitrașco Vodă de acea vorbă bună de prieteșug ce aŭ grăit Nicolai Vodă către Vezirul, aŭ și chemat pre boierii ce'l îndemnase să pîrască pre Nicolai Vodă, și le-aŭ spus de Nicolai Vodă cum ține prieteșugul; și îndată i-aŭ gătit pre o samă, și i aŭ trimis la Pórtă. Și sosind boierii la Țarigrad, aŭ socotit vreme și aŭ păscut prilejul, și când aŭ eșit Impăratul la geamie, ei și-aŭ aprins rogojină în cap, și aŭ dat arz la Impăratul, jăluind pre Nicolai Vodă ce le-aŭ făcut. Iară Impăratul, vedënd atâta jalobă, aŭ și trimis să aducă pre Nicolai Vodă să'i taie capul; numai, norocirea lui, s'aŭ tîmplat un prieten de i-aŭ dat știre, și s'aŭ ascuns de aŭ scăpat de peire, că póte l'ar fi tăiat. Acum socotiți, fraților, de vreme că cei mari nu'și țin jurământul ce încă'și aducea peire, dară cei proști cum l'or ținea! Dimitrașco Vodă să gătia pre taină să prinďă pre Brâncovanul Vodă, precum îi poruncise Pórtă, și trimisese și iscodia la Munteni, de veduse tóte lucrurile Brâncovanului Vodă cum staŭ, și și-aŭ făcut Dimitrașco Vodă vr'o cincî-șese steaguri

¹⁾ Dacă = când.

de Lefeci, și două steaguri de Lipcani, și câți-va feciori de boieri grijiți bine îi ținea în Iași, și făcuse cuvînt că va să mîergă în sus cu podghéz la Moscali, ca să nu se pricépa Muntenii, și aștepta din ceas în ceas să'i vie om de la Pórtă cu ferman de la Impărăție, și să se pornéscă la Brâncovanul Vodă să'l prinďă. Venit'aũ și de la Hanul ferman numai să încalece să mîergă să prinďă pre Brâncovanul Vodă ; ce pre fermanul Hanului nu cuteza Dimitrașco Vodă ; ce aũ mai scris la Pórtă că el este gata, și Hanul încă i-aũ scris să purcédă, ce să știe și de la Impărăție, purcede-va la Brâncovanul Vodă să'l prinďă, aũ ba? Ce de la Pórtă i-aũ venit răspuns să mai aștepte, că, când a fi vreme, i-a face el știre, că aștepta Vezirul să plinéscă cele cinci sute de pungă de bani Brâncovanul Vodă ce le ceruse Vezirul împrumut, precum s'aũ scris mai sus.

Atunce dacă aũ înghiețat apele, după Bobotéză, aũ și purces Hanul în pradă pre apa Donului, în țera Moschicéscă în sus pre la Harcov ; dară la galiónele Moschicesci n'aũ putut să ajungă să le aprindă, precum s'aũ fost apucat către Impăratul Turcesc, nici spre Kiov de acolo n'aũ putut merge, că

aŭ dat de oști Moschicesci, și s'aŭ întors înapoi iară la Crîm, cu mult plean ¹⁾).

Sultanul din Bugeag și cu Voevoda Kiovski de la Bender, cu óstea lor aŭ trecut Nistrul, și aŭ purces pin Ucraina în sus, tot prădând și stricând pînă la Nemirova, și pînă la Fastuv, aprópe de Kiov; iară Moscalii ce erau de strajă pre marginea țerei Leșesci, dacă aŭ simțit, s'aŭ tras cu toții de s'aŭ strîns în Podolia spre Iazlovăț, la Buceci, unde le erau Generalii lor, și așteptaŭ să le vie ukaz de la Petrisburg, de la Impăratul Moschicesc, să vadă ce vor face. Atunce Adam Sinavski Hatman i-aŭ muștrat pe Generalii Moschicesci, anume pre Volkovski, pre Ianăși și pre Bejbah, și le-aŭ đis așa: «Ce ómeni sunteți voi de așteptați ukaz, și neprietenii ²⁾ pradă și strică țara?» Și îndată i-aŭ pornit asupra Tătarilor, și asupra lui Voevoda Kiovski, și le-aŭ dat și Hatmanul un Reimentar cu vr'o treideci de steaguri leșesci cu slujitori; și Moscalii încă erau ca vr'o dece mii. Și cum s'aŭ pornit asupra Sultanului și asupra lui Voevoda Kiovski, n'aŭ stătuț Sultanul cu Voevoda să se bată cu

¹⁾ Plean = pradă. — ²⁾ Neprietenii = dușmanii.

temeiul ¹⁾ oștii Moschicesci și Leșesci, ce, s'aũ întors înapoi la Bugeag, fără cât numai câte o strajă unde și unde de se lovia. Iară după ce s'aũ întors Hanul și cu Calga Sultan din ciambururi, aũ scris la Pórtă de tóte ce aũ lucrat ; așijderea aũ scris și Pașa de Tighinea. Dară Vezirul, vrënd să adevérescă mai bine, aũ trimis pre taină pre un cïohodar de ai lui de olac la Dimitrașco Vodă, de l'aũ întrebat anume cum aũ umblat Hanul și cu Sultanul în ciambururi. Dimitrașco Vodă aũ scris de tóte cum le-aũ fost de rând ; iară după aceea scris'aũ Vezirul cu scârbă la Pașa de Tighinea đicënd : «că, Beïul de Moldova este un ghïaur și știe tóte ce să fac la Mosc și la Leși, de le scrie tot adevérat la Pórtă ; iară tu, veđi, dómne, esci busurman ²⁾, și nu știi nimică ce să lucréză.» La atâta credință și laudă avea Dimitrașco Vodă la Pórtă, cât apoi Pașa de la Tighinea tot la Dimitrașco Vodă trimitea de lua vești de scria la Pórtă ; iară Dimitrașco Vodă încă se purta bine, că'i trimetea veștile peste cincî-șese đile, după ce scria el la Pórtă,

¹⁾ *Temeiul* = grosul. — ²⁾ *Busurman* = musulman.

pentru ca să soséscă ântéiú de la dênsul veștile, apoi de la Pașa.

Dimitrașco Vodă vedênd că de la Pórtă îl zăbovesc cu răspunsul pentru Brâncovanul Vodă, aú început a gândire că dóră aú prins veste Brâncovanul Vodă, și și-aú tocmit lucrul: și știindu'l pre Brâncovanul Vodă mare neprieten, și socotind că de i s'a tîmpla vr'o mazilie n'a fi bine de dînsul, și vedênd că atunce trăgea tótă Creștinătatea bucurie și nădejdea Creștinilor, adecă a Moscalilor, aú început și el a se ajunge cu Creștinii și a'i însciința de la Pórtă. Și așa, cu meșteșug aú scris la Pórtă ca să'i deé voie să se facă a se ajunge cu Moscalii, și ce ar vedea, și ce ar înțelege, de tóte să facă știre Porții. Decí, Vezirul, gândind că va fi drept Porții, datu-i-aú și acea voie. Apoi, Dimitrașco Vodă, luând și acea voie de la Pórtă, și mai fără sfiálă aú început a se ajunge cu Moscalii; și se tîmplase de avea la Pórtă și un Capi-kihaie, pre anume Iano, fórte om de trébă, și prea mare telmiz ¹⁾, și, póte fi, că și știa și mai denainte voróva, că cu meșteșugul ace-lui Capi-kihaie, lua cărțile de la solul Mos-

¹⁾ *Telmiz* = învățat.

chicesk ce era închis în Edecule, și le trimitea la Dimitrașco Vodă, și Dimitrașco Vodă le trimitea la Impăratul Moscului. Deci, cu acel fel de credință și slujbă au căzut Dimitrașco Vodă în mare cinste și dragoste la Petru Alexievici, Impăratul Moscului; că altul nime nu cuteza a face acele slujbe, că era solul în mare pază. Iară pre acea vreme Muntenii nu știaū pentru slujbele ce făcea Dimitrașco Vodă Moscalilor, nici din boierii Moldoveni încă nu știaū, și scieaū Muntenii de rău de Dimitrașco Vodă la Moscali; iară Impăratul Moscului, vedând slujbele ce'i făcea, nici de cum nu'i credea. Așijderea, pre acea vreme fiind Mitropolit țerei părintele Gedeon, și cu Antioh Jora Hatman, și cu alți boieri mari, încă scieaū de rău pentru Dimitrașco Vodă la Moscali să nu'l credă, că el este ca și un Turc, și ține cu Turcii; dară ei au zece mii de óste și zaherea, și să trimită Impăratul cinspredece mii de óste să lovască podul de pre Dunăre să-l strice, și să bată tot Bugeagul. Iară Impăratul, vedând slujbele lui Dimitrașco Vodă, nici de unele nu'i asculta.

Impăratul Moscului vedând că Tătarii au prădat în țerile lui, chematu-și-au pre toți

sfetnicii seî de aũ stãtut la sfat ce vor face ; decî, unii sfãtuiaũ sã mERGã Impãratul cu tótã puterea asupra Crîmului, și sã lase o sEMã de óste la Kiov de apãrare, de ar merge cine-va asupra Kiovului ; iarã unii sfãtuiaũ sã mERGã pe Nipru pînã la Vozia, și sã'si ducã zaharea pre apa Niprului, și de la Vozia sã se ducã în sus pînã la cetatea Albã sã cuprindã Dunãrea ; alții sfãtuiaũ sã mERGã pre Nistru în jos la Tighinea. Darã Impãratul n'aũ primit sfatul nimãruî, și aũ ñis cã la Crîma lãsa óste ; și împrotiva Voziei a lãsa iarã altã óste : iarã la Tighinea nu'i bine așã îndatã sã o íee, cã 'și a rãni óstea, și apoi cu temeiul Turcilor nu s'a putea bate ; ce, pre Tighinea a lãsa-o în urmã, și va merge drept la pod împrotiva Vezirului sã-l batã ; cã apoi, lesne va fi a lua pre urmã și Tighinea, cã zaharea ne va scóte Brâncovanul Vodã, cã așã se adeveresce, și ne-a eși înainte cu triiðeci de mii de óste, și este sã mai íasã cu Brâncovanul Vodã douã-ðeci de mii de óste Serbi ; și Leșiî încã vor sã ne dee triiðeci de mii de óste ; și din Moldova iarã scriu boierii cã sunt gata ñece mii de óste ; și are și el ca triiðeci patru-ðeci de mii de óste ; și ne va ajunge atãta óste. Și așã, cu aceste nãdejdi,

'și-aŭ pornit Impăratul greimea ¹⁾ oștii lui în jos de la Riga.

Dimitrașco Vodă, dacă aŭ simțit pre Antioh Jora Hatmanul că'l pîrêsce la Mosç, 'l-aŭ mazilit și m'a pus pre mine, pre Ión Neculce Spatarul, Hatman, în loçul lui Antioh Jora. Dimitrașco Vodă chemându'și boierii, aŭ întrebat sfat, ȃicênd că Moscalii se pogorâ asupra țerei, ce or face? ca sê vêdâ cine ce or ȃice; dêrâ el sâ le spuie adevêrul, că este ajuns ²⁾ cu Moscalii, nu spunea. Decî, boierii nu'l credeaŭ pre Dimitrașco Vodă, gândiaŭ că ține cu Turcii; decî unii din boieri ȃiceaŭ așa: sâ se dee Vodă în jos, spre Vâlcii, și pre Dómna sê o trimiță pre Oituz; iarâ alții ȃiceaŭ sê o trimiță spre Birlad, alții, spre Focșani, pînâ se vor bate Turcii cu Moskalii, și care parte a birui cu aceea sâ ție. Și aŭ rămas sâ trimiță pre Dómna cu jupânesele la Oituz, iêrâ Vodă cu boierii sê pŭrcêdâ în jos spre Fâlcii. Și cum s'aŭ pomenit acest lucru, aŭ și început unii din boieri a'și rêsçhira casele lor, cine cum puteaŭ, și ales unii a se ajunge cu Moscalii precum s'aŭ pomenit.

¹⁾ *Greimea* = grosul. — ²⁾ *Că este ajuns* = că este înțes.

Dimitrașco Vodă a trimis sol pre Luca Visternicul la Moscali, ȳicând cã'l trimite iscódã, și aũ scris și la Turci, făcẽndu-le scire; Luca Visternicul aũ gãsit pre Impãratul Moskului aprópe în țera Leșescã, la Iaroslav, la o nuntã leșesce a unui Domn mare; și așa aũ așeđat cu Impãratul de aũ făcut legãturã;

ȳera Moldovei cu Nistrul sã 'i pe hotarul, și Bugégul, și cu tóte cetãțile, tot a Moldovei sã fie; numai, de odatã prin cetãți sã așeđe Moskalii oșteni, pĩnã s'a întemeia țera; nici un ban sã se dee. Pre Domn sã nu'l mazi-léscã Impãratul pĩnã la mórte; și pre urmã din fiii lui sã fie, pre carele 'și ar alege țera.— Némul lui sã nu iasã din domnie; numai, când s'ar hrãni, saũ când 'și ar lepãda legea, atunci acela sã lipséscã și sã puie din frații lui. — Pre boieri sã nu'i maziléscã Domnul din boierie pĩnã la mórte, saũ cu mare vinã sã 'i scótã. — Vama Ócnei și altor tĩrguri sã fie venitul Domnilor; iarã altã dare sã nu fie. — Mazilii și mãnãstirile sã 'și stãpãnéscã ocnile, moșiile, și vecinii¹⁾ sã; și sã 'si iee

¹⁾ *Vecini* = robi.

și desetină de stupi, și de mascuri, și goștină de oi de pre moșiile séle. Dece mii de óste să fie tot gata în țéră, și Impărăția să le dee lefe din visteria Impărătéscă, din Sto-liță. — Din Moscali să nu se amestece la boieriile Moldovei, nici să se însóre în țéră, nici moșii să nu cumpere. — Domnul pre boieri să nu fie volnic a'î perde, orî-ce greșelă ar face, fără sfatul tuturor, și fără de iscălitura Mitropolitului. — Către aceste, i-a dat și tită ¹⁾ de domnie să se scrie mai de cinste și mai sus după cum se scriu Domnii acum; iară așa era: «Seninatul domn al țerei Moldovei, *Samoderjet*²⁾ și *Volegator*³⁾ țerei Moskicesci»; érá nu rob supus, care acest nume este puțin óre ce mai de jos de cât a unui Craiú, care se chiamă latinesce, *Serenissimus*, érá slóvenesce *Predsfélniše*, iară leșesce *Eș-niosfintuniș*. Așa i-aú dat tit ⁴⁾ Impăratul, într'acest chip ca să se scrie Domnii moldovei. — Așijderea nici de cum pace Moskul cu Turcul să nu facă; iéră de s'ar tîmpla să facă pace, să rămâie Moldova iară sub stăpânirea Turcéscă, atunçe să aibă Impăratul Moski-

¹⁾ *Tita* = titulatura. — ²⁾ *Samoderjit* = singur stăpânitor. —
³⁾ *Volegator* = prieten. — ⁴⁾ *Tit* = Titlu.

cesc a da lui Dimitrașco Vodă, două părechi de curți în Stoliță, și moșii pentru moșiile din Moldova, și cheltuélă pre ți în tótă viața lui, și ómenii lui să nu'i lipséscă; și de nu i-ar plăcé acolo, și s'ar trage într'altă țéră creștinéscă, volnic să fie a merge; și altele multe ca aceste. Și pre aceste puncturi aũ jurat tare Impěrația Moskului și aũ și iscălit mai joș, și i le aũ trimis pre Luca Visternicul; și aũ scris lui Dimitrașco Vodă să se găteze, și să iasă întru întěmpinarea oștii Moskicesci la Nistru; iară de n'a eși la Nistru înaintea oștii, și va aștepta pînă s'a bate cu Turcii și i-a birui, atunce orî să se închine, orî să nu se mai închine, că atuncé mulți Domni se vor afla. Că scrisese Dimitrașco Vodă pre Luca Visternicul de-i făcuse scire Impěratului Moskicesc că óste Turcéscă este multă, patru sute de mi, și pusce ¹⁾ mari patru sute, tot tunuri mari, și Tătărimea este multă; și în țéra Moldovei nici trii mi de ómeni de óste grijiți bine nu sunt, și pâne în țéră nu'i; nici atunci la o vreme ca aceea nu pot ómenii să care, Tătari că'i robesc, și ómenii fug la păduri, și el nu póte să se în-

1) Pusce = tunuri.

chine așa îndată, că sunt Tătarii aprópe, și i-ar robi țera. Déră Impăratul Moskului aũ răspuns Lucăi precum cu Tătarii s'aũ ajuns, și nu 'l or robi, nici or puté, și óste are multă, nu se miră de Turci; și pre zahara de vite și de pâne a da banı, n'a lua în dar; că și la Brâncovanul Vodă aũ trimis banı, și are nădejde că'i va scóte zahara de ajuns. Și așa, cu acéstă tocmală s'aũ întors Luca Visternicul la Dimitrașco Vodă, aducênd lui Vodă de la Impăratul daruri, un, left ¹⁾ cu diamanturi, cavalerie, pecete Impărătéscă și câți-va soboli.

Dimitrașco Vodă atunce sta în cumpene de socotia, cum ar face să fie mai bine; că să se dee în jos, se temea sē nu'l pîrască cine-va să'l apuce Turcii să'l mazilască; să se ducă înaintea Moskalilor la Nistru, că acum sosise Șeremet la Nistru, iară șe temea, că saũ a putea să scape pînă la Nistru, de țeră, saũ ba. Așijdere și pentru țeră se temea să nu ó prăde Tătarii; ce, sta și se mira cum va face. Ce aũ socotit și aũ scos tuiurile și corturile afară din Iași, spre Balica ca să mai chivernisască lucrul ceva înainte, să vadă ó-

¹⁾ *Left* = monedă, decorațiune.

menii că purcede în jîos la óste înaintea Ve-
zirului; căci, Şeremet Feldmarşal ajunsese cu
o samă de óste Moskicéscă la Nistru; şi so-
cotia Dimitraşco că va merge Şeremet de-
grabă în jîos de va ajunge în Bugég şi va
începe a se lovi cu Tătarii, şi el se va ză-
bovi a se găti la Iaşi să rămăe în urmă ca
să vadă cum a merge tabăra lui Şeremet.
Avea grijă de Turcii Balgii ce erau în Iaşi
trăitori, vedhând că Moscalii aũ intrat în țeră,
şi Dimitraşco Vodă nu mai purcede în jîos,
să nu pricépă că este hain. Si aũ socotit Di-
mitraşco Vodă, şi aũ scris o carte la Paşa
de Tighiné, precum, Moscalii aũ trecut Nis-
trul în țeră pre la Soroca, şi Turcii Balgii
tot şed la Iaşi, şi le spunea să se rădice din
Iaşi să se ducă în jîos, şi ei nu vor să se
ducă şi póte, pentru dînşii înțelegênd Mos-
kalii că sunt în Iaşi, să nu slobódă poghéz
sě'i strice şi pre dênşii şi tîrgul; ce, să tri-
mită Măria sa Paşa un Agă a lui să'i ridice
din Iaşi, ca să nu facă vr'o belea țerei şi
tîrgului. Decî, Paşa aũ făcut rěspuns lui Di-
mitraşco Vodă, că încă tot nu este vreme să
trimită să'i rădice, iară când a sci el vremea
aceea, a trimite de'i va ridica; şi lui încă îi
va scrie atunce de a merge cu óstea lui la

Tighiné. Acest răspuns aŭ venit lui Dimitrașco Vodă într'o ȃi, pre amedă ȃi; iară dupre aceea, dacă aŭ trecut vr'o trei-patru césuri, tot într'aceeași ȃi, aŭ și sosit o carte de la Mogâlde Sardarul, precum, aŭ vęđut un Turç mare cu vr'o trei-ȃeci de ómeni viind de olac la Iași; și că alți Turci érá, ca vr'o trei sute de ómeni aŭ perces din Tighiné în sus, nu sciũ la Iași merg, aŭ aiure. Și cetind cartea de la Sardarul, n'aŭ trecut un cés, și aŭ și nemerit un slujitor de la Capitanul ce era pus de strajă la Prut, dând veste lui Dimitrașco Vodă, precum, un Turc mare, cu vr'o trei-ȃeci de ómeni, vine de la Tighină de olac, și 'l-aŭ lăsat trecęnd Prutul. Iară pre urmă aŭ sosit însuși singur capitanul Timoftei, ce era de strajă, ȃicând că aŭ venit cu acel Turc dimpreună pînă la Aron Vodă, și acolo în câmp aŭ descălecat sę mâie, și i-aŭ auđit acel Căpitan vorovind Turcii, ei în de ei ¹⁾, ȃicęnd să ne mănecăm mâne de diminéță să-i prindem pe toți. Și n'aŭ înțeles bine pre cine sę'i prindă, pentru că Turcii voroviaũ pentru caii lor să-i prindă a doua ȃi de diminéță. Și viind înainte Căpitanul,

¹⁾ *Et in de et* = între dînșii.

aŭ spus lui Dimitrașco Vodă; și auđind Vodă, aŭ socotit că a fi vind cu mazilia. Atunce Dimitrașco Vodă, auđind și vedënd acele, și vedënd că-l chiamă Pașa la Tighiné s'aŭ temut că'i vine mazilia, prepuindu'și că 'l-ar fi pîrît Iordaki Ruset Vornicul la Pașa Tighinei, că este hain, pentru că Iordaki Vornicul îl scia pe Dimitrașco Vodă că s'aŭ ajuns cu Moscalii; și ȕicea Vodă: nu este alt lucru de fără de cât numai Iordaki Vornicul m'aŭ pîrît la Pașa de Tighiné. Și îndată aŭ trimis Vodă de aŭ făcut spaimă în târg să se pădéscă, că vine un podghéz Moskicesc să lovésca târgul; deci, s'aŭ făcut mare spaimă nóptea în Turcii Balgiî și în tot târgul, și fugea toți cariî cum puteau de s'aŭ umplut tótă țera de spaimă, și-'și aŭ pornit Vodă și pre Dómna la Cetățuie. Iară Vodă aŭ încă, lecat de aŭ purces înaintea aceluî Agă cu trei-deci de Turci, și de a vedea că vor să'l mazilésca, să'i taie pre toți. Deci, mergënd, și aflându'i dormind pre câmp, dincolo de Aron Vodă, aŭ năvălit de i-aŭ prins pre toți, aŭ început a'i legare¹⁾. Atunce aŭ găsit la

¹⁾ *A 'i legare* = a 'i lega.

Aga cărțile Pașii ce scria să ridice pre Balgii să-i ducă la Tighiné; érá nu de mazilie. Deci citind Dimitrașco Vodă cărțile fiind lună, s'aũ căit ce aũ făcut; și poruncind să'i slobódě pre Turci, și să le dee înapoi ce le-ar fi luat, aũ și început a'i muștra, cu ce trebă de mână ei pre câmp nóptea la o vreme ca acésta, fiind lucru de nepace, și nu i-aũ făcut lui scire; și el s'aũ gândit că este podghéz Moskicesc; și i-aũ trimis la Iași cu un om a lui de le aũ dat gazdă. Iară Dimitrașco Vodă s'aũ zăbovit tótă nóptea, făcându-se a căuta podghéz, și a doua-đi iară aũ venit la Iași. Deci, la prinsórea acestor Turci, s'aũ tîmplat de aũ perit un Turc de Moldoveni; deci, Vodă aũ stătit cu ațel Agă de aũ împăcat lucrul pentru ațel Turc, și pentru altele ce điceaũ Turciĩ că le mai lip-sesc atunțe nóptea când i-aũ prins, și i-aũ dat ațelui Agă Dimitrașco Vodă o mie de lei, đicând și Turcul Aga că a lui vină este, căci aũ mas pre câmp. Și făcându'i Vodă răspuns la Pașa s'aũ dus la Tighiné. Scris'aũ Dimitrașco Vodă și la pórtă pentru acésta, cum s'a tîmplat primejdie de aũ perit un Turc mâind la câmp, și el s'aũ gândit că dóră este podghéz Moskicesc; și i-aũ venit

răspuns de la Pórtá să fie fără de grijă, că n'are nici o vină, măcar și pre toți de 'i-ar fi tăiat, că aũ fost vina lor, pentru ce aũ vrut să mâie nóptea pre câmp la vreme de nepace. Iară despre aceea Dimitrașco Vodă s'a mutat în Cetățuie de ședea; iară slujitorii ce avea ședea la la corturi. Țera se bejenise ¹⁾ dintr'acea spaimă ce se făcuse; boierimea, mai toți fugise de pre lângă dînsul de'l lasase singur, socotind unii că se va mazili din pricina Turcilor, alții socotiaũ că veni Moskalii, și or lua țera, și n'a mai fi Dimitrașco Vodă Domn stăpân. Bucatele se scumpise în Iași, că nu aducea nime nici de o parte, fiind bejenii; zlotașii fugeaũ cu banii, și la Visterie nu aduceaũ, în nădejdea Moscalilor. Slujitorii numai ce rămăsese vr'o cinciseșe stéguri de Lefeci și Siimeni din curte, iară alți slujitori de țeră cine cum putuse se dusesse, și nu veniaũ nici la o slujbă; și feluri de feluri de spaime umblaũ. Socotit'aũ atunce Dimitrașco Vodă să'și pornescă Dómna de la Cetățuie pre Oituz, cu Iordaki Ruset Vornicul, împreună cu jupănesele, iară Vodă cu boierii, și cu acei puținii slujitori, să pur-

¹⁾ *I procî* = A vetera.

cédă în jos spre Huși să zăbovescă acolo pînă or ajunge Moscalii la Bugég de s'or bate cu Turcii, și să vadă cum se va alege. Și aŭ ales o sută de Siimeni cu doui Bulucbași mai de credință de i-aŭ jurat și le-a dat lefe și i-aŭ suit în Cetățuie să purcédă cu Dómna să fie de paza ei; iară celor-alți Siimeni ce rêmăsese la corturi nu le-aŭ dat lefe bani gata, neavênd de unde, ce i-aŭ orânduit la zlotăș, la țeră, să mérégă să'și strîngă lefele, și de la corturi să mérégă la curtea domnescă, să fie de tréba curții. Și a doa-ți vrea să'și pornescă Dómna, și apoi să purcédă și el în jos spre Huși; érá Siimenii acei de la corturi, vędênd că nu le aŭ dat și lor lefe bani gata, n'aŭ vrut să mérégă la curte, ce, aŭ luat stégurile, și aŭ purces din șes la cetățuie, cu zorba,¹⁾ ca să'și céră lefele. Iară Dimitrașco Vodă, vędêndu'i că vin, aŭ pus de aŭ închis porțile Cetățuiei și aŭ vrut să le stee împrotivă cu Siimenii cei ce'i jurase, și mai avea și vr'o șese-deci de ómeni aduși cu dênsul din Țarigrad, și aŭ rēpeđit și la Lefecii să încalece să vie. Atunci Siimenii cei cu zorba aŭ venit pînă la pórtă Cetă-

¹⁾ *Cu zorba* = ceta rescuțăilor.

țuiei; și vedând că au închis porțile, și nu i lasă să intre în mănăstire în Cetățuie, și le stau cei din lăuntru în potrivă, și Lefecii vor să vie, n'au vrut să se apuce de gălcévă, și au început a grăi cu binișor, și a se ruga să le dee și lor lefe. Atunci Dumitrașco Vodă să spăriese, și au prins pe Bulucbașii lor în lăuntru, și i-au ucis cu busduganul, și încă pre unul l'au lovit cu sabia, déră n'au murit. Și așa s'au potolit acea gălcévă, și s'au dus la strajă acei Siimeni în curte, unde erau orînduiți.

Șeremet, din Soroca, de la Nistru, nu se mai pogoria în jos să mērgă la pod la Dunărea, unde îl orînduise Impăratul, că se temea că avea óste puțină; ce, pre cătinel se trăgea pre Nistru în jos. Dimitrașco Vodă vedând aceste lucruri că au rămas mai singur, și 'și caută cineși cheverniséla lui, și bani de cheltuială n'avea mai mult de dece pungi de bani, de toți banii lui, că nu avusesese vreme să strîngă, nici era lacom, precum mai sus s'au scris, schimbat'au socotéla într'alt chip, să nu mai mērgă în jos la Turci, temându-se să nu'l maziléscă, și apoi a fi greu de dînsul, dîcînd că toți fug și 'și caută chiverniséla sa și a caselor séle; ce,

el încă își va căuta chiverniséla lui ; și vădând și pre Seimeni cum s'aũ burzului¹⁾, nu s'aũ mai încređut să se despartă de Dóma'si, și să o dee în laturi, ce pre taină aũ trimis pre Pricopi Căpitanul, și pre Dimitrie Aga, slugile lui cređute, la Șeremet Feldmarșal, la Movilăũ, scriind ca să'i trimită în grabă vr'o patru mii de Moskali aice în Iași să'i fie aret²⁾ să nu'l apuce Turciũ să'l mazilésca. Șeremet Feldmarșal, dacá aũ simțit, fórte tare s'aũ bucurat, și îndată aũ ales pre Cropot Brigadirul cu trei mii de Moskali, și pre Chigeciũ cu un polc de Moldoveni, ca vr'o cincí sute de Moldoveni, și i'aũ pornit înainte la Iași. Decí, ajungând Cropot Brigadirul la Prut, aũ rápeđit înainte, dând scire lui Dimitrașco Vodă ca să trimită să grijésca poduri la Zagarance să trecă. Atunce aũ so-sit ferman de la Vezirul la Dimitrașco Vodă să încalece să mérgă să prindă pe Brâncovanul Vodă ; și aũ scris Vezirul cărți și la Sultanul de Bugeag să dee lui Dimitrașco Vodă ori câți Tătari i-ar trebui. Atunce am sciut și eũ, că aũ fost scris Dimitrașco Vodă să vie Moskalii, că eũ tot gândeam că vom

¹⁾ *Burzului* = resculat. — ²⁾ *Aret* = pază.

purcede în jos spre Huși, precum sfătuisem ; érá dacá am înteles că aú sosit Moskalii la Prut, mult m'am mirat, și am ȝis lui Vodă să scrie să se întórcă Moskalii înapoi, și să mergem precum scrie Vezirul să prindem pe Brâncovanul Vodă, și să se lase de Moskali că póte să'i bată Turcii, și Tătarii orí robitéra. Puiú pre Dumneđeú martur că așa i-am ȝis, și tare am státtut că dórá 'l-oíú întórcé, și n'am putut ; și încá cu mánie 'mí-aú respuns ȝicénd : «Cá voi toȝi vė chivernisiȝi cu toȝii ca să rămáneȝi la Creștini, și numai eú singur să remáiú pentru voi la Păgâni ; cá v'am vėđut eú credinȝa vóstră, cá aȝi fugit toȝi ; și eú am remas singur. Pentru țérá n'or práda-o Tătarii, cá Moskalii acum sosesc, și eú sciú prea bine cá n'or bate Turcii pre Moskali». Decí, vėđénd și eú cá'mí aú răspuns așa cu scárbbă, m'am temut a 'i mai răspunde, să nu cumva cad în vre-o primejdie a vieȝei. Mácar cá mulȝi ȝic cá eú 'l-am îndemnat să se închine la Moskali, déră grăesc cu năpaste, și ca nisce ómeni ce nu pricep și nu sciú, cá atunce eraú toȝi Creștinií bucuroși Moskalilor, nu numai eú ; cá scrieaú alȝii mai înainte vreme de chie-máú pre Moskali, mai înainte de cât Dimi-

traşco Vodă : Muntenii, Sârbi, Moldovenii cu câţi ani mai înainte ; numai pismaşii zavisnici scorneaŭ asupra mea ocară ; şi ómenii cei proşti şi neprieteni, şi nepricepuţi credeaŭ că este așa. Déră eŭ taína stăpânului căruia i am mâncat pita, n'am putut'o descoperi, uitându-mă la sfânta Scriptură, ce aŭ đis ingerul către Tovia, đicând : « Taína Imperatului să o acoperi ; érá faptele lui Dumneđeŭ la arătare să le mărturiseşti. » Ce şi eŭ n'am vrut să mă fac al doile Iudă, saŭ să'l viclenesc să fug de la dênsul ; că, de aş fi făcut așa, ce laudă aşi fi dobândit ? ce numai osînda de la Dumneđeŭ şi ocară de la ómeni. Iară eŭ aceste răbdându-le cu dreptate, din tóte nevoile am scăpat, care le am tras pre strămbătate în noă ani. Ce, într'aceste ce mi s'aŭ întimplat, m'am lăsat tot în nădejdea lui Dumneđeŭ, pînă m'aŭ scos, precum mărturiseşte David Prorocul, psalm 39 : « Rėbdând, am aşteptat pre Domnul, şi 'mi aŭ luat aminte, şi aŭ ascultat ruga mea, şi m'aŭ scos din grópa patimilor, şi din tina cea adîncă, şi aŭ pus pe pétră piciórele mele, i procî ¹⁾. » Chiematu'si-aŭ atunce Dumitraşco

¹⁾ *I procî* = etcătera.

Vodă pre boierii sei câți mai rămăsese lângă dânsul numai așa sprinteni, anume pre Constantin vel Logofăt, pre Iordaki Ruset Vornicul, pre Ión Sturza Vornicul, și pre Ilie Catargiul Visternicul, și le-aŭ spus precum aŭ chîemat pre Moskali, și aŭ venit de trec Prutul la Zagarance. Atunce boierii, aușind, aŭ rĂspuns cĂtre Vodă și aŭ đis: «Bine ai fĂcut, MĂria ta, de te-ai închinat, cĂ noi ne temeam cĂ te'i duce la Turci; și așa avem gĂnd cĂ, de te-om vedea cĂ mergi la Turci, sĂ te pĂrĂsim și sĂ ne ducem sĂ ne închinĂm la Moskali.» Și le pĂrea bine; numai Iordaki Ruset Vornicul aŭ đis atunce: «Te-ai cam grĂbit, MĂria ta, cu chîematul Moskalilor; sĂ fi mai îngăduit, MĂria ta, pînă li s'ar fi vĂđut puterea cum le-a merge.» RĂspuns'aŭ Dimitrașco Vodă đicĂnd: «Nu mai era vreme a mĂ mai chivernisi, temĂndu-mĂ ca sĂ nu mĂ apuca Turcii; iatĂ cĂ și din dumniavĂstrĂ m'ați pĂrĂsit o samĂ, și nu sunteți într'un cuvĂnt și într'o credință cu mine».

Atunce, gĂtindu-se Dimitrașco Vodă, aŭ și încĂlecat îndatĂ și aŭ purces înaintea Moskalilor la Prut, și s'aŭ împreunat cu Cropot Brigadir, și aŭ venit cu dĂnsul în jos pre

Jijia, pînă 'l-aŭ trecut Jijia și Bahluiul, și 'l-aŭ lăsat pre Bahluiu din jos de Iași, la podul lui Bătcă, și acolo 'și-aŭ pus obuzul¹⁾, dându'i conac de tôte ce 'i-aŭ trebuit lui și oștii lui. Și luându'si Dimitrașco Vodă doi căpitani cu două stéguri de Draguni, s'aŭ întors de sară la Cetățuie unde îi era Dómna. Iară pre mine, Ión Neculce Hatmanul, pînă aŭ umblat Dimitrașco Vodă la Prut, m'aŭ lăsat de paza Dómnei la Cetățuie, că se temea să nu lovescă niscaiva Turci pre Dómna în urma lui. Iară a doa-đi venit'aŭ și Cropot Brigadir numai cu un steag de Draguni la Iași, și 'l-aŭ cinstit Dimitrașco Vodă, și 'l-aŭ dăruit, și aŭ umblat prin curțiile domnesci, și prin tôte mōnăstirile, de le-aŭ vėđut ; și de sėrá iară s'aŭ întors la obuzul seŭ, la podul lui Bătcă.

Atunce Moldovenii, cum aŭ vėđut Moscalii, precum sunt învėțați la jacuri, când vėd cāte un lucru burzului, aŭ și purces, unii cu poruncă, alții fără de poruncă, a tăia pe Turci și a'i robi, unii în Iași, alții printr'alte tîrguri, unde și'i afla prin tōtă țera, și'i jăcuiau de bani, de odóre, de cai, de borfe, de boi,

¹⁾ Obuzul = lagărul.

de oi, de miere, de c er a,  i de t ote ce g a-
siau la d en ii; iară b ac aliiile sta  v ersate
pre uli e de era  s atu   i copiii; strafide,
smochine, alune, era  destule pre la t ote ba-
bele. Iară pre carii Turci nu' i tăiau,  i du-
cea  cu pelea de' i da  rob i domniei; iară
pre unii se tîmpla de' i ascundea  prietenii,
carii a  apucat de a  scăpat pîna la prie-
ten i; care mai pre urmă de mare folos a 
fost Turcii acelor prieten i ce' i ascunsese.

Nez abovind vreme, a  venit  i  eremet
Feldmar al la  u ora cu obuzul lui, ca cin-
spre-dece mii de  oste, că n' a c utezat s a
m erg a drept la pod la Dunăre, cum îl inv e-
tase Imp aratu , căci avea  oste pu in a. Vezir-
ul Turcesc  nc a sosise la Dunăre,  i se te-
mea a trece în c est a parte, au dind că vin
mul ime de Moscali, ce sta  i el de ceea
parte. Iară după ce a  înțeles Vezirul că
s' a hainit Dimitra cu Vodă, îndată a  prins
pe Kapi-kihaia lui Dimitra cu Vodă, pre Iano,
 i ' i-a  t aiat capul; a ijdere  i Imp aratu l
Turcesc,  n eleg nd la  arigrad, a   i prins
pre Antioh Vodă,  i 'îl-a  închis;  i era să'l
taie; numai, norocirea lui a  fost că a  m ar-
turisit Caimacamul c tre Imp aratu l cum An-
tioh Vodă, cu o lună de  ile mai înainte,

'i-aŭ spus lui cum că frate-seŭ este hain, nu umblă bine, și el n'aŭ cređut, gândind că'l pîrăsce, pre pizmă; și așa, spuind Impăratului Caimacamul, 'l-aŭ iertat pre Antioh Vodă, și 'l-aŭ slobođit din Edecule.

Îară Șeremet, când aŭ fost venit de la Nistru la Țuțora, aŭ venit pre la Orheiŭ, și s'aŭ ridicat toți Orheenii, Sorocenii și Lăpușnenii, de aŭ venit cu dînsul pînă aŭ trecut Prutul, și țărănimea cu bejenii s'aŭ dus toți în Cărligătură; iară slujitorimea aŭ rămas toți la Dimitrașco Vodă în óste. Apoi, Dimitrașco Vodă 'și-aŭ mutat Dómna de la Cetățuie în curți în Iași, și aŭ lăsat un polc de Moscali de paza ei; iară el cu slujitori câți avea s'aŭ dus la Țuțora, și 'și-aŭ așeđat óstea lui dincóce de Prut, și dimpreună cu Moscalii lui Cropot Brigadir; și s'aŭ sculat cu boierii lui, cari s'aŭ ȑis mai sus, și aŭ trecut Prutul la Țuțora de s'aŭ împreunat cu Șeremet, unde era cu obuzul lui. Și 'i-aŭ făcut Șeremet cinste mare lui Dimitrașco Vodă; și aŭ dăruit Dimitrașco Vodă lui Șeremet un cal turcesc fórte frumos; așijdere și Șeremet, lui Dimitrașco Vodă 'i-aŭ dăruit două perechi de soboli, și boierilor le-aŭ dă-

ruit câte o bucată de lavdan ¹⁾ de cel mai bun, câte de două haîne.

Dimitraşco Vodă aŭ sfătuit cu Şeremet să scrie o carte în limba turcescă la Sultanul ca să se închine şi el cu tot Bugécul, că, neînchinându-se, pe urmă apoi n'a fi bine de dênşii; şi aŭ pus Şeremet un copil al lui să scrie, ce ştia bine turcesce. Iară Dimitraşco Vodă aŭ đis că n'a putea copilul scrie cu dăscălia, fiind tînăr; însă aŭ đis să scrie atâtîu pre o ŷidulă de hârtie mică vr'o două-trei rânduri, să vadă cum scrie. Iară acel copil, fiind telpiz ²⁾ bun, aŭ scris pre o ŷidulă aşa, că: «Nu este mai mare blăstem în lume, de cât omul acela ce are o fărâmă de pâne în mână, şi o lépădă pre acea, şi cărcă să afle alta mai mare.» Şi aŭ dat-o la Dimitraşco Vodă; iară Dimitraşco Vodă cetind, a đis copilului: «Hia gidi cahpolu;» şi n'aŭ mai spus lui Şeremet ce aŭ scris copilul, fiindu'î ruşine; numai ce aŭ đis că a putea scrie, şi l-aŭ pus de aŭ scris carte, şi aŭ trimis-o la Sultanul. Iară Sultanul n'aŭ dat nici un răspuns pe acea carte; şi s'aŭ întors Dimitraşco Vodă la conacul lui, preste Prut.

¹⁾ *Lavdan* = stofă. ²⁾ *Telpiz* = ştiutor de carte.

Venise cu Șeremet Feldmarșal dimpreună și un ministru al Impăratului, anume Sinior Sava Rogojinski, neguțitor de felul lui de la Raguză, despre partea turcă; și căduse boier mare de cinste și de sfat la Împărăția Moskului; că știa multe limbi, și i dedese Impărăția mulți bani să i fie de purtat grijă la cheltuēla oștii. Atunce aū dat acel ministru lui Dimitrașco Vodă o sută de pungī de bani, să facă óste de Moldoveni pīnă la dece mii și mai bine; și de i vor mai trebui, să i mai dee bani; și să dee de tot Polcovnicul câte o sută de ruble, de Rotmistru câte trei-zeci, și de Kihai și de Stegar câte dece, și de tot tovarășul câte cincī ruble; și acești bani să le fie d'ântēiū de cheltuială; iară apoi, daca s'or așeđa, să le dee lefe; și i aū mai dat acel ministru vr'o trei-deci de pungī de bani să trimită în țēră să cumpere vite, câte patru lei vita, să le fie de trēba oștii zaherea. Așjdere acel ministru i aū mai dat și câte-va cărți Impărătesci, scrise la tótă boierimea și slujitorimea, toți să încalece să vie la óste, cu plată; iară carele n'ar veni la óste, va rēmânea podan și lipsit din moșiile séle; țăraniī să aibă a aduce bucate

la óste fără de frică, să le dee bani. Decî, Dimitraşco Vodă îndată a răpeşit la ţeră, făcîndu-le scire tuturor ; decî, boierii mazili, aŭ şi început a venire¹⁾ de prin bejenii la óste ; fórte prea puşini de n'aŭ venit. Şi aŭ trimis cu cărşile şi bani, la cine aŭ socotit, să cumpere vite ; aşjdere şi slujitorii, dacă aŭ auşit, aŭ şi început a venire toşii din tóte părşile şi a se scire la stégurii ; şi auşind de léfă, nu numai slujitorii se scieaŭ, ce şi ci-botarii, croitorii, blánarii, cârcimarii ; slugile boieresci lăsaŭ pre stăpânişii sėi şi alergaŭ de se scieaŭ la stégurii, óste de strînsură de tîrg, mai mulşii fără de arme de cât cu arme ; şi se făcuse pînă la şapte-spre-şecce polcovnici, şi o sută şapte-şeci Rotmistriişii cu stégurii, în cincî-spre-şecce şile ; numai stégurile încă tot nu apucase a se plini bine, cîte o sută de ómeni la stég, neavînd când să se plinescă. Atunce Şeremet zăbovind la Ţuşora, aştep-tînd Impărătia să vie cu tótă greimea oştişii sele, lovit'aŭ Tătariişii într'o două-trei rîndurii straja lui Şeremet, fără de veste, de o stri-caŭ, şi apucaŭ cîte o herghelie două de cai

¹⁾ *A venire* = a veni.

de a oștii Moschicesci, și se dau iară înapoi. Se cam hărățiau¹⁾ câte puțin cu óstea Moschicéscă cea sprintină; iară cu temeiul nu vra să se bată. Peste Prut, de céstă parte, nu cutezaū Tătarii să trecă la Moldoveni, că se făcuse veste că sunt Moldoveni trei-deci de mii; și sciind Tătarii pre Moldoveni că sunt sprinteni la răsboiū, nu cutezaū să le facă vr'un viclesug, nici în țéră, pre de altă parte, nu vreaū să intre, ce numai pre de ceea parte de Prut, cât putea zăhăia²⁾ pre Moscali.

Atuncea era un boier, pre anume Lupul Costaki, fiu lui Gavriliță Vornicul, și era dator lui Dimitrașco Vodă, din goștină, cu trei mii de galbină, și'i mai dedese și opt sute de galbină să cumpere pâne de la Bêlad, ca să se afle la vreme de trebuință ori la care parte i-ar trebui. Iară acest boier aū dînd de Dimitrașco Vodă că s'aū închinat la Moscali, aū strîns câteva rude a lui, și 'și aū făcut tabără la mănăstire la Bursuci, și s'aū închis cu câtăva glótă acolo; și la Dimitrașco Vodă nu mergea, nici bani saū pâne nu trimetea; și sciea cărți la Șeremet, de'si

1) *Hărățiau* = hărțuia. — 2) *Zăhăia* = sicăya.

făcea obraz, adecă vesti de la Turci, și pre Dimitrașco Vodă în loc de laud, îl clevetia către Șeremet. Iară la Turci sciea într'alt chip, cu alt obraz, că sunt Moscalii puțini, și este óstea flămândă; ce, să trecă Vezirul Dunărea fără de grijă, că'i va bate pe Moscali. Iară Șeremet și Dimitrașco Vodă aușind de acele fapte cu vicleșug a Lupului, că scie la Turci, și face pïedică și altor pămîntenî să nu vie la Moscali, aũ trimis pre un Polcovnic, anume Chigheciũ, cu vr'o trii sute de Moldoveni și un Căpitan cu vre o două sute de Draguni, să'l prindă, să'l aducă la dênșii; iară el, vëdëndu'î, s'aũ făcut bolnav, și jupânésa lui, și aũ început a'î cinstire¹⁾ și a'î dăruire²⁾ pre acei trimiși, și li s'aũ rugat de 'l-aũ lăsat pre dênșul, și aũ trimis pre nisce frați ai lui mai mici, și pre un fecior a lui de trup, đicënd că de'î va mai trece, a eși înaintea óstei Moschicesci la Fălciî cu óstea ce a puté strînge, și cu zaherea. Și așa, cređëndu'l 'l-aũ lăsat, și luând pre frații lui și pre feciorul lui, i-aũ dus la Șeremet, care lăsare a Lupului aũ fost Moscalilor de mare stricăciune; că el tare aũ

¹⁾ *A'î cinstire* = a'î cinsti. — ²⁾ *A'î dăruire* = a'î dărui.

îndemnat pre Turci să trecă Dunărea, că se temea Vezirul să trecă; pentru care slujbă, de grabă aŭ luat plată de la Vezirul acela, precum înainte se va scrie: că cine face, face-i-se. ††

Impăratul Moscului atunce se zăbovise la Iaroslav la o nuntă leșescă; și dând bani Leșilor și poftindu'i să'i deie trei-zeci de mii de óste ajutor, și i-aŭ adevărit Leșii că'i vor da, și aŭ ȕis către Impăratul să purcédă înainte cu óstea lui, că ai lor or purcede drept pe Prut, și'i vor ajunge. Și aŭ gătit Leșii óste și aŭ pornit'o pînă la marginea țerei lor, pînă la Sniatin, și de la Sniatin n'aŭ vrut să mai trecă în cesta hotar încóce, și acolo aŭ stătit, așteptând vreme pînă s'or bate Moscalii cu Turcii; și dacá vor birui Moscalii, să se pogóre și Leșii în jos. Lăsase Impăratul și pre Kneazul Dolhoruki, cel mai mare frate cu doăspre-ȕece mii de Moscali, să vie cu Leșii precum i se făgăduise; și pre adevărința lor aŭ purces Impăratul în jos pre Nistru pînă la Soroca, și aŭ ajuns temeiuł oștii séle, pedestrimea, adusă tocma de la Riga de-grabă, ostenită și flămândă, și aŭ trecut Nistrul pe la Soroca, și aŭ lăsat acolo o sémă ce erau bolnavi și leșinați;

iară cu cei ce erau mai tari aũ venit drept peste câmp la Prut, la Zagarance; iară de acolo s'aũ pornit în jos pre Prut spre óstea lui Șeremet. Iară marele Petru Alexievici, Impăratul Moscului, trecând Prutul pre la Zagarance, aũ venit drept la târgul Iașilor, împreună cu împărătesa lui, anume Ecaterina, în curțile domnesci; iară Caïmacamii, împreună cu alți boieri și orășeni bătrîni, mai de cinste, și cu Gedeon Mitropolitul, și cu tot clirosul ¹⁾ bisericei, i-aũ eșit cu toții înainte, afară din Iași, și frumos tîmpinându'l 'l-aũ primit cu tótă inima, și i s'aũ închinat cu mare bucurie, ca unui Impărat creștin, dând laudă lui Dumnezeu, ca dóră îi va cerceta cu mila sa și'i va scóte de subt jugul robiei Turcilor.

Impăratul Moschicesc mai avea un obuz mare de óste, strîns la Azac, ca să mérgă să bată Crîmul; și era și la acel obuz două-șeci de mii de Calmăși, și două-șeci de mii de Donți și cincî-spre-șeci mii de Căzaci din olatul ²⁾ Harcovului, și cincî mii de Căzaci ce le șic Eiți ce trăesc preste Don, și două-șeci de mii de Moscali, cari fac peste tot

¹⁾ *Clirosul* = clerul. — ²⁾ *Olatul* = teritoriul.

opt-zeci de mii de oște; și era cap peste această oște Apraxin Knézul și guvernatul de Azac. Și aș venit atunce carte la Impăratul de la Apraxin precum aș lovit pre Tătări-me, ce le dic Cubanii, cari trăesc peste Don, și aș robit zece mii de copii, ca de doi-spre-zece ani și mai mici; iară pre alții ce aș fost mai mari sau mai mici, i-aș pus pre toți sub sabie; și acum este gata să purcédă să intre și în Crîm; ce Impăratul i-aș făcut răspuns lui Apraxin înapoi, să nu se grăbescă a intra în Crîm pînă s'a bate ânteiu el cu Vezirul, și apoi îi va face știre să intre în Crîm. Mai avea Impăratul și alt obuz strîns la Ceahrin, din jos de Kiov, de césta parte pre Nistru, cincî-spre-zece mii de Moscali și trei-zeci de mii de Căzaci cari se țin de Hătmănia Căzăcescă; și era cap acelu obuz Dimitrie Galicin, Kneazul și guvernatul de Kiov, și cu Ión Scoropadski Hatmanul Căzăcesc; și erau orînduiți să îee pe Nipru în jos să lovescă Vozia. Iară când aș fost sosit Impăratul la Soroca, aș scris lui Dimitrie Galicin, să răpédă patru mii de saci de pâne, cu căruțe din Kiov, să dee oștii cei bolnave de la Soroca, și să răpédă o samă de căruțe și aice în Iași după dênsul;

înțelegând Impăratul că nu'i pâne în Moldova, Deci, trimitând Kneazul Dimitrie Galicin câteva tabere de căruțe cu pâne după Impăratul, o samă de căruțe s'aũ poprit la Soroca, iară o samă aũ venit la Iași mai târziu; iară pre o tabără de căruțe aũ lovit Tătarii la Bălțile Căinarului, și i-aũ făcut mici fărime, de n'aũ scăpat nici un om. Mai avut-aũ Impăratul și alt obuz de óste, lăsat în sus despre partea hraniței Șveđesci, și era pre acel obuz mai mare Kneazul Alexandru Daniilovici Menjisoc Feldmarșal, și cu Ren Generalul, cu opspre-đecé mii Moscali călărime alésă, și cu două-đeci de mii de pedestrime, și câteva mii de Sași de a lui Avgust Craiul Leșesc, de staũ acolo împotriva Șveđilor, fiind rēmași în țera lor de Craiul Avgust; osebi de altă óste ce mai avea Impăratul pre marea Balticum de umbla cu galióne, bătēndu-se cu Șveđii. Acéstă óste ce mai sus se scrie aũ avut'o Moscalii și fără socotélă aũ împărțit'o și aũ reschirat'o într'atâte părți; în nădejdea voróvelor străine, a Muntenilor, a Leșilor, a Sērbilor, a Moldovenilor, aũ venit Impăratul fără de óste, negrijit ¹⁾ să se

¹⁾ *Negrijit* = nepregătit.

bată cu Vezirul și cu poedia ¹⁾ oștii Turcesci și Tătăresci într'un mijloc de câmp pustiū; și așa, în nădejdea străinilor, era să-și pérză Moscalii Impărăția creștinescă; că Impăratul aice mai mult de trei-șeci de mii de óste Moscali, cu a lui Șeremet cu tot, nu avea; și mai erau și vr'o opt mii de Căzaci, polcul lui Migorodski Polcovnicul, că numai pre acesta 'l-aū luat Impăratul cu sine; iară pre cei-l'alți Polcovnici Căzăcesci nu i-aū cređut, și i-aū lăsat pre Nipru la Céhrin cu Ión Scoropadski Hatmanul lor. Și erau și o mie de Donți și vr'o șese mii de Moldoveni, cu cei ce slujiaū înainte vreme la Moscali de tótă óstea, ca la cincî-șeci de mii; și avea Impăratul și cincî-șeci și două puscî mari; și câtă óste era, mai mult erau bolnavi, flămânđi, leșinați și obosiți. Iară Turcii erau cu Vezirul ca patru sute de mii și mai bine, fără de poedia Tătarilor; și avea óste Turcescă patru sute de puscî mari; și era óstea grijită bine și hrănită, fiind în țera lor.

Atunce Șeremet Feldmarșal și cu Dimi-trașco Vodă, din Braniște de la Tuțora, dacă

¹⁾ *Poedia* = grosul.

aŭ oblicit¹⁾ că este Impăratul în Iași, aŭ lăsat óstea și aŭ mers la Impăratul de s'aŭ împreunat; atunce aŭ umblat Impăratul prin tóte mănăstirile de le-aŭ văđut, și din tóte i-aŭ mai plăcut mănăstirea Golia, ȓicēnd că are trei feluri de meșteșuguri: Leșesc, Grecesc și Moschicesc; și mult lăuda Impăratul lucrurile, chipul și tóte obiceiurile Moldovenilor, și încă și dobitocele acestui pămînt a Moldovei, ȓicēnd că sunt frumoșe. Dimitrașco Vodă aŭ făcut Impărăției masă frumoșă în curțile domnesci în casa cea mare, cu cină; iară când aŭ fost să ședă Impăratul la masă, n'aŭ vrut să ședă în capul mesei, ce, aŭ ședut în scaun lângă masă; iară în capul mesei aŭ pus pe Dimitrașco Vodă, după dēnsul și pre Golovkin Gavriil Ivanovici, apoi pre alți Generali mai jos, anume Dolhoruki cel mijlociŭ, Mihail Galicin cel mic, Sava Rogojinski Ministru, Șefer Ministru adecă Visternic, Ren General, Vejbah General, Toma Cantacuzino Spatar; că atunce fugise din țera Muntenescă și feciorul lui Șeremet; iară Șeremet n'aŭ ședut la masă, că îndată s'aŭ întors la obuz la Țuțora, și alții din Briga-

¹⁾ *Dacă aŭ oblicit* = când aŭ înțeles.

diri și din Polcovnici. Se ospătau și se veseliau prea frumos cu vin de Cotnar și laudau vinul foarte, și încă mai bine le plăceau vinul cel cu pelin, și mult se mirați cum spre partea lor nu se face vin cu pelin așa bun. Dupre ce s'ați sculat de la masă, ați venit și boierii țerei de s'ați împreunat cu Impăratul, și le-ați dires Impăratul cu mâna lui tuturor câte un pahar de vin. Impărătesa și cu Dómna și cu jupănesele ce se timplase în Iași, încă ședeau la masă în casa cea mică, de se cinsteau. Impăratul era om mare, mai înalt mai de cât toți ómenii, iară nu gros, rotund la față și cam smad, ócheș, și cam arunca câte odată din cap, fluturând, și nu cu mărire multă și cu pohvală¹⁾ mare ca alți Monarhi, și umbla de multe ori fie cum, și numai cu două-trei slugi de erau de grija trebilor, și umbla pe jos fără de alaiu, ca un om prost²⁾; iară atâta dragoste arăta Impăratul către Dimitrașco Vodă, unde văduse că s'ați închinat de bună voia lui, că se tindea cu amândouă mânilor și cuprindea pre Dimitrașco Vodă de grumaz, și'l săruta pe față, pe cap și pe ochi, ca un părinte

¹⁾ Pohvală = fală. — ²⁾ Ca un om prost = ca un om de rând.

pre un fiu al seü. Acésta era când s'aü împreunat în casa cea mică ; că atuncea, fiind în Iași în curțile domnesci, într'o zi de dimineță, numai ce aü eșit pre pórta despre grajduri, pe jos, numai cu trei slugi ofșeri, și aü mers pînă în mănăstirea Triïsfetitele tot pe jos ; și intrând în biserică de o aü văduț, îndată aü sosit careta Impărătescă cu tot alaiul, pre obiceiü ; și eșind din biserică din Triïsfetitele, aü purces de aü mers de aü văduț și cele-l'alte monăstiri tóte, precum mai sus s'aü scris. Atuncea, Iordaki Ruset Vornicul, și cu o samă de rude ale séle, cu Dimitrașco Racovița Hatmanul, și cu Savil Zmucilă Banul, aü început a ajunge cu clevetiri asupra lui Dimitrașco Vodă dicënd că nu este bine să fie Domn veçinic pre neam în Moldova, ce este bine să se schimbe după cum va pofti țera, adecă precum sunt și acum domniile de la Turci. Decî Impăratul, oblicind de acéstă poftă a lor, aü învățat pre Golovkin și pre Rogojinski de aü chemat pre toți boierii cei mari ai țerei Moldovei la gazda lor, în casele Dediului Spătarul, lângă curțile domnesci, și aü început a le spune Golovkin cuvântul Impăratului către boierii Moldovei, cum Marele Impărat

silesce să scótă acéstă țéră din robie de sub mâna Turcilor, și nu 'i trebuie nimica de la dânsa să iee, ce'i este voia să'și facă pomană, fiind Creștiniî mândcați de păgâni, și domniile să nu se schimbe într'însa, să se facă chieltuială ca la Turci, și alte multe cuvinte de adeverință cu milă ca aceste. Și auđind boierii aceste cuvinte, toți s'aũ închinat și aũ mulțumit ; iară Iordaki Ruset Vornicul cu ceta lui, precum mai sus s'aũ scris, iară aũ început a strigare¹⁾ că nu'i bine să fie tot de un neam Domn, ce, să se schimbe Domnii. Decî, o samă de boieri țineaũ în partea lui Dimitrașco Vodă, și điceaũ că nu'i bine să se schimbe Domnii, ce, să fie pre neam, să iasă zavistia și cheltuiala din țéră ; iară Ruset Vornicul tot đicea și striga că este bine să se schimbe Domnii ; și se priciaũ ei în de ei, înaintea lui Golovkin, și nu socotiaũ că este lucru cu rușine. Atunce le-aũ răspuns Golovkin că într'alt chip nu se póte ; și aũ eșit boierii cu acest răspuns, și s'aũ dus pre la gazdele séle ; atunce aũ priceput Golovkin pre boierii Moldovei, ce fel de ómeni pismătariți sunt, și cum nu se iubesc.

¹⁾ *A strigare* = a striga.

Sculatu-s'aũ atunce Savil Zmucilá Banul, carele era învoit cu Iordaki Ruset Vornicul, și s'aũ dus la Dimitrașco Vodă și la Impăratul, și aũ pîrît pre Iordaki Ruset Vornicul, și i-aũ spus tótă taina ; decî Impăratul s'aũ mâniaț, și aũ făcut surgun pre Iordaki Ruset Vornicul la Soroca ; iară pre Savil Banul Zmucilă, 'l-aũ făcut Dimitrașco Vodă Festelnic mare. Iară după ce s'aũ întors Moscalii la țera lor, aũ luat și pre Iordaki Vornicul de la Soroca, și 'l-aũ dus la Kiov, și aũ fost la închisóre doi anî ; și póte fi acolo ar fi perit la închisóre, numai aũ avut noroc și parte de Brâncovanul Vodă, fiindu'i cuscrul lui Iordaki, și aũ stățut tare pentru densusul la Pórtă, și aũ ajuns la Kihaiá Vezirului, și aũ poruncit Kihaiá solilor Moschicesci, carii eraũ atunce la Pórtă, anume feciorul lui Șeremet, și aũ scris feciorul lui Șeremet la tată-seũ la Kiov, și cu acéstă mijlocire 'l-aũ slobođit Moscalii de la închisóre. Iară jupănesa lui, tímplându-se de aũ fost fugit la acea vreme în țeră Unguréscă, acolo s'aũ tímplat de aũ murit, împreună și cu o fică a sa care încă era logodită. Căutați, fraților, acum, cum nu trece osînda pre sluga acea ce se ridică asupra stăpînului seũ ; că Dimitrașco Vodă

mare bine făcuse lui Iordaki, că 'l-a scos de la închisórea lui Nicolaí Vodă din beciú, unde póte ar fi perit acolo, iară Dimitraşco Vodă trimiţând înainte 'l-a slobođit şi 'l-a pus Caimacam, şi apoi 'şi-a dat şi o nepótă de soră după un fecior a lui, anume Constantin, şi 'l-a şi pus Paharnic mare, fiind încă copil, nu de vîrstă la boíerie mare. Ce, este lucru de mirat pentru Iordaki, ce nu 'i ajungea de se punea împotriva lui Dimitraşco Vodă. Nu đic nimică; numai, socotesc dórá de era cu învăţătura Brâncovanului Vodă, avênd Brâncovanul Vodă pismă veche pe Dimitraşco Vodă, de când luase pre fata lui Şerban Vodă din ţera Ungurésca, că făcuse Muntenii legătură să nu'şi dee fetele după Cantimiresci, sau dórá gândia Iordaki că i-ar aduce pre Mihaí Vodă din Ţarigrad de l'a face Domn aice în ţeră, să fie iară el alpha şi omega, după cum era şi mai înainte vreme, de stăpânia Domniei de la Turci: aú, cine 'l ştia ce gândia?

Impărăţia Turcului, înţelegênd de Moscali că vin mulţime, tare s'aú îngrijit că se va ridica tótă Creştinătatea de tóte părţile asupra lui; şi aú trimis de olac de aú chie-mat pre sfinţia sa pré sfinţitul părinte Chir

Hrisantos, Patriarhul Ierusalimului, și i-aŭ is ca să scrie o carte la Brâncovanul Vodă, Domnul Muntenesc, tiind Impratul că avea prieteșug Patriarhul cu Brâncovanul Vodă, și Brâncovanul Vodă iară avea prieteșug vechiŭ cu Moscalii, și să scrie Brâncovanul Vodă, și să trimiță un om a lui la Moscali s facă pace, și va lăsa Turcul hotar Moscului Dunrea ; și pre acea vorov aŭ trimis Brâncovanul Vodă pre Makedon Comisul, aice în Iași, la Impratul Moscului, pre socotela Turcului ; ce n'aŭ primit nici de cum Impratul Moschicesc s facă pace, neștiutor gndul omului la ce'l aduce, stnd virtos Toma Cantacuzino Spatarul și Dimitrașco Vodă să nu facă Impratul pace, mai mult în pisma Brâncovanului Vodă.

Toma Spatarul Cantacuzino, fiind vr primare Brâncovanului Vodă, il ținea Brâncovanul Vodă ca pe un fiŭ al seŭ, și'l făcuse și Spătar mare în țera Muntenesc, și multă milă și dragoste și cinste arăta ctre dnsul, tiindu'l mai în frunte de ct pre toți boierii seŭ ; iară el aŭ lsat pre Brâncovanul Vodă și aŭ fugit aice la Iași, la Impratul Moschicesc, socotind că a fi el Domn în țera Muntenesc, în locul Brâncovanului Vodă, și aŭ

început către Impăratul a pîrîre¹⁾ tare pre Brâncovanul Vodă, ȃicînd c  treĭ sute de pungi de bani ce a  trimis Imp ratul la Brâncovanul Vodă să facă  ste,  i să cumpere pâne,  i s  iasă întru  nt mpinarea oștii Moschicesci la F lcii, să se lase Imp ratul de acea nădejde, că nu sunt nici unele din acele ce se adeverece, c  umblă cu viclesug, că nici  ste face, nici pâne cumpără, nici el va să vie înainte oștii la F lcii. Ce, sfatul lui este : de a vede că bat Moscalii pre Turci, el să se  chine cu t t  țera lui la Nemți. Deci, Toma, v d nd acel sfat a Brâncovanului Vodă că este a a, s'a  vorovit cu unchiul lui, cu Constantin Cantacuzino Stolnicul,  i cu Miha  Cantacuzino Spatarul,  i cu alți boier  de țer , să vie el înainte să dee știre Imp r tiei t le c  t t  țera este bucur s  să se  chine la Impărăția ta ; numai Brâncovanul Vodă nu priimesce,  i face pedic  tuturor.  i opt-spre-zece mi  de S rbi, ce sunt în capul țerei Muntenesci, vra să vie la Impărăția ta,  i i-a  poprit Brâncovanul Vodă  i nu lasă pre S rbi, de cei ce slujesc la Nemți să vie.  i a  cer ut²⁾ Toma Spatarul

¹⁾ *A p r re* = a p ri. — ²⁾ *Ai  cerșut* = a  cerut.

la Impăratul óste să'i dee, ca să mérgă să lovéscă Brăila să o iee, și atunce auđind Munteni, și óstea Brâncovanului Vodă, toți or alerga la dênsul și a eși înaintea Impărăției la Fălcii cu tótă óstea Muntenéscă și cu zahara. Și așa, aũ stăcut și Dimitrașco Vodă într'ajutor Tomii, la aceste vorbe, în pizma Brâncovanului Vodă ca să'i facă rău; și nu socotia că mai mult își face lui rău, că 'și rășchiră óstea, și la greũ n'a avea cu ce să se bată, care mult am đis eũ lui Dimitrașco Vodă, în taină, să lase pizma Brâncovanului Vodă, și să nu'și rășchire óstea, că pre urmă mult se va căi, și nimica nu va putea folosi, precum đice filosoful: «Căințele cele de pre urmă întru nimica sunt.» Decĩ, Impăratul îndată aũ poruncit de aũ ales óste, care era mai frunte de Moscali, și un polc de Moldoveni, cu Ren Generalul, și cu Cropot Brigadirul, și i-aũ pornit cum mai în grabă; și i-aũ đis Impăratul Tomii, că de nu se va închina Brâncovanul Vodă, îl va face pre dênsul Domn în țera Muntenéscă; iară de se va închina Brâncovanul Vodă, pre dênsul atunce îl va face General de nu va asculta nici se va teme de Brâncovanul Vodă. Așa aduc tinerețele pre om când aũ prea multă

voie și desmerdăciune la un stăpîn, precum
aū avut și Toma Spatarul la Brâncovanul
Vodă ; că la cea de apoi, s'aū înstrăinat de
neamul sēu și de binele sēu cel mult, și aū
murit în țeri străine.

Dupre aceste, Impăratul a treia-și aū pur-
ces din Iași la Prut la óstea sa și aū poftit
și pre Dimitrașco Vodă să vie cu dînsul, și
să iee cu dēnsul cincisprezece boieri, pre cari
îi vor plăcea lui să'i cinstescă acolo ; și să
mērgă și Mitropolitul țerei să slujescă acolo
liturgia, în biserică de cort ; și aū pus de
aū cumpērat și câteva vase de vin, să fie de
cinstit oștenii, că atuncea era mai înainte cu
două zile de serbătórea de ziua sfinților Apos-
toli Petru și Pavel, în post, să facă în loc
de praznic, cum se dice la noi ; și fiind și
numele lui Petru, avea obiceiū el de făcea
și într'alți ani slujitorilor lui masă. Deci, Di-
mitrașco Vodă s'aū sculat a doua-și, și 'și-aū
ales boieri pre cine aū socotit, împreună cu
Mitropolitul Gedeon, și s'aū dus la obuz, și
aū slujit Mitropolitul leturgie, în biserică de
cort ; iară óstea era strînsă, și era făcut ca
un ocol mare, mai mare de cât cuprinde
curtea domnescă. Așa era acel ocol : de o
parte era Drăgănimea, și de o parte tot

puscile cele mari înșirate. Decî, dacă aŭ slujit leturgia Mitropolitul, aŭ început a slobozire¹⁾ puscile cele mari pre rînd tôte, câte una, pînă la cincî-zeci și două, că atâtea avea luate Impăratul cu sine. Apoi aŭ început a slobozire drăgănimea flintele, însă nu tot-odată, ce, începuse a slobozi de o parte, mergînd focul slobozind din om în om împrejur, ca cum ar merge fulgerul, așa mergea focul împrejur; și era cincî rînduri tot draguni de draguni. Apoi aŭ mers la conac, și acolo aŭ întins vr'o cincî-șese corturi, unul lângă altul, de se țineaŭ tot unul, și aŭ pus masă subt acel cort jos pre pămînt, și aŭ săpat șanț de slobozit picîó-rele în jos, și aŭ șeșut Impăratul și cu Dimitrașco Vodă și cu toți Generalii câți erau, și Brigadirii, și Polcovnicii, și Căpitanii; și pre de o parte de la al cincile boieri Moschicesci mai jos, ședeaŭ și cei cincî-spre-zece boieri Moldovenesci, tot de-a-rîndul, cineși duple cînstea și boieria sa. Și era într'o Miercuri, în post; și aŭ mîncat toți carne, pentru libovul²⁾ Impăratului creștinesc, și i-aŭ cînstit Impăratul prea bine și frumos, și mai

1) *A slobozire* = a slobozi. — 2) *Libovul* = iubirea.

pre urmă ne-aŭ închinat singur împăratul cu nisce vin a lui de la Franțuji, care îndată cum aŭ bcut cum aŭ mărmurit ¹⁾ toți de beți bând de acel vin; și n'aŭ mai știut cum aŭ dormit într'acea nópte și Domnul și boierii.

A doua-și s'aŭ tocmit ²⁾ și boierii cu Dimitrașco Vodă, și Mitropolitul, și i-aŭ făcut toți scrisori la mână, și aŭ iscălit toți, și singur Impăratul, și aŭ purces la Iași Dimitrașco Vodă, și Sinior Sava Rogojinski, și aŭ strîns și pre alți boieri și arhieriei cariî nu se tîmplase la cinste la Prut, și aŭ intrat în biserica Domnăscă pre pórtă, și aŭ cântat un paraclis; și, după paraclis, aŭ cetit catastihul cel de tocmală ce aŭ făcut lui Dimitrașco Vodă, și aŭ priimit toți și cei-l'alți boieri cariî nu se tîmplase la Prut, și aŭ iscălit toți, tot pre puncturile cele ce le-aŭ trimis Impăratul pre Luca Visternicul, precum s'aŭ pomenit mai sus.

Așa era sfatul să mérgă tot cătinel zăbovind, dóră se va întórce și Toma de la Brăila cu cea óste cu Ren General, și vor veni

1) *Mărmurit* = înmărmurit. — 2) *S'aŭ tocmit* = s'aŭ înțeles.

și Leșii din sus, și or mai strînge și vite, că trimesese slujitori prin țeră de luaă a cui găsiaū vite, și fără de voia lor, și le dauă bani; dară în scurtă vreme aū și venit veste de la Lupul Vornicul, că aū trecut Vezirul Dunărea și vine în sus. Deci, Impăratul ân-têiū se cumpănia să întórcă óstea înapoi, să iee pre la Iași la Siret în jos la Focșeni; apoi aū vėđut că nu 'i da mânia, că obuzul lui Șeremet ajunsese în gura Jijiei; ce s'aū lăsat de acel sfat, și aū trecut Prutul tótă óstea în césta parte, și aū luat în jos, cum mai de sîrg să ajungă la Fălci. Atunce aū vėđut Impăratul că s'aū greșit unde aū trimis pe Toma, și 'și aū împărțit óstea, și aū răpeđit să se întórcă; ce n'aū apucat că Toma ajungea atuncea la Brăila. Iară Toma, după ce aū ajuns la Brăila, a treia-đi aū și luat cetatea Brăilei, și aū început a strîngere ¹⁾ zahara să o pornéscă la Fălci; și aū început a veni la dēnsul multă óste, precum se apucase ²⁾ Toma către Impăratul. Și aū scris cărți înapoi la Impăratul de i-aū făcut știre; numai, Lupul Vornicul aū prins acele cărți și le-aū trimis la Vezirul, ca un împedicător

¹⁾ *A strîngere* = a strînge. — ²⁾ *Se apucase* = făgăduise.

de binele creștinilor; și Moscalii nu știaū nimica că aū luat Ren General cu Toma, Brăila. Brâncovanul Vodă încă, după ce aū auzit că aū dat Moscalii óste Tomii, și merge la Brăila, s'aū mâniat, și n'aū vrut să se mai pogóre în jos, și zaharaoa ce o pornise înaintea Moscalilor la Fălciū, aū poprit'o; și, după ce s'aū bătut Turcii cu Moscalii și s'aū împăcat, apoi aū trimis'o oștii Turcesci; și banii ce'i trimisese Impăratul Moschicesc Brâncovanului Vodă să facă óste și zahara, precum s'aū pomenit mai sus, după ce s'aū întors Moscalii la țera lor, le-aū trimis Brâncovanul Vodă banii.

Pre acea vreme se ridicase doi boieri Sêrbi de la marginea Bosnei, și strînsese ca la două-deci de mii de óste și mai bine, tótă Sêrbimea cu îndemnăturile Moscalilor, și multă rēutate făceau Turcilor despre acea parte de loc; numai, n'aū ținut mult, și n'aū apucat a se întemeia; că, după ce s'aū bătut Turcii cu Moskaliū atunce, la Stănilesci, și după ce s'aū împăcat, apoi aū și răpedit Vezirul nisce Pași ai lui, și aū spart pre acea óste. Iară boierii acei pre urmă s'aū dus la Petersburg la Impăratul Moschicesc, neputēnd trăi la locul lor, și i-aū miluit Impăratul, și le-aū dat sate să trăiescă acolo la Mosc.

Impăratul Moscului, neștiind rândul locului acestuia, așijdere și Dimitrașco Vodă nu știa, fiind de copil mic în Țarigrad, și cu venitul la Iași și cu cele cinsti și tefericii¹⁾ multe se hămeise de nu se putea să se mai grijescă nimică; și precum este firea Moscalilor temătoare de viclesug, cu nime nu se sfătuia din boierii Moldovei, numai cu Dimitrașco Vodă. Așijdere și Dimitrașco Vodă, vedându-se în cinste mare de la Moscali, se văt-nosise²⁾, și cu nime nu se mai sfătuia, ce ținea pre Turci istoviți de tot de Moscali. Ca cum ar lua óre-cine cărpa unei femei din cap, așa țineaă ei, că or lua și or bate puterea Impărăției Turcesci; și aă purces óstea netocmită în jos carii cum puteaă; óstea Moldovenescă de la tefericia cea din Iași, jumătate împrăstieți pre la bejenii să se mai grijescă de bucate, alții pentru jacul, precum sunt Moldovenii gata la jacuri.

Atunce s'aă făcut trei obuzuri: un obuz, cu vr'o șapte mii de óste, mergea înainte usori cu Ianăși General. Al doilea obuz, ca vr'o cincispredece mii de óste, mergea cu Impăratul și cu Șeremeț și cu Dimitrașco Vodă.

¹⁾ *Teferici* = petreceri. — ²⁾ *Se vatnosise* = îngâmfase.

Al treilea obuz, mai pre urmă, cu tótă greimea pedestrime, mergea Repnin Generalul. Și așa mergea de departe un obuz de altul, cale ca de două ceasuri. Iară din gura Jijiei pînă în gura Sărăței, pe Prut, se tîmplase acel loc, tot mîncată iarba de lăcuste, cât era numai pămîntul de nu aveaŭ ce mîncă caii. Deci, cele două obuzuri ce erau mai ușore a Impăratului și a lui Ianoș Generalul, s'au depărtat înainte, ca să ajungă la gura Sărăței, unde era iarba, și siliau să ajungă acolo și să aștepte greimea; deci, rămăsese obuzul cel cu pedestrimea departe înapoi de cele două obuzuri, fiind óstea leșinată și bolnavă, și ca vr'o sute de care pline de ómeni bolnavi, și pre alții îi mîna cei mai sănătoși de'napoi ca pre vite. Atunce óstea Moschicéscă, cum mergea înșirată pre de céstă parte de Prut, iară Tătărimea era pre de cea parte, trecuse de códa oștii Moschicesci în sus pre câmp. Se vedeau focurile ca stelele, și nu treceau Tătării din cea parte la Moscali dincóce, nici Moscalii ceștia dincóce nu treceau la Tătari la cei-alți dincolo, nici făceau zăhăélă ¹⁾ nimică uniî altora. Iară óstea

1) *Zăhăélă* = atac.

Moschicéscă arăta preste samă de multă, fiind care multe, și Tătarii încă așteptaū de or bate Moscalii pre Turci, să se închine și ei la Moscali. Decī, cum aū sosit Ianoș General, într'o Sâmbătă spre améđă-đi, în luna lui Iulie în șese đile împotriva gurei Sărăței, lângă o baltă, de aū descălicat ca în lături de Prut, iară Turcii aū și sosit și ei în potriva lor la Prut, și aū făcut trei poduri, și aū început a trecere¹⁾ Prutul în céstă parte. Decī Ianoș General aū scris la Impăratul, să păđéscă să vie mai tare, să se afle pînă în điuă tótă óstea la un loc, saū el să se întórcă înapoi la nópte, că Turcii sunt mulți, și n'a putea el să le stea împotrivă cu câtă óste are, să'i sprijinéscă, și póte să'l spargă. Impăratul, după ce aū vėđut scrisorile lui Ianoș General, aū socotit că el cu obuzul lui ce este lângă dēnsul, póte să ajungă la nópte, dară pedestrimea este departe înapoi, nici a doua-đi n'a ajunge, că era pe la Rabiiie; iară Impăratul era în gura Prutețului la casele Banului. Decī, aū socotit și aū scris la Ianoș să se ridice la nópte, să vie înapoi la obuzul lui. Decī, Ianoș General, cum aū vėđut

¹⁾ *A trecere* = a trece.

scrisorile Impăratului, că'i scrie să se întorcă înapoi, cum aũ înnoptat, la două-trei ceasuri de nópte, aũ și purces înapoi; iară Turcii aũ dînd huetul¹⁾ carelor 'și aũ și făcut spaimă, și aũ și început să fugă; iară un Pașă aũ dîs Vezirului că huetul se pare că se duce, iară nu vine. Deci, fiind un Bulucbașă, de neamul său Sêrb, turcit, de la Bosna, anume Colceag, și'l trimisese să mERGă să vadă, și cum s'aũ dus aũ și luat limbă²⁾ că fuge obuzul; și așa, aũ încetat Turcii de a fugi, și vîrtos aũ început a trecere³⁾ Prutul tótă nópte. Iară Colceag, dintru acea limbă⁴⁾, aũ ajuns cu vreme de este acum Pașă la Hotin. Deci, obuđul lui Ianoș General, întru acea nópte aũ mers cu pace, și aũ sosit până în diuă la obuzul Impăratului, în gura Prutețului, la casele Banului. Iară Turcii a doua-đi, Duminică diminéta, în luna lui Iulie în șapte đile, veniaũ care cum puteaũ în puterea cailor; atunce aũ scos Moscalii vr'o patru mii de Moscali mai jos pe lângă balta Prutețului, ca trii-patru pistrele⁵⁾ de săgétă, și aũ eșit și Moldovenii împotriva celor patru mii de

1) *Huetul* = vuetul. — 2) *Aũ și luat limbă* = aũ și a. flat. — 3) *A trecere* = a trece. — 4) *Limbă* = știre. — 5) *Pistarele* = aruncături.

Moscali, alătore, mai pre despre câmp și cu Dimitrașco Vodă, și cu pușinteii Donți și Căzaci, alătore cu Moscalii. Deci, Turcii aș și început ânteiu cu Moldovenii a'și da palme și a se hărăți; ce, pînă aș început Turcii a se îngloti¹⁾, staă ore-ce bine și bieții Moldoveni, macar că era ôste de strînsură, negrijiți bine, și fără de arme, și neînvățați la rēzboiū, că ei nu avusese ôste de demult; iară apoi înglotindu-se Turcii mulțime, nu mai puteaș să ție rēzboiul, că Turcii aveaș tot foc și cai buni. Iară Moscalii călări cu foc denapoia Moldovenilor sa'î rātuescă nu eraș; că, călărimea cea cu cai buni, o trimisese Impăratul cu Toma la Brăila; ce, le aș căutat numai a dare dos asupra obuzului. De mirat era încă și cât stătuse de s'aș bătut; ce putincioși eraș ei să se bată cu ôste Turcescă! Atunce Turcii, vędënd că Moldovenii aș dosit la obuz, aș început a dare năvală asupra celor patru miș de Moscali ce eraș afară de obuz, și a Donților; deci așa le daș năvală, cât se părea că or trece Turcii cu caii preste dēnșii; iară Moscalii îi sprijiniaș tare din foc; iară pe Donți și pre

1) *A se îngloti* = a se aduna la un loc.

nisce Căzaci, îi purtau tot vîrtej prin prejurul Moscalilor, numai să'i deslipescă de lângă Moscali; ce, aveaŭ noroc de balta Pruteşului, că era de o parte de dênşii, că i-ar fi deslipit de lângă Moscali. Atunce vedhënd că Turcii tot se adaog¹⁾, le-aŭ căutat numai şi acelor patru mii de Moscali de aŭ venit iară la obuz, şi cu acei Donţi şi puşini Cazaci. Deci, pînă în sară, întru acea şi Duminică, tot veniaŭ Turcii vîrtos din jos, şi se aşeşase pre cóstă la deal, iară Tătărimea tot trecea în sus spre Huşi, drept pradă, pre la bejenii, ca lupii; cum ar trece nisce lăcuste, așa treceaŭ de mulți. Ce cum daŭ Turcii câte odată navală la obuz, dară îi împroşcaŭ Moscalii, şi obuzul şedeă pre lângă balta ce se chiamă Pruteşul, alătore, óste înşirată; eşiaŭ hărăţi din óstea Moschicescă, şi de la noi Moldoveni, şi de la Turci, de se hărăşiaŭ, pînă ce aŭ inserat. Iară obuzul cel mare moschicesc aŭ tot venit la un loc, să se împreune cu obuzul Impăratului, şi n'aŭ putut într'acea şi să ajungă, ce numai pînă la Stănilescii aŭ venit. Iară Impăratul, vedhënd că numai vine obuzul cel mare, pedestrimea tare s'aŭ în-

1) *Se adaog* = cresc la număr.

grijit. Atunce m'aŭ chiebat pre mine, fiind Hatman, și 'mă-aŭ ȃis: Cuteza-voiŭ eŭ cu doă sute de Dragoni și cu o sută de Moldoveni să'l scot pre Măria sa și pre Impăratésa, că va putea merge călare, să'ı scot în țara Ungurésă; — că în țara Leșésă nu cutezaŭ, că'ı scriia Impăratului Knézul Daihoruki din țara Leșésă că Leșiı îi sunt neprieteni, și aŭ strâns óste nu ca să'ı dee ajutor, ci ca să'ı stee împotrivă, — și să lese pre Șeremet și pre Dimitrașco Vodă în urmă cu obuzul ca să se bată cu Turciı? Ce, eŭ i-am răsuns că este un lucru prea cu griă mare a ispiti; căci, astăđi tótă ȃioa aŭ vęđut Măria sa cum aŭ trecut Tătariı și Turciı tot în sus, ca cum ar merge nisce lăcuste; cine scie cât loc ar fi cuprins în sus. Și noi, în céstă nópte, saŭ om putea să eșim dintr'ınșiı saŭ ba. Apucându-ne ȃioa este un lucru pre cu primejdie să lăsăm óstea cea multă, și să mergem cu o mână de ómeni. Măria sa este Impărat, și este un lucru fórte cu griă să nu cadă la vre-o primejdie; că, de ar fi un om mai de jos, de s'ar tîmpla și primejdie, n'ar fi atâta lucru mare. — Decı, Impăratul, auđind aceste cuvinte a le mele, aŭ socotit și el că'ı ȃic bine, și nu s'aŭ cu-

tezat. Și îndată s'aũ rădicat Impăratul cu obuzul lui de acolo, de lângă casele Banului, și aũ purces nóptea în sus prin întuneric, de nu se vedea mâna, și aũ mers tótă nóptea și pînă în ȕioă aũ ajuns la Stănilesci supt deal. Iară de focurile Turcilor și a Tătariilor era cuprinsă tótă costișa pînă pre subt pădure, tot câmpul acela, pînă în Huși; iară Turcii și Tătarii de la focuri auđiaũ hreamătul¹⁾ obuzului, și nimică nu se clintiaũ de la focuri, ca cum ar fi fost nisce ómeni morți, pînă în rěvėrsatul zorilor. Iară cãnd aũ fost în rěvėrsatul zorilor, de începuse a se lumina de ȕioă, Lunı, atunce s'aũ tımpinat Impăratul cu tótă greımea pedestrimei ce era la obuzul lui Repnin General, în sat în Stănilesci; decı, îndată cum s'aũ tımpinat, aũ și început pedestrimea a se înșira cu pãrcanele²⁾ în spate, un rãnd pre de o parte a taberei, alt rãnd pre de altã parte; iară obuzul Impăratului tot pãzia de intra in mijloc în cela-l-alt obuz, în pedestrime. Ce, n'aũ apucat a intra tóte carele Impăratului în cela-l-alt obuz, în pedestrime, să se încheie pãrcanele, și aũ și lovit Turcii și cu Tătarii de-

1) *Hreamătul* = freamătul. — 2) *Pãrcanele* = metereze.

napoi obuzul; și așa aũ făcut un chiot mare, și aũ dat o năvală strașnică, cât aũ rupt vr'o sută de care și le-aũ luat, cari care nu apucase a intra în părcane; și într'acele care ce aũ luat Turcii, s'aũ tîmplat de aũ luat și vr'o trei căruțe pline de bani Impărătesci.

Mai dat'aũ și alții năvală în cóstele obuzului din jos, și alții în cóstele obuzului din sus; ce, acia n'aũ putut strica nimică, mai mult 'și-aũ stricat lor, că erau părcanele înșirate și tocmite bine. Deci, cum aũ dat năvală Turcii, iară Moscalii aũ și slobozit părcanele la pămênt și aũ slobozit toți o dată focul într'inșii; și așa cădeaũ Turcii ca când ar cădea nisce pere cópte dintr'un pěr când îl scutură ómenii. Iară bieții Moldoveni, cât se putuse ține la un loc de steaguri de nu se risipise nóptea prin obuzuri, ei mergeaũ înaintea obuzului afară din părcane; deci, Turcii, vedêndu'i afară din părcane, așa le aũ dat o năvală ca o nójă¹⁾ de lupi într'o turmă de oi; ce, Moldovenii, neputêndu'i sprijini, aũ și plecat fuga înapoi asupra obuzului; iară Turcii, gonindu'i, pre carii cum îi ajungeaũ îi luaũ în sulite și 'i omoriaũ; și se fá-

¹⁾ *Nója* = haita.

cea mare chiot. Decî, ajungînd Moldovenii în fruntea obuzului, iară Moscalii n'aũ vrut să le deschidă părcanele ca să intre în lăuntru în obuz, ce, le-aũ făcut semn de aũ purces alăture cu obuzul a fugire¹⁾, și la jumătate de obuz, le-aũ deschis părcanele de le aũ făcut pörtă, și aũ început Moldovenii a intrare²⁾ prin cöstele obuzului în obuz. Iară Turcii tot îi goniaũ, ca nisce lupi, pre lângă obuz, iară Moscalii staũ de'i priviaũ pîná s'aũ apropiat Turcii apröpe, și aũ intrat Moldovenii mai toți în obuz; atunce Moscalii, aflând vreme, odată aũ slobođit focul din pörta ce o făcuse pîná în fruntea obuzului, și așa aũ oborit³⁾ pre Turci, ca cum 'i-ar mătura cu o mătură. Apoi Turcii s'aũ speriat a mai da năvală la obuzul Moschicesc, ce mergeaũ pre departe, ca la o mie și mai bine de pași bărbătesci, fără cât numai ce eșiaũ de se hărățiaũ câte doi-trei, și de la noi așisdere, de se lovíaũ cu dênșii, și din ofițerii Moschicesci și din Moldoveni; că ofițerii Moschicesci mergeaũ tot pre din afara părcanelor, cineși drept steagul seũ; iară pre

1) *A fugire* = a fugi. — 2) *A intrare* = a intra, — 3) *Oborit* = doborît.

din lăuntru, alătore cu părcanele, mergeau câte cinci rânduri de draguni pedestri, și, în mijlocul lor, carele și altă óste. Iară în códa obuzului denapoi se tot bătea, virtos cu Turcii, că începuse a ajunge și pedestrima Turcésă, Enicerii; deci, mergeau câte puținel, și iară staă de așteptaă pre cei din urmă că cei din urmă aveaă greă mare, bătându-se necontentit, și când sta obuzul, Moscalii aveaă câte o pușcă mare pe la steaguri; și unde vedeaă câte un buluc¹⁾ de Turci, câte de cinci-spredece la un loc, ei și întorceaă câte o pușcă cu căruța și daă în Turci; și așa îndreptaă pușca de bine cât nu era nici o dată să nu lovésă, oră cal oră om. Deci, așa aă mers luni tótă ziua pînă în vremea chindiei, de la Stănilesci de subt deal pînă la Prut. Și dacă aă sosit la Prut aă mai răsufat óre ce la apă; că tótă ziua nu bėuse apă, nici ei nici caii lor. Iară Turcii în scurtă vreme aă început a se înmulțire²⁾ preste samă; și aă ajuns și Vezirul cu tótă puterea; și de ceea parte de Prut încă aă început a sosire óste Turcésă, și Leșii a lui Voevoda Chiovski; și era un deal mare împotriva obu-

¹⁾ *Buluc* = gramadă. — ²⁾ *A se înmulțire* = a se înmulți.

zului moschicesc de ceea parte de Prut, și nu putea óste Turcésă să se pogóre la vale, să se apropie de Prut, de reul pușcilor moschicesci, că'i împroșcau Moscalii prea tare. Noroșul Moscalilor era, că nu aveaú Turcii de ceea parte puscí mari, acei din deal dimpotriva obuzului, că ar fi stricat rěu obuzul moschicesc; iară de césta parte se pusese Turcii în dosul unor spini, și făceaú stricáciune Moscalilor de după spini. Impăratul aú poruncit de aú eșit din obuz toți Moldovenii de aú dat năvală Turcilor la spini, și i-aú gonit pre Turci de la spini, și s'aú mai mărit pâr-canele de aú cuprins spiniú înlăuntru în obuz.

Atunce aú prins și pre un turc viu, și 'l aú dus la Impăratul; și acel turc aú spus Impăratului câtě óste Turcésă este, o sută doă-đeci mii de Eniceri pedestrime, și doă sute și cincí-đeci de mii Spahii călărime, și patru-đeci de mii Sirdengisti, carii sunt jurați de merg înaintea rėsboiului; așjdere și Hanul din Crîm, și cu Sultanul din Bugeag cu Tătărimea, și Voevoda Chiovski cu Leșii și cu Șvedii, căți or fi de mulți nu scie. Și aú mai spus că aú venit cărți de la Impăratul Turcesc, scriind la Vezirul, de a socoti că nu va putea birui pe Moscali, să caute să

facă pace, și ce ar cere Moscalii să le dee, să nu se bată.

Deci, Impăratul Moschicesc, înțelegând vorba aceluï turc, aũ pus pre Șeremet de aũ scris o carte de la dînsul la Vezirul într'acesta chip: «Precum noi am avut pace cu voi, și voi v'ați potrivit Craiului Șvedului, de ați trimes pre Hanul și pre Sultanul de aũ prădat astă iarnă în țara noastră fără de nici o vină; și încă n'aũ ajuns cu atâta, și te ai sculat acum și Măria ta cu tótă puterea de vii asupra noastră. Deci, Impăratul nostru, o-blicind de acéstă faptă, m'aũ ales pre mine cu acéstă óste să es înainte întru întîmpinarea Măriei tale, ca să staũ să vorovesc cu Măria ta, și să punem la o cale pentru acéstă pradă ce ne ați făcut, ca să facem pace; că noi nu suntem bucuroși ca să stricăm pacea, că noi ținem pace. Iară Măria ta cum ai vęđut óstea mea, cum ai prins a bate, și nu stăi să vorbim. Pentru acésta te poftesc să'mi faci scire, să sciũ cum oiũ scrie la stăpânul meũ, la Impăratul; căci, eũ n'am venit pre bataie, ce, pre pace.» Intr'acésta chip aũ scris cartea cu numele lui Șeremet, tăinuindu-se Impăratul Moschicesc că nu'ı în obraz; și aũ dat'o la acel turc, și așași a-

tunce Lună sara 'l aŭ trimis la Vezirul Turcii atunce sara aŭ făcut dova ¹⁾ după cum 'li-i obiceiul de strigă cu toții tare când fac dova, adecă să se rógă lui Dumneđeŭ; iară Impăratul Moschicesc, dacă aŭ auđit așa, în grabă aŭ sărit, gândind că aŭ dat năvală Turcii, de 'i-aŭ spart obuzul, și întreba ce este. Iară Dimitrașco Vodă aŭ spus că fac Turcii rugă la Dumneđeŭ; iară Impăratul s'aŭ zimbit a rîde, și aŭ rîs: «macar că sunt păgâni, dară se rógă și ei tare lui Dumneđeŭ.»

Deci, cum aŭ istovit Turcii dova, s'aŭ și apucat a dăre năvală de trii-patru părți în obuzul Moschicesc; și așa se băteau, câte un ceas și mai bine ținea năvală; iară Moldovenii ședeau acolo în mijlocul obuzului, ca cum ar șede la casele lor, așa nu aveaŭ nici o grijă; că puscile turcesci nu le meșterșugia ²⁾ bine, și treceaŭ preste obuz; și aruncaŭ Turcii și cumbarale ³⁾ de cele mari, și, suindu-se sus, nu apucaŭ să cadă jos și se spărgeaŭ; și, de și cădea vre una, cădea în lături, și nu nemia în obuz. Și când sta câte o dată bătaia, atunce și începeaŭ trîm-

¹⁾ *Dova* = rugăciune. — ²⁾ *Meșterșugia* = indrepta. —

³⁾ *Cumbarale* = bombe,

bițele Moschicescî a ȃdicere; și pre atȃta cunosceam cȃ n'aũ spart Turciĩ obuzul Moschicesc; și așȃ tȃtȃ nȃpȃtea s'aũ bȃtut. ȃdicea Impȃratul Moschicesc cȃ are și el doȃ cumbarale de cele mari fȃcute cu alt meșȃșug, cu otravȃ, care ȃl ținea una cȃte cincideci pungĩ de bani, și se cȃia cȃ n'aũ luat mai multe; cȃ acum ar arunca și el vre una; darȃ n'are la cine arunca, cȃ ordia Turcilor ȃncȃ nu era strȃnsȃ sȃ fie aseȃtatȃ la un loc, cȃ acel fel de cumbarale sunt nu numai hie-rele ce sunt ȃnr'ȃnsele sȃ fie otrȃvite, ce și mirosul pre cine ajunge cade de mȃre. Ce, orĩ cum, diminȃțȃ dintr'acele doȃ cumbarale a arunca una unde a vedea ordia Turcilor strȃnsȃ.

Dimitrașco Vodȃ ȃșĩ lȃsase dȃmna ȃn Iașĩ cu un polc de Moscalĩ și cu vr-o doȃ sute de Cȃzacĩ, ȃdicȃnd și Impȃratul cȃșĩ va lȃsa Impȃrȃtȃsa'șĩ ȃn Iașĩ, iarȃ apoi n'aũ lȃsat'o ce aũ luat'o cu dȃnsul; iarȃ dȃmna a rȃmas ȃn Iașĩ. ȃdisu'i-aũ atunce cȃțĩ-va boierĩ sȃ nu'șĩ lase Dȃmna ȃn Iașĩ; și mai virtos i-am ȃdis eũ sȃ o trimițȃ la Hotin saũ la Camenițȃ, cȃ fiind vreme de nepace, și de s'a tȃmpla vr'o primejdie, ȃĩ va fi cu greũ, cȃ nu va

avea nici vezetei¹⁾ nici slugi, și cine scie cum s'a tîmpla; iară de va fi pre voia creștinilor, lesne 'i va fi a se întorce să vie la Iași. Iară Dimitrașco Vodă s'aună mîniat și mî-aună rîspuns să'mi iaună eună muieră, de mî tem, să o trimit unde mî'i voia; iară el pe Dómna din Iași n'a clăti'o nicăiri. Iară apoi, după ce aună vîđut că aună înconjurat Turcii obuzul, el tare s'a spăriat că ar fi trimis Turcii niscai óste Turcésca la Iași, și'i vor lua Dómna și coconi; și plîngea și întreba în tótă óstea cine s'ar afla un voinic să iasă pe furiș să se slobódă la Iași, să dee scire Dómnei să fugă, și'i va da pentru acea slujbă o sută de galbină de aur, saună și doă; și nime nu cuteza să se apuce să mîrgă. Apoi Dimitrașco Vodă vîđînd că nu se păsese nime, se ispitia el singur să mîrgă, și cu Btahă, Căpitan de dărăbani, și își găsise și cealmale și haîne Turcesci să se îmbrace să iasă nóptea din obuđ să intre în óstea Turcésca, ca dóră ar putea străbate la Iași la Dómna să o iee și să fugă. Ce, din obuz nu putea eși nime, că nu'i lăsa Moscalii la părcane fără de ucaz; și s'aună dus Dimitrașco

¹⁾ *Vezetei* = viziti.

Vodă și la Impăratul de i-aŭ spus ce va să facă, și aŭ cerșit ucaz; ce, Impăratul n'aŭ vrut să'i dee ucaz; și i-aŭ ȃis că pôte să'l prindă Turcii, și 'l-or omorî; iară la Iași, saŭ or fi mers Turcii, saŭ ba; iară așa dacă 'l-or prinde, 'l-or omorî și pre dênsul, și or merge apoi și la Iași; și să nu se témă, că de or și merge Turcii la Iași, nimică n'or strica. Ce, el avea grijă și mare jale, și nu numai el, ce și noi cu toții, câți ni erau casele în Iași.

Rugăm pre dumnea-vóstră, iubiților cetitori, să luați séma acestei scrisori; că de s'ar tîmpla vre-odată să mai hie nisce lucruri ca aceste în țera nóstră a Moldovei, să vă sciți chivernisi, să nu pățiți și voi ca și noi.

Moscalii la Turci nici-odată năvală nu mai da, ce tot Turcii daŭ năvală la Moscali, pîna își istovia focul, și apoi iară se daŭ înapoi; iară Moscalii, tot cătinel după dênșii mergeaŭ; și se lărgise șiragurile cele de Moscali în lăaturi; cât alergai cu calul, atâta se lățișe Moscalii de la carele lor. Iară când aŭ fost Marți diminéta, Turcii s'aŭ strâns toți departe, și acolo 'și-aŭ făcut meterez, și și-aŭ aședat tóte puscile cele mari, și aŭ început a se batere prea vrăjmaș, cât nu se vedeaŭ razele

sórelui, și se întunecase lumea de nu se vedea om cu om, ce numai se vedea para cum eșia din puscă ca cum arde nisce stuh mare, trestie, pe nisce vânt mare, așa se vedea focul eșind din puscă. Numai, ce voiū să ȃic, póte fi, Dumneđeū feresce la rėsboiū, că dintr'o mie de sinețe abia se tımplă de lovesce un om; că de ar fi nemerit tot focul cât slobođia, n'ar fi mai rėmas nici la Turci, nici la Moscali, om de poveste; după cum ȃice un cuvınt Miron Logofėtul: «mare este omul, iară la rėsboiū mică ıi este ținta.» Đis'aū atunce Dimitrașco Vodă Impăratului, să lege tóte carele la un loc a taberei, și să lase pre Migorodski Polvnicul cu cincı-șase miı de Căzaci ce avea, și doă-trii polcuri de Moscali să rėmăie să apere carele de călărimea Turcului, de or vrea să le dee năvală; iară cu cea-laltă óste Moschicėscă, cu soldații, să dee năvală asupra Enicerilor la meterez, că or bate pre Eniceri, și or lua și puscile Turcesci, și atunce or fugi cei-alți, călărime; că așa li este obiceiul; ȃicėnd că el aū vėđut când aū bătut Nemții pre Turci la Varadin, că după ce aū bătut Nemții pre pedestrima Turcėscă, pre Eniceri, iară călărimea Turcului aū și purces a fugire care cum putea. Iară

Impăratul aŭ și răspuns lui Dimitrașco Vodă
 ȃicându-ŭ: «ȃi se pare, și aŭ vrea și aŭ pofti,
 ticălóse óme, sã fie pentru binele tãu; darã
 de oiŭ și bate pedestrimea, cãlãrimea este
 multã, și n'am cu cine o goni.» Cã sta cã-
 lãrimea cum ar sta pãdurea împregiurul obu-
 zului, de nu'ŭ ajungea pușca; sta și privia
 cum se bat; și Impăratul tot nãdãjduia cã'ŭ
 va veni răspuns la ce scrisese nóptea, precum
 s'aŭ pomenit. Și Vezirul nu'ŭ fãcea răspuns,
 și tot pãzia de se bãtea. Intru acea vreme,
 cãnd se bãteaŭ, venit-aŭ un nouraș cam mic
 și stropia de plóie, și aveam grije sã nu dee
 atunce nãvalã cãlãrimea Turcescã, și or perde
 atunce Moscaliŭ focul. Iarã Moscaliŭ nici se
 miraŭ, și ne îmbãrbãtaŭ și ne ȃiceaŭ cã mai
 pe mari ploŭ se bãteaŭ ei cu Șveȃii; cã
 aveã mantale în spate, și țineaŭ flintele subt
 mantale; și mai greŭ era de focul turcesc, de
 cãt de cel moschicesc. Și n'aŭ ținut mult acel
 nouraș ce numai ca jumãtate de cãfert de ceas,
 și aŭ și lucit sórele cu mare ferbințelã, cum
 ŭŭ în luna lui Iulie.

Moscaliŭ cei din rãsboiŭ trãgeã atunce
 mare greŭ de sete, cã n'aŭ obiceiŭ ca Turciŭ,
 sã le care apã cu sacalele; decŭ, Impăratul
 ŭa poruncit la Moldoveni, sã le care apã cu

polobóce, cu plosce, cu fedeleşe, cu ce or putea; decî s'aũ pornit cu toțiĩ de căraũ apă. Věrsaũ miedurile¹⁾ și vinurile de prin polobóce de căraũ apă, și duceaũ la soldați, și'ĩ scriaũ comisariĩ împărațesci la izvod, și le daũ banĩ acelora ce căraũ apă. A doa, mai trăgeaũ greũ Moscaliĩ că inicercele²⁾ Turcilor eraũ mai lungi și de fer mai bun, și băteaũ mai departe de cãt flintele Moscalilor; și Eniceriĩ nu se prea apropiaũ de Moscali, și slobođiaũ inicercele; dera Moscaliĩ fiindu-le flintele mai scurte și mai slabe la fer, nu le slujia focul de departe sã ajungã focul pre Eniceri; iarã de le ar fi venit lor pe îndãmãna sã le batã puscile departe, ca a Turcilor, n'ar fi putut ține Eniceriĩ atãta de lung rėsboiul; saũ de ar fi dat vre o datã Moscaliĩ nãvalã, încã n'ar fi putut ține Turciĩ rėsboiũ; darã ei nu daũ nici o datã nãvalã, ce staũ numai de se apăraũ.

Acum venise Moscaliĩ de se apropiesc de meterezul Turcilor și de puscile unde eraũ aședate prea mult, de eraũ ca o sutã și cincideci de pași Turciĩ de Moscali. Și era un general Neamț, anume Vitman; acesta s'aũ

1) *Mieduri* = idromel. — 2) *Inicercele* = pușcile.

după la Impăratul, și a început a-l mustrare tare pre Impăratul, și-i dicea: «Ce este acesta, Impărate, de umblăm toți, nisce ómenii hămeiți, și nu ne căutăm orânduiala răsboiului, după cum îl scim că se cade? Că ești în multe răsboie a Neamțului am fost, și știu leacul Turcilor ce trebuie; ce-mi dai comanda oștii în mâna mea, că ești în două-tri ceasuri oiă face ce știu, și oiă curăți pre Turci de nu îi vedeai pre aice.» Deci, Impăratul, auzind așa, i-a dat ukaz acelu General ca să-i fie totă comanda oștii în sama lui, și să asculte toți Generalii precum li va porunci.

Iară acel General, cum a luat comanda oștii în sama lui, a și pus ómenii lui de a umblat împregiurul obuzului, dând scire tuturor slujitorilor, cum îi comanda oștii în sama Generalului Vitman, să fie gata toți de năvală. Și a luat câte un rând de soldați din códă, și i-a mai îndesit în fruntea obuzului unde era răsboiul; iară în códă unde erau mai subțiri rândurile soldaților, împotriva pe lângă care, a și pus pre lângă soldații Moldovenii și Căzaci. Și așa era socotela lui să facă: să se rumpă Moscalii de la un loc, rândurile cele mai gróse, și să dea năvală asupra meterezului turcesc, și să-l

încungiure; iară rândurile cele mai subțiri să apere, de or năvăli asupra carelor niscai-va calărime turcescă. Deci, gătind óstea într'acesta chip, mers'au la temeiul oștii unde se bătea, și aũ mers și Impăratul cu dēnsul, să vadă ce va face. Iară acel General, cum aũ văđut pre un prucinic Moschicesc, că umblă ferindu-se, 'l-aũ și junghiat cu spaga¹⁾ sa; și aũ și trecut înainte, ca cinsprezece pași în fruntea rēsboiului cu șpaga gólá în mână, și aũ început a striga: stupai, să pășescă mai iute înainte, și să fie gata de năvală; și'i îmbărbăta, și a ȓice grenadirilor să începă a arunca combaralele în Eniceri. Deci, cum aũ purces soldații a pași iute înainte, și Grenadirii incepend a slobođi combarale, atunce Turcii aũ și început a îndărăptare²⁾ și a intra în meterez; iară unii începuse să se apuce de pușce să le tragă să fugă. Atunce într'acel ceas ce era numai să dee năvală, 'l-aũ și nemerit o pușcă mare Turcescă pre acel General, și aũ cađut mort la pământ; așjdere și pre alt General, pre anume Volkovski, tot o dată 'l-aũ lovit cu o inicercă³⁾

1) Șpaga = spada. — 2) A îndereptai = a da îndărăt. —

3) Inicercă = pușcă.

prin pept și aŭ eșit pre subt subșioră; ce, n'aŭ murit, mai pre urmă s'aŭ tãmaduit. Și Impãratul încă, de multã vërsare sânge ce vedea atunce, aŭ amețit de milã; și s'aŭ dus la cort de 'l-aŭ udat Impãrãtësa cu nisce apă și s'aŭ tresvit¹⁾. Soldații atunce, perindu-le capul²⁾, s'aŭ pãrãsit de nãvalã, și aŭ mai contenit³⁾ focul; darã și Turcii încă aŭ stãtut, și s'aŭ lãsat de a mai facere nãvalã. Deci, Vezirul aŭ poruncit sã mai dee Enicerii nãvalã încă doã ceasuri; și de or vede cã nu pot face nimicã, sã-i lase și sã se întorcã înapoi, și sã rãdice toți Bugegenii sã-i trecã în ceea parte. Și mergënd zapcii Enicerilor de'i silia ca sã mai dee nãvalã, așjderea și cãlãrimea Turcilor sã gãtia sã mai dee și ei nãvalã; iarã Enicerii aŭ început a se sfãdire⁴⁾ cu zapcii lor, și a strigare cã ei nu mai pot sã dee nãvalã, cã dõrã de li voia Vezirului sã se prãpãdescã toți Enicerii; cã nu iera mult acmu, de ar fi nãvãlit Moscalii cum purcesese, nici un Enicer n'ar fi rãmas. «Ce, mai bine sã faci pace, dupã cum este porunca Impãratului; cã noi am perit mai

1) *S'aŭ tresvit* = s'aŭ trezit. — 2) *Perindu-le capul* = perzëndu-și capul. — 3) *Contenit* = încetat — 4) *A se sfãdire* = a se sfãdi.

bine de jumătate, și câți și am scapat suntem mai toți răniți, și n'om mai merge.» Deci, înțelegând Vezirul că gâlcevesc Enicerii, și Moscalii nu ca altă-dată au început a se bate, socotit'au și el pre urmă să nu greșescă mai reu, și au ales pe Cerkez Mehmet Pașa Imbrihorul, și 'l-au trimis la Impăratul Moscului cu cuvânt de pace. Atunce au stătit de ambe părțile armele de a se mai batere ¹⁾).

Atunce Șeremt și Generalii Moschicesci, și alți boieri Moschicesci, li părea bine că dora s'ar împăca cu Turcii, că li se supărase de câți ani se băteau mai înainte cu Șvedii; și îndemna pre Impăratul să facă pace; așijderea și Impărătesa, iarăși îl îndemna să facă pace. Iară Generalii cei străini Nemții nu primiau, și diceau Impăratului să nu facă pace, că se va căi pe urmă. Așijdere și un dascăl al Impăratului Moscal, și acela nu primia pace, și striga în gura mare să nu credă pre păgâni; și ținea reu și pre boierii și pre Generalii moschicesci pentru ce îndemna pre Impăratul să facă pace cu păgâni. Așijdere și Dimitrașco Vodă cu boierii Moldovinesci încă căuta reu, și grăia și ei să nu facă

¹⁾ *De a se mai batere* = de a se mai bate.

pace; dară nu'î mai asculta nime; căci Moscalilor tuturor li iera voia. Cădu'tău boierii Moldoveni, și ei, cu rugăminte la acel dascăl să stee tare la Impăratul să nu facă pace; și sta Impăratul în cumpene; numai, n'ău putut, că sta Impărătesa vîrtos numai să facă pace. Impăratul Moschicesc aŭ ales trei boieri, anume pre Șefer Ministrul, și pre feciorul lui Șeremet, și pre Sava Rogojinski, și i'ău trimis la Vezirul; și se temea Sava că'l vor cunósce Turcii, că mai înainte vreme trăise la Ragusa cu neguțitorii, dóră apoi nu 'l-or cunósce. Deci, mergênd la Vezirul, aŭ tăgăduit că nu este Impăratul în obuz, ce este înapoi; ce în obuz este numai Șeremet. Atunce a cerșut la Vezirul pentru prada ce făcuse Tătarii în țerile Moschicesci, să dea Turcii Dunărea hotarŭ Moscalului, după cum aŭ venit și sol, care 'l-aŭ trimis Brâncovanul Vodă cu porunca Porții la Moscali, anume pre Makedon Comisul, precum s'aŭ scris mai sus. Iară Vezirul aŭ ris și aŭ răspuns că atunce aŭ fost un tîrg, iară acum este altul. «Că Tătarii aŭ prădat, că de mult n'aŭ luat cojóce de la voi, precum erați tocmiți cu dênșii de le dați câte trei-deci de mii de cojóce pe an, ca să nu ve prede în țerile vóstre; ce, acum eŭ

voiă să cer de la voi, iară nu voi de la mine». Atunce aŭ ȕis Vezirul să lase pre Craiul Șvedului să mérgă cu pace la țera lui, și să'i dea ce i-aŭ luat, loc și cetățî. Ce, Moscalii n'aŭ primit ca să'i dee înapoi nimică, fôră cât să'l lase să mérgă cu pace cu treiȕeci mii de óste prin țera Leșescă la țera lui; și după ce va merge acolo, or sta la pace, fiind și alți Crai megieși la mijloc, să socotescă și să judece. Decî Vezirul aŭ lăsat să fie așa, că nu se prea silia nici Vezirul, pentru Șved, căci Șvedul se ținea de fire, și n'aŭ vrut să vie la Vezirul, ce el gândia că a merge Vezirul la dênsul. Norocul Moscalilor, că n'aŭ venit Șvedul atunce de la Tighiné, că n'ar fi scăpat picior de Moscal, că el ar fi sciut ce ar fi făcut.

Cerșut'aŭ Turcii pe Dimitrașco Vodă să li'l dee; iară Moscalii aŭ ȕis că din rêsboiul d'ântêiŭ nu se scie ce s'aŭ făcut, perit'aŭ, aŭ fugit? Că noi am gândit că aŭ venit la voi. Iară vezirul aŭ ȕis: «Pentru un ghiaur ce să ne sfădim noi nisce Impărății, lasă'l că se va sătura el de ce aŭ poftit. El singur, da bună voia lui a ven la noi». Atunce Impăratul aŭ luat pe Dimitrașco Vodă și 'l-aŭ ascuns într'o butcă a lui de cele cu doă

róte, de nu'l scia nici un Moldovan, fără numai eú, Ión Neculce Hatman, și vr'o doui-trei copii de casă; și aú ședut acolo ascuns în butcă pînă ce aú trecut obuzul Moschicesc dincoace de movila Răbăii.

Mai cerșut'aú Turcii Azacul, și s'aú apucat Moscalii să'l dee cu tot venitul și hotarul lui.

Dis'aú Turcii Moscalilor să strice o cetate ce se chiamă Troița, ȃicînd că'i făcută pe hotarul Turcesc; și, măcar că era cetatea cu bună și multă cheltuélă făcută, s'aú apucat Moscalii că or strica-o; iară când s'ar mai tocmi vr'odată cetatea, atunce și pacea să fie stricată.

Cerșut'aú și bir să le dee, și cheltuéla oștii; ce, bir n'aú primit, iară cheltuéla oștii, o mie de pungî dă bani, s'aú apucat că or da.

ȃis'aú Turcii să mai strice și alte pălănci¹⁾, ce sunt pre marginea hotarului, pre lângă Zaporojeni, și la pragurile Niprului: anume, Camen, Zaton și altele; și s'aú apucat că le or strica. Mai ȃis'aú Túrccii și pentru Ucraina, dincoace de Nipru, că aú luat-o din hotarul Leșilor, să o dee să o ție iară Leșii; și aú primit Moscalii să se rădice să fie

¹⁾ *Pălănci* = sate întărite.

iară Leșescă. Tocmitu s'aũ și pentru óstea din cetatea Brăila să iěsă și să mérgă cu pace; atunce, aũ oblicit Moscalii că aũ fost luat Moscalii cei cu Toma cetatea Brăila. Mai đis'aũ Vezirul: de or fi intrat și în Crîm oști Moschicesci, să iěsă, că nici vezirul nu scie ce or fi făcut.

Aceste tóte aũ primit Moscalii să dee Turcilor, și altele multe, carele nu le póte tóte înșira condeiul meũ; și aũ dat Moscalii și zălog la Turci pre Șefer și pre feciorul lui Șeremet, pîna ce vor plini aceste tóte; și așa se auđia atunce să fie dat Moscalii și Vezirului opt sute pungii de bani. Și aũ stătut obuzul pe loc trei zile închis, pîna s'aũ așeđat tóte aceste, și apoi aũ mers solii în ordia Turcescă; și obuzul Moschicesc s'aũ pornit în sus pe Prut, și cu Ceauși să nu'i învėluescă nime. Atunce, de cum era leșinată óstea Moschicescă, încă și mai rău leșinase, fiind închiși atâte đile; că, mai înainte vreme, de nu aveaũ pită, aveaũ carne; că le duceam ceređi de vite multe; iară după ce s'aũ închis obozul, aũ luat ceređile Turcii, și nu aveaũ nici carne nici pită; și caii încă hămesise, și veniaũ Turcii aprópe de obuz, și le aruncaũ pită; iară caii se bălegaũ tot apă,

că altă n'avea ce bălega ; și după ce s'aũ pornit obuzul, mulți Moscali fugiaũ la Turci de fóme. Așa se auđia atunce, să fi perit Moscali, cu la bătaie cu tot, ca trei-đeci de mii ; iară Turci să fi perit o sută și doă-đeci de mii, pe număr ; și așa socotesc că, de ar fi fost Moscalii tóte obuzurile strânse la un loc, să nu'i fi rěschirat într'atâte părți când s'aũ pornit ântěiũ asupra Turcilor, póte ar fi biruit pre Turci. Așjdere și Turcii, după ce aũ zobovit cu pace pre Moscali trei đile, să nu fi ținut pace, póte ar fi bătut pre Moscali, precum flãmândise și ei și caii lor. Numai, ce vom să đicem, voia lui Dumneđeũ aũ fost de nici Moscalilor nu le aũ dat Dumneđeũ chivernisělă ca să biruěscă pe Turci, așjdere și Turcilor nu le aũ luat Dumneđeũ mintea de nu s'aũ prăpădit Moscalii de tot. Nu bat cei mulți pre cei puțini, nici cei puțin pre cei mulți ; ce numai cum va Dumneđeũ.

Deci Moscalii aũ purces pe Prut în sus și aũ mers pînă în séră, și nóptea pînă la mēđă-nópte, tot cu tabăra legată ¹⁾, și când aũ stăzut să se odihněscă, care pe unde i-aũ

1) *Tot cu tabăra legată* = cu tótă óstea strînsă.

apucat vremea așa aŭ stătut, cu caii înhămați, tot la un loc, pînă în Țioă. Apoi iară aŭ început a mergere pînă la vre doă ceasuri de Ți, apoi aŭ început a ridicare părăcanele, și aŭ început a eșire óstea cea slobodă afară și aŭ început a'și adăpa caii, și a mulțami lui Dumneđeŭ că aŭ eșit din părăcane, mai tare de cât că aŭ scăpat de la Turci. Și aŭ purces pre câmp pedestrimea, pre de laturea obuzului. Atunce eșiau Tătarii de prin păduri bulucuri cu vite, cu robi; deci, Moldovenii se slobodiaŭ la Tătari ca să'și scótă robii, iară Tătarii îi luaŭ în gónă de'l goniau pînă de'i tăiau, că erau caii Moldovenilor leșinați de'și dau în ȇap. Atunce Șeremet aŭ porunȇit Moldovenilor să le dee pace Tătarilor, să nu se bată cu dênșii, că ei aŭ făcut pace, și nu le or da ajutor, și or petrece rēŭ cine se va mai bate cu Tătarii. Deci Moldovenii aŭ început a strigare și a'l blăstēmare¹⁾ și a ȇicere²⁾, cum n'or merge ei să se bată, că ei își vėd părinȇii, și femeiele și feciorii lor robi la Tătari, de'i auȇia cu urechele cum îl blăstēmaŭ; iară el le ȇicea să nu bage samă că'i va scóte Impăratul,

1) *A blăstēmare* = a blestema — 2) *A ȇicere* = a ȇice.

și care va merge cu dênșii, le va da Impăratul moșii la Mosc; și nu-i era și rușine a grăi ce nu i se cădea, un om mare ca acela.

Atunce, mergând câți-va Moldoveni depărțitor înaintea obuzului, s'aũ tãlnit ¹⁾ cu vre o sută de Tătari viind câți-va robi despre Iași, și le era caii obosiți și a lor. Deci lovindu'i Moldovenii fără de veste în gura Jijiei, i-aũ tăiat pre Tătari mai pre toți, și i-aũ dat și în Prut de s'aũ înecat, și aũ scos pre acei robi pre toți; și într'acei robi s'aũ fost timplat de aũ fost robit și pre un Căpitan, atunce purces din Iași, pre anume Tudosi Ciohoranul; și acela aũ spus atunce că altă óste fără de acei Tătari la Iași n'aũ mers. Atunce, auđind, toți s'aũ învioșat, și spuind lui Dimitrașco Vodă aũ dat laudă lui Dumneđeũ. Atunce toți Moldovenii aũ purces în risipă carii cum puteaũ, pre la bejeniile lor; atunce și Moscalii aũ dat lui Dimitrașco Vodă doă sute de Draguni Moscali de s'aũ dus în Iași ca să'și apuce Dómna și să iésă înaintea Moscalilor mai sus, pe Prut.

Dimitrașco Vodă, sosind în Iași, aũ odihnit doă țile pînă s'aũ gătit, ne-avênd nici

¹⁾ *Tãlnit* = întãlnit.

de unele cele ce'i trebuia, nici avea cu cine, că își căutați ómenii atunce cineși nevoia să de fugiați. Atunce erau și căți-va Turci Balgii în Iași și mulți Moldoveni din cei ce jăcuise pre Turci îndemnați pre Dimitrașco Vodă ca să'i taie și pre cei mai rămăsese și erau la închisóre ; ȃicând că de vor scăpa Turcii acei, ei n'ați putere să trăescă în țera, că Turcii sciú tot cine ce ați jăcuit. Iară Dimitrașco Vodă n'ați primit acel lucru să'l facă ca să'i taie, ce, ați socotit că, măcar că sunt păgâni, dară ei nu sunt vinovați, că sunt neguțitori, și le ajunge lor cât i-ați jăcuit, de ați rămas săraci, și cătă pedeapsă de fόμε ați tras la închisóre. A doua, iarăși a mai socotit că, de'i va tăia pre Balgii, apoi el nu avea cu cine va merge la Moschi, că slujitorii și jaçașii ¹⁾ cari jăcuise pre acei Balgii, n'ar fi mers cu densus, ce ar fi rămas toți în țera, Deci, cu acest sfat, ați póte fi norocirea lor, ați scăpat de mórte. Și purcedând din Iași Dimitrașco Vodă ați trecut Jijia pe la Popicani, și s'ați tálnit la Prut la Zagarance, de acésta parte, cu obuzul Moschicesc.

1) *Jaçașii* = jăfuitorii.

Domnit'aŭ Dimitrașco Vodă țera numai nouă luni, în anul 7218, și aŭ eșit din Iași Iulie în 16 zile. Iară Moskalii aŭ făcut răsboiŭ atunce la Stănilescî în luna lui Iulie în 11 zile.

Deci, de la Prut Dimitrașco Vodă aŭ purces în sus dinpreună cu Moscalii, și aŭ trecut pre la Ștefănescî Prutul în cea parte, și de acolo aŭ mers drept la Movilău la Nistru. Deci, câți boieri și alții mai de jos din Moldoveni, ce aŭ eșit cu Dimitrașco Vodă din Iași, și aŭ purces cu obuzul, auđiaŭ că aŭ iertat Turcii pre cei greșiți, dară nu mai puteaŭ să se întorcă înapoi, sau să fugă într'altă parte din obuz, căci ce prădaŭ Donții și Căzacia lui Mihorodski și a lui Tanțski pre cine găsiaŭ în laturi de obuz, de'i lăsaŭ numai cu sufletele; ce nu avea putință să se ducă într'altă parte, ce, le-aŭ căutat numai să se ție cu obuzul Dimitrașco Vodă; că, când aŭ venit Împărăția, avea ucaz óstea de nu strica nimenui nimică; iară la întors stricaŭ tot ce găsiaŭ. Sosind obuzul la Movilău, la Nistru, se luase nisce Tătari, ca vre o doă sute, în urma obuzului, și pe cine găsiaŭ tot luaŭ, și aŭ dat preste dênșii Ivanenco Polcovnicul și cu Tanțski cu

slujitorii lor Moldoveni ce erau la steaguri, și i-au tăiat pre Tătari și au prins vii vr'o cincî-șese, și i-au dus la Împăratul; și au pus de i-au spênðurat în malul Nistrului încalțați îmbrăcați. Iară după ce au trecut Moscalii Nistrul în ceea parte, au scris Împăratul Moscului la Turci că, de n'or porni pre Craiul Svedului pînă în doă-spre-dece țile, și 'l-or mai ține acolo la Tighiné, el încă a strica pacea, n'a ține-o.

Dimitrașco Vodă au făcut căutare tuturor Moldovenilor, căți erau cu dênsul, și i-au întrebat: Merge-vor cu dênsul la Mosc, au ba? Ce, toți au priimit, că într'alt chip nu avea cum ține; că nu avea cum merge într'altă parte, de răul tâlhăritului; și i-au scris Dimitrașco Vodă pre toți într'un izvod și 'l-au dat la Împăratul de 'l-au iscălit cu mâna lui. Iară boierii și slujitorii aceștii erau, anume:

1. Ioan Neculce, Hatman.
2. Savil Zmucilă, vel Ban.
3. Georgiță, vel Paharnic.
4. Iordaki Aristarh, vel Ușer.
5. Pavel Rugină, vel Comis.
6. Mogâlde, Sardar.

7. Ilie Abăza, Vornic despre Dómnă.
8. Dimitrie, Aga.
9. Ión Mirescul, Polcovnic.
10. Ión Bănarul, vel Căpitan.
11. Brahă, Căpitanî de Darabani.
12. Moțok, Jicnicerul.
13. Ión Zěrul, vătav de copii.
14. Nour Zěrul, Postelnic,
Costantin Zěrul, Medelnicer.
Vasili Zěrul, tiji Medelnicer.
- Mekiki, Stolnicul.
- Antioh, Camaraș.
- Constantin Părcălabul, Medelnicer.
20. Dima, Baș-bulucbaș.
21. Ciute, Căpitan.
22. Apostol, Căpitan.
23. Toader Mirescul, Căpitan.
24. Pavel Mirescul, Căpitan.

Toți aceștii și alții mai proști și mai de jos slujitori, cari aice nu s'aũ putut înșira anume, i-aũ scris Împăratul în visteria lui, de s'aũ dus cu Dimitrașco Vodă ; și atunci aũ dat Împăratul lui Dimitrașco Vodă două mii de ruble să'i fie de cheltuéla lui și Moldovenilor, și 'l aũ rânduit să meargă să ierneze la Harkov, preste Nipru, dincolo de

țera Căzăcescă, în Slobozie, aprópe de Azac; că acolo se cerșuse și el, lăudându'i unii din Moldoveni carii sciaă, ȕicând că este loc bun. Și aă poruncit Ȑmpărtaul lui Apraksin Cneazul și Guvernatul de Azac, să dee lui Dimitrașco Vodă iernatic bun, lui și Moldovenilor lui, dându'i și doă sute de Draguni să mérégă cu dênsul.

Iară lui Ren General, și Tomii Spatar, le aă scris Ȑmpăratul Moschicesc, și aă trimis cu cărțile un om a lui, și d'impreună cu un om a Vezirului, să lase Brăila și să vie după dênsul în sus. Decă, Toma Spatarul, cum aă auđit, cum aă fugit în țera Unguréscă, de 'și aă mai apucat câte ceva de acolo, și pre urmă aă mers la Ȑmpăratul la Petriburg cu câți-va Munteni ce aă fost cu dênsul la Brăila, și 'l aă făcut Ȑmpăratul General, și'i da pre an leafă câte cincă mii de ruble; și cu vreme își aă adus și jupâneasa din țera Muntenéscă și i-aă dat sate în țera Moschicească, de chiverniseala vieței lui; și trăind Toma acolo câți-va ani, în tîrg în Periaslav, că'i dedese și acel tîrg, supt stăpănirea Ȑmpărăției Moscului, s'aă schimbat și el din vieța acéstă luméscă; iară jupânésa lui aă rămas și pînă acmu, și cu

un copil, de trăesce cu pace pre acele moșii ce i-ău dat Împărăția.

Iară Ren General s'aũ ridicat de la Brăila cu tótă óstea, și aũ purces în sus pre Siret pre la Cernăuți, tot stricând și mâncând ce găsia prin țeră ; și țera fugise de la câmp, la munte, și dacă aũ auđit că vine Ren General pre acolo, se mira încotro vor mai fugi. Decí Ren de la Cernăuți aũ trecut Nistrul în ceea parte pre la Hotin, și aũ ajuns obuzul cel mare ce era cu Șeremet acolo la Polona. Iară Impăratul Moscului de la Movilău 'și aũ luat doă sute de Draguni și aũ purces pe Nistru pre la Camenița, și acolo s'aũ despărțit de obuzul cel mare ; și de la Camenița aũ luat în sus prin țera Leșescă, dimpreună cu Impărătesa lui, Ecatarina, pînă la Varșav la scaunul Crăesc, unde aũ găsit pre August Craiul Leșesc, de s'aũ sfătuit, și s'aũ odihnit vre o trii-patru đile. Și atunce 'l-aũ cinstit Craiul August ; și șeđënd la masă Impăratul cu Impărătesa și Craiul cu Crăesa și cu mulți domni Leșesci ; între acei domni, fost'aũ și Adam Sinavski, Hatman, și cu Hătmănesa lui ; și între alte voróve multe, cam cu glumă, dis'aũ Hătmănesa lui Sinavski către Impă-

ratul Moschicesc aceste cuvinte: «Mult mă mir de voi Impărații și Craii cum de nu vă țineți de cuvânt, și ne amăgiți pre noi. Că mai antărți ne-ați dîs noă tuturor Craiul Șvedului să ne gătim cu toții să mergem să iernăm în Stolița Moschicéscă împreună cu dînsul; și noi, când ne gătiam să mergem, pre cuvîntul lui, el ne-ați amăgit și n'ați mers în Stoliță, ce s'ați dus la Tighiné. Și acum, Impărăția ta ne-ați dîs să ne gătim să mergem la Țarigrad, și noi ne bucurasem tare că om merge de om vedea Țarigradul; și când noi ne gătiam, Măria ta n'ați vrut, și te-ați întors înapoi.» Iară Impăratul ați ris, și cu toți erau la masă, și i-ați dîs: «Păcat că nu ești tu bărbat să te chiami Sinavski; că de a'i fi tu bărbat, să nu fi femeie, adevărat cu tine aș merge la Țarigrad; iară bărbatul tei ați zăbăvit oștile, și nu le-ați trimis mai în grabă. Pentru aceea nu m'am dus în Țarigrad».

De la Craiul August ați purces Impăratul la Riga, unde era Menjic cu oștile lui, carii stau împotriva Șvedului; iară de acolo de la Riga s'ați dus la Petriburg la scaunul seii de iarnă. Iară Șeremet cu obuzul și cu Dimitrașco Vodă ați mers de la Movilați

pînă la Șargorod, și de acolo s'aũ despărțit de Dimitrașco Vodă, și aũ purces prin țera Leșescă cu tótă óstea lui, cãtã mai rãmãsesse de o mai sãtura pe la Nijiboje; și de la Nijiboje, la cetatea Polona, de aũ deșertat'o de óstea moschiceascã și de pușcile cele mari, și de alte lucruri ce eraũ, cã o stãpãniaũ Moscalii; și apoi aũ ridicat toți ómenii de prin tîrguri și de prin sate cãți eraũ în Ucraina, și i-aũ trecut pre toți preste Nipru în hotarul moschicesc; și aũ trecut și el Niprul cu tótă óstea, de aũ așeđat-o la iernatic în țera Cãzãcescã; iarã Șeremet și cu curtea lui s'aũ așeđat la iernatic în tîrg în Prelupca. Iarã Dimitrașco Vodă de acolo de la Șargorod, dupã ce s'aũ despărțit de Șeremet, aũ purces drept la Kiov, pre la Nemirova, printr'un cãmp pustiiũ, numai cu cele doã sute de Draguni Moscali, și cu Moldovenii cãți eraũ cu dẽnsul, cã mai fusese și nisce Cãzaci cu Polcovnicul Migorodski și cu Sava Rogojinski, și 'l aũ lãsat in urmã pe Dimitrașco Vodã, și acei s'aũ dus înainte. Decĩ, Dimitrașco Vodã rãmãind mai în urmã numai cu cele doã sute de Draguni, precum mai sus s'aũ scris, nu era mult sã'l iee Zaporojenii de grumaz, împreunã cu Tãtarii,

că prinsese la limbă, și luase șleavul ¹⁾ să meargă după dânsul să'l prindă, și cale numai de un cifert de ceas nu 'l aũ ajuns să'l iee de grumaz cu toți ómenii lui; că era la o mie de Zaprojeni și mai bine, împreună cu Tătari amestecați. Ce, norocul lui aũ fost că aũ apucat de aũ ajuns în tîrg în Bilațerkiev, și acolo în tîrg era cetate și puști, și óste Moschicéscă; și vędënd Zaprojenii că au ajuns în Bilațerkiev, s'aũ întors înapoi. Iară Dimitrașco Vodă nimicã de acésta nu scia; mai pre urmă aũ oblicit ²⁾). Și de acolo, de la Bilațerkiev, aũ mers în Kiov, de s'aũ odihnit doã sęptemâni, dându'i Moscalii de tóte cele ce'i trebuia; nimicã nu'i lipsia. Și când aũ vrut să purcédã de acolo din Kiov, mulți Moldoveni aũ vrut să rēmãe acolo și nu aũ vrut să męrgã cu Dimitrașco Vodă înlãuntru, și încã și eũ, Ioan Neçulce Hatmanul, nu vroiam să mai merg cu dânsul, gândind că dórã ne-or lãsa din Kiov de ne vom întórce la pãmêntul nostru. Iară Dimitrașco Vodă n'aũ vrut să ne lase să rēmãnem, ce aũ mers la comendantul de Kiov, și i-aũ arëtat izvod cu iscã-

¹⁾ Șleavul = drumul. — ²⁾ Aũ oblicit = aũ aflat.

litura Impăratului de câți boieri erau într'acel izvod ce 'l făcuse la Movilău, ȕicând că suntem dați pre mâna lui, și nu ne va lăsa să ne ducem la Turci să facem vre-un vicleșug, că el a vré să deé samă la Impăratul pentru noi. Deci, comandantul vedând așa, i-aũ dat pre toți pre mâna lui Dimitrașco Vodă, și i-aũ dus cu vartă ¹⁾ pînă la Harcov. Și acolo încă după ce aũ trecut țera Căzăcéscă, era încă pînă la Harcov cale de doă ȕile, un câmp pustiũ printre Harcov și printre țera Căzăcéscă; și acel câmp este șleavul Tătarilor când pradă la Crîm, și iară cu grijă și cu multă spaimă aũ mers pînă aũ ajuns la Harcov. Iară Luca Visternicul, și cu Sandu Sturză Stolnicul, venise mai pre urmă în țera Leșéscă dupu noi, la Kiov, și ne vrënd ei să mérgă că Dimitrașco Vodă, nu i-aũ putut lua, nici comandantul nu i-aũ dat, nefiind ei în izvodul Impăratului, și gândind că'i vor lăsa Moscalii să se întórcă înapoi. Deci, Moscalii nu'i lăsaũ să se întórcă înapoi, că venise și Kneazul Galicin mai pre urmă în Kiov de ținea drumul tare închis, de nu lăsa pre nime să

¹⁾ *Cu vartă* = cu caraul.

iasă din Kiov încóce ; că era un om reŭ, și nici proviant, nici de cheltuială nu le da. Și s'aŭ ispitit într'un rând să fugă, și i-aŭ prins, și i-aŭ ținut închiși o lună, și apoi i-aŭ dat pre chizășia Tomii Generalului, și apoi i-aŭ slobozit. Și aŭ ședut acolo un an în Kiov, pînă aŭ cheltuit ce aŭ avut, și apoi cu fuga aŭ scăpat din Kiov încóce de aŭ venit în Moldova. Și alți Moldoveni câți s'aŭ tîmplat în Kiov, tot așa cu fuga aŭ scapat ; și câți scapau din Kiov, încă cu multă grijă veniau pînă a ajunge spre Cameniță, că rămîind locul pustiŭ era tâlhărit mult ; și Leși aveau pizmă pre Moldoveni, căci se închinase de bună voia lor la Moscali, și pre câți Moldoveni îi prindeau Leși, îi tot jecuiău, și pre unii îi și omoriau, iară pre alții îi puneau la poprelă. Numai, Adam Sinavski Hatman se punea pentru Moldoveni, și pre cari'i oblicia că sunt închiși, trimetea de'i scotea și'i miluia și pre unii îi punea la steaguri, dând poruncă să le dee pace, și Leși furiș tot îi stricaŭ.

Dimitrașco Vodă, după ce s'aŭ aședat la Harcov, zahara pré multă îi da lui și tuturor Moldovenilor, cât nu putea birui să o mănânce ; și i-aŭ mai dat și triispredece sate

a unui General, ce'l chiema Sidlovski, pline de pâne și de heleștee, cu pesce, și cu mori, și cu doă-trii sute de ómenî într'un sat, și bucate, vaci, boi, oi, stupi, odóre, tóte le didese lui Dimitrașco Vodă, sirméoa¹⁾ aceluî General, căđênd el într'o greșală. Decî, Dimitrașco Vodă nu vrea să ție pre Moldoveni cu dragoste, ca pre nisce străini ce'si aũ lăsat casele și s'aũ înstrăinat de moșiile séle pentru dênsul; ce vrea să'î ție mai aspru de cât în Moldova, că i se schimbase firea într'alt chip, nu precum era Domn în Moldova, ce precum era mai înainte pre când era Beizadea tîner, în ڃilele frăține seũ lui Antioh Vodă, încă și mai reũ, și iute la beție, și se scârbia de fie ce, și ușa îi era închisă, și nu lăsa pre Moldoveni nicăiri din tîrg afară, fără de ucazul lui; și cu Căzacia cei de loc, iară se învrăj-bise reũ, că nu 'i ține într'o nimică. Decî Moscaliî cei mari încă îl urise, pentru căci îl iubia Impăratul și 'i dedese nume mai sus de cât al tuturor.

Atunce s'aũ sculat Savil Zmucilă Banul, și mult 'l-aũ pîrît pe Dimitrașco Vodă, amestecându-l la Șeremet, ڃicênd că: «Eũ când

¹⁾ *Sirméoa* = averea sechestrată.

m'am închinat la Leși cu Petriceico Vodă, aveaŭ cinste și boierii ca și Domnul.» Și având cărți de la Sobiețki Craiul ce era pre acele vremi pre atunce, le arăta lui Șeremet prec im aŭ avut voie boierii, și când le aŭ fost voia s'aŭ dus la țera lor în Moldova; iară Dimitrașco Vodă va să 'i facă robî în țeră Creștinescă; și multe ca aceste, care nu le pot scrie tóte cu condeiuł meu, după cum sunt firile Moldovenilor, carii nu pot nici la casele lor trăi să nu se sfădescă, dară încă în țeră străină; că și când aŭ fost cu Petriceico Vodă, iară, destule sfeđi aŭ fost și atunce, ca și acum, între Domn și între boieri, carii mai pre urmă iarășî lor 'și-aŭ stricat, ca și acum de la Moscali, care mai înainte se va arăta.

Impăratul Moscului, după ce s'aŭ așeđat toți la iernatic, precum mai sus s'aŭ scris, scris'aŭ la Șeremet și la toți Senatorii și Gubernatîi cei mari, de aŭ mers toți la Petriburg la sfat; atunce aŭ mers și Dimitrașco Vodă la Impăratul. Deci, după ce s'aŭ strîns toți, aŭ început Impăratul a'i întreba pre toți: ține-vor pace cu Turcii, aŭ ¹⁾ ba? și

¹⁾ *Ai* = saŭ.

da-or ce aũ juruit, aũ ba? Decĩ, Senatul cel mare aũ ȓis, nimicã sã nu dee, Ńi sã se apuce de varã iarãŃi de resboiũ; cãci, de s'aũ întĩmplat acum aŃa smintelã, de acum se va chivernisi într'alt chip de n'a fi aŃa, cãci bani Ńi ȓste este de ajuns; aũ putere Ńi doã-ȓeci saũ trei-ȓeci de ani sã se batã.

Atunce Impãratul, vȓdȓnd cã este sfatul aŃa, aũ Ńi orãnduit ĩn tȓte ȓerile lui, de trei-ȓeci de fumuri¹⁾ sã mai facã un om de ȓste gata cu tȓte ce ar trebui, sã mai aducã ĩncã vr'o cĩnci-ȓeci de miĩ de ȓste preste cãt mai avea; Ńi aũ orãnduit, pĩnã ĩi va porni ĩn jos pre Don, Ńi aũ mai lungit flintele soldaȓilor Ńi a Dragonilor sã fie mai lungi de o Ńchiopã de cãt inicercele Turcilor, cum erau ĩntȓiũ, ca sã batã mai departe; Ńi aũ fãcut tot paloŃe simcelate²⁾ ĩn vĩrf, de amȓndouã pãrȓile ascuȓite, sã se batã cu Turcii la nãvalã, Ńi aũ lepãdat Ńpegile³⁾ Ńi le-aũ fãcut soldaȓilor la grumaz lãdunci de fer alb; la tot soldatul cãte doã oca de apã, ca sã aĩbã fie-care soldat apã gata de bȓut la resboiũ, sã nu patã ca la Stãnilesci. Ńi aũ ĩnsurat

¹⁾ *Fumuri* = case. — ²⁾ *Simcelate* = ascuȓite. — ³⁾ *Ńpegile* = specele.

atunce și pre Șeremet, dându'i Impăratul pre o rudă a sa, ȃicȃndu'i sã 'și facã copii, sã'și uite feciorul ce era la Turci, netocma cã'l a scôte el și pre acela. Și aũ socotit atunce sã pornescã pre Dimitrașco Vodã înainte cu greimea, sã 'i dee patru-ȃeci de mii de Moscali Draguni cãlãreți, și patru-ȃeci de mii de Cãlmãși, și trii-ȃeci de mii de Donți, și patru-ȃeci de mii de Cãzaci cu Hatmanul lor, și sã între în Crim, sã tot taie și sã arȃdã, pĩnã va intra și greimea sã se apuce de cetãți a le bate și a le lua. și așã aũ așeȃat ¹⁾ sfatul sã facã; și începușe a porni și zaharaoa, și gãtise tôte aceste ce scriũ mai sus. Iarã Șeremet, mãcar cã se însurase de curȃnd, darã îi era mare jale de fecior cã va peri la Turci, precum ș'aũ perit; și se tot ruga Senatorilor, ca dõrã ar putea strica sfatul, și ei nu vreaũ, nici puteaũ, cã apucase de grãise cãtre Impăratul și le era rușine sã întõrcã sfatul. Deci oblicind Impăratul cãtre Șeremet cã'i este jale de fecior, tare i-aũ bãnuit, și 'l-aũ muștrat, aducȃndu'i aminte cãnd 'l-aũ fost trimis înainte pre Șeremet, sã mȃrgã sã

¹⁾ *Așeȃat* = hotãrit.

strice podul la Dunăre, după cum îi poruncise, și mai pre urmă viind și Impărăția sa, 'și-ar fi luat cele două polcuri Impărătesci a lui cu două-spre-dece mii de óste, și cu Dimitrașco Vodă cu Moldovenii, și s'ar fi dus întins la pod fără de nici o grijă, care polcuri se chiamă Preobrajenski și Semienovski. Și cu acele două polcuri ar fi bătut pe Turci; altă óste nu i-ar fi mai trebuit, ce ar fi lăsat'o înapoi de ar fi venit încet, și ar fi izbândit. Atunce, mai pre urmă după acel sfat, aũ sosit și un unchiu al Impăratului, anume Apraxin, Kneazul și Guvernatul de Azac, și întrebându'l și pre dênsul Senatul, aũ ȕis că nu'î bine cum a așeȕat sfatul, că este cu greu a se bate în trei părți; că cu Șvedul sunt câțiva ani de când se bat, și dintru un lucru de nimică s'aũ început sfada; acum și cu Turcul; așijdere și Leșii li sunt vrăjmași. Cu greu le va fi a se bate în trei părți. Numai cu Turcii cum aũ așeȕat așa se lase de odată; și de or și mai cere, să le dee, pînă a trece Craiul Șvedului; și apoi să stee să se împace cu Șvedul, și împăcându-se cu Șvedul, se vor așeȕa¹⁾ prea lesne

¹⁾ *Așeȕa* = împăca.

și cu Leșii. Atunce le-or eși și solii de la Turci ce sunt zălog. Decî, pré lesne este atunce a strica pacea cu Turcii, și a se bate pré cu ușor cu dênșii. Și așa s'a apucat și Sava Rogojinski, cum despre Turci, dându-le bani, or face pace. Decî Senatorii, pentru voia lui Șeremet, aũ mers la Impăratul, și dîcînd aceste cuvinte aũ lăsat și el să fie așa, după Senatul, și s'aũ părăsit a mai face óste împotriva Turcului pînă la o vreme.

Impăratul Moscului 'și-aũ strîns tótă óstea, și aũ ședut în vase de aũ trecut de la Petriburg marea în ceea parte, la Șveđi, asupra Finilor ce eraũ sub ascultarea Șvedului, și s'aũ bătut acolo doi ani, și aũ luat și cetatea Abovul, care este stoliță¹⁾ Finilor; și apoi iarăși cu cinste s'aũ întors la scaunul seũ, la Petriburg. Iară pre Șeremet 'l-aũ trimis la Kiov, și i-aũ lăsat doă-đeci de mii de óste Căzăci și Calmași, să stee să dee ce a da, să'și scótă feciorul, și să pórte grijă despre Turci să așeze acel lucru. Așjdere și despre partea Rigăi aũ lăsat pre Menjic, pre Kneazul Alexandru Daniilovici Feldmarșal, să pázescă despre Șveđii din jos.

1) *Stoliță* = apărare.

Iară Dimitrașco Vodă atunce aŭ făcut poncturi ¹⁾ de cerea la Impăratul țera Harcovului cu tóte veniturile, ȓicend: că țeră aŭ lăsat, țeră să'i dee; și pre toți Moldovenii el să fie mai mare; ce va fi voia lui, volnic să fie să facă și fără ucazul lui, nime să nu fie volnic a merge nicăiri, și altele multe ca aceste.

Atunce Impăratul aŭ dat acele poncturi a lui Dimitrașco Vodă la Senat să le vaȓă, și cum or socoti și ei. Decî, Apraxin aŭ ȓis către Senat: «Nu'i bine să'i dați țera Harcovului ce o cere el, că măcar eŭ că am vr'o trei-ȓeci de ravașe de la acei Cazaci din Harcov de jalobele lor ce aŭ pe Dimitrașco Vodă, și acolo într'acea țeră sunt aprópe de opt-ȓeci de mii de óste slujitori; și acum nefiind pace, lesne li este a se ridica, ca să se dee sub ascultarea Turcului, că nu'i de parte Azacul, și când om sta să ne batem cu străinii, noi om vré să ne batem cu ai noștri.» Atunci și Șeremet aŭ ȓis: «Adevărat bine ai ȓis, că așa va fi, și încă este alta și mai mare, că 'mi aŭ spus un boier de ai lui, anume Savil Banul Smucilă, că mai înainte vreme s'aŭ mai închinat din

¹⁾ Poncturi = pretenții.

Domnii Moldoveni la creștini, la Leși, la Unguri, și apoi i-au iertat Turcii, de s'a dus la dênșii, și mai pre urmă acei Domni mult rău au făcut creștinilor, anume acei Domni : Petru Vodă și Grigorie Vodă. Așijdere și acesta de s'a așeđa la Harcov, nu'i departe Crîmul.» Deci Senatul auđind, au ales să dea lui Dimitrașco Vodă o mie de dvoruri în țera Moscului, care acea mie de dvoruri cuprinde cinci-đeci de sate, și ómeni ca cinci-spre-đece mii sunt ; și să'i mai dea și câte două-đeci de pungii de bani pre an, care fac șese mii de ruble, și două pă-rechi de curți frumoșe în Stoliță ; iară boierilor să le dea trei-spre-đeci sate, ce au fost a celui General Sidlovski, care sate le stă-pânia Dimitrașco Vodă. Care boier a priimi, să'i dea de acele sate ; iară care n'a vrea, să'i dea ucaz de voiă să'și mērgă la pămēntul seú ca să se așeđe. Deci Dimitrașco Vodă, eșindu'i ucaz, au și venit la Harcov cu multă voiă rea că se depărtēză de țeră, și s'au rădicat și s'au dus în Mosc ; și nu mult după aceea, i-au și murit Dómna Casandra, fata lui Șerban Vodă Domnul Muntenesc, și au îngropat'o în tîrg în Stoliță, și au rămas

văduvoiū de aū trăit câtăva vreme, pînă ce s'aū însurat, care se va scrie mai înainte.

Iară boierii, carii aū vrut să priimască, le aū împărțit de acele sate a lui Sidlovski, de trăesc unii și pînă astăzi într'acele sate; iară carii n'aū vrut să priimască, ei aū venit la Kiov la Șeremet ca să'i slobódă. Dară Șeremet nu vrea să'i slobódă, și încă nu numai pre boieri, ce și pre neguțitori, și pre slujitori, și pre toți, că'i ădisese Dimitrașco Vodă, în pizma boierilor cari se duceaū de la dēnsul, să nu lase nici pre unul să trecă, pînă nu'i vor slobodī Turcii feciorul. Decī Șeremet se potrivise lui Dimitrașco Vodă, și nu'i lăsa, de'l blăstemaū toți că periaū atăția ómeni; alții nu aveaū ce mai cheltui; alții erau neguțitori; altora le rămăsese femeile în Moldova; ce bogat blestem era asupra lui Șeremet!

De acēsta auđind Kehaia Vezirului, aū ădis feciorului lui Șeremet, pentru ce oprește tată-seū neguțitorii și Moldovenii ce vor să vie de la Kiov încóce; să'i scrie ca să'i slobódă. Și așa, pe scrisorile lui, aū slobodit Șeremet neguțitorii și pre alți Moldoveni ce erau acolo. Atunce m'aū slobodit și pre mine, Ión Neculce Hatman, cu voia mea, după ce aū

trecut două ani și am venit în țera Leșescă cu multă nevoie, care mai sus s'aũ scris.

Dimitrașco Vodă, după ce s'aũ dus la Petriburg, pre boierii Moldoveni n'aũ vrut să'iee cu dẽnsul la Impăratul, socotind că va isprăvi să nu mai pótă scăpa de acolo; și'igrăia de rău către Impăratul, ȓicẽnd că Ión Hatmanul și cu alții aũ rẽmas acolo, și vor să se ducă la Turci; și pentru aceea aũ trimis de i-aũ luat cu vartă de i-aũ dus la Harcov, că oblicise Impăratul de acel lucru, că i-aũ luat cu sila, și unii din Kiov aũ și fugit. Iar împăratul aũ respuns lui Dimitrașco Vodă, mai vırtoș pentru mine; Ión Neculce Hatman, dacă nu va să șeȓă, Dumneȓeu să'iajute să męrgă unde'ivoia, că nu'mi este rob. Atunce Dimitrașco Vodă n'aũ căutat bine, unde i-aũ rẽspuns Impăratul așa.

Șară când 'mi am luat ȓioa bună de la Dimitrașco Vodă, din Harcov, de m'am despărȓit, mult mę îmbia să mai șeȓ, și multe se adevėria¹⁾ să'mi dee, și să'mi isprăvėscă și de la Impăratul mare milă, și când 'mi a fi voia el să'mi isprăvėscă. Dară eũ eram bucuros că aũ venit acel ceas de am găsit

¹⁾ *Se adevėria* = se făȓăduia.

vreme să es dintr'acel norod greū, că sunt nisce ómenī fórte necredincioși, și prea cu greū traiū aū ómenii ce sunt nedepriñși cu acel fel de ómenī dintr'acele părți. Și aveaū mare jale, și Dimitrașco Vodă, și Dómna lui, și boierii, și toți Moldovenii, și điceaū că nu 'mī-oiū putea face paçe, ce voiū peri de Turci. Dară eū am pus nădejdea la Dumneđeū, și pentru dreptatea mea nu s'aū îndurat, și din tóte m'aū scos; și după ce am venit mai încóce, încă și Șeremet în câteva 'mī-aū đis să mă așeđ acolo și va scrie la Impăratul să'mi dea jalovanie și sate; dară tot n'am priimit, că este un norod unde nu sunt ómenī slobodī să mérgă unde li este voia, nici la Impărăție, fără ucaz, și ucaz nu vor să facă, ca pentru să nu facă chieltuială Impărăției. Și la Impărăție vr'o curte mare ca aceea cu dvorebnici¹⁾ mulți nu este, măcar precum este la domnia țerei nóstre, saū altă craie și domnie; ce, fórte este un lucru puțin, numai oșteni sunt mulți de ajuns. Deci, de viața mea îmi era cum îmi era, dar mai mult îmi era pentru copiii mei la ce vor rămănea; că numai dóră soldați să fie, iară

¹⁾ *Dvorebnici* = locuitori.

la alte boierii nu încap feciorii unora ca acestora.

Ce, fraților Moldoveni, rogu-vă să luați aminte să vă învățați, și să vă păziți. Ori cât îi fi în cinste la vre un Domn, bine este să'i slujești cu dreptate, că și de la Dumnezeu ai plată. Iară cu Domnul nici o dată să nu pribegesci, măcar cum ar hi; și nu numai în țeră străină, ce nici în Țarigrad cu dînsul să nu mergi, fiind tu Moldovean, ce, să'i slujesci în țera ta. Căci, străinii caută pre Domn să'l miluiască și să'l cinstescă, iară pre boierii ce sunt pribegi cu Domnul, într'o nimică sunt; și altă cinste are boierul când este singur pribag, și alta'i când e cu Domnul seŭ. Și apoi Domnul se viséză că este tot puternic ca la țera lui, când este Domn, și va să ție așa, ca să năcăjescă pre acei boieri, și nu socotesce slujba ce i-au făcut că s'au înstrăinat, ce nimică învoială nu'i face. Nădejdea Domnului este ca seninul cerului, și ca încetul ¹⁾ mării; acum este senin și se face nour; acum este marea lină și se face furtună.

Acum, lăsând cele străine pînă aice a le

¹⁾ *Incetul* = liniștea.

scrie de o dată, pînă iară le a veni rîndul, să ne întorcem iară de unde am lăsat scris de țera noastră.

Vezirul, rămîind la Stănilescî, după ce a purces Moscalii, a și trimes pre un pașă, anume Curt Pașa, să stee la Iași cu ferman de iertare tuturor greșiților, cine ce ar fi făcut; și a trimis la Lupul sin Gavriliță să 'l aducă de la băjenii, de la Bursuci, și a răpeđit în tóte părțile la vadurile Prutului unde găsia Moldoveni de 'i scotea de la robie, și a purces Vezirul de la Stănilescî cătinel spre Dunăre să mérgă la Țarigrad.

Curt Pașa, după ce a ajuns în Iași, pre cine găsia din căpiteniile țerei, a și început a-i boieri, cum boieresce Domnul Moldovei; și ședea în curțile Domnesci. Iară atunce era un boier, pre anume Darie Donici, ce fusese Serdar, carele mai pre urmă la alți Domni, acel boier a ajuns de a fost și Logofăt mare, iară la Moscali a fost Polcovnic, mergînd la Curt Pașa, 'l-a pus Hatman; așijdere și pre un Grec, Bozagiul, îl puse Postelnic mare și pre alții ce mergeau la dînsul tot îi boieria. Și a început Curt Pașa a umbă cu binișor, ca să 'l poftescă acei bo-

ieri să scrie la Vezir să rămâie el în Iași, dără n'aũ putut isprăvi nimicã.

Ȫarã Lupul Vornicul, dupre ce aũ mers la Vizirul, mult 'l-aũ muștrat pentru căci s'aũ hainit țera ; iarã el aũ dat samã către Vizirul, cum nu sunt ei vinovați : adecã nici boierii nici țera ; ce este vinovată Pórta, că pre Domnii cei bunii îi mazilește fără de voia boierilor și țerei, și pune Domn, pre care nu'l scie țera, și dându'i Pórta sabie face în țerã ce'i este voia. Precum și pre acesta, pre Dimitrașco Vodã, 'l-ai pus Măria ta fără știrea țerei, și aũ făcut ce i-aũ fost voia. Ȫarã mai înainte vreme era obiceiũ de'și alegeaũ boierii și țera Domn, pre cine poștiaũ ei, pre acela punea și Pórta.

Deci, Vezirul, aușind acest rãspuns, nimicã n'aũ mai rãspuns și 'l-aũ și îmbrãcat în caf-tan și 'l-aũ trimis să fie Caimacam în Iași pînã a trimite Impãrãția un Domn în Moldova ; și aũ scris și la Curt Pașa, să se ridice din Iași. Și aũ mai pus Caimacam și pre un grec, anume Mascut Postelnicul, carele fusese pre lângã Vezirul în óste, Capi-kihaia lui Dimitrașco Vodã, și-l iertase Vezirul pre dînsul ; iarã pre soția lui, pre Iano, 'l-aũ tăiat, precum s'aũ scris. Și aũ purces

Lupul Vornicul și cu Macsut Postelnicul la Iași să fie Caïmacamî. Îară Vizirul aș trimis de scotea robii de la Tătari; de unde îi găsiaș, tot îi aducea la Vezirul, și îi întreba Vezirul la care Domn le aș fost mai bine: la Mihaï Vodă saș la Nicolai Vodă? Îară ei dicea că le aș fost mai bine la Nicolai Vodă, pentru căci le eșia înainte Ioan Vodă, fratele lui Nicolai Vodă. Decî Vezirul aș scris la Impărăție pentru Nicolai Vodă, fratele lui Ion Vodă Terzimanul, ca să l facă Domn în Moldova. Iară Impăratul, vedënd scrisorile Vezirului, aș și făcut Domn pre Nicolai Vodă.

Îară Lupul Vornicul, după ce aș ajuns lângă Iași, și i-aș trimis și cartea Vezirului; iară Curt Pașă nu vrea să iasă din Iași, că aștepta să i vie răspuns ce scrisese să fie el Pașă. Decî, Lupul Vornicul i-aș scris să iasă din Iași, că apoi se va întorce la Vezirul și l-a forte pîrî; că lor nu le trebuie Pașă. Atunce Curt Pașă s'aș spëriat, și aș eșit din Iași de aș purces după Vezirul.

Atunce Lupul și cu Macsut aș intrat în Iași Caïmacamî; iară Antioh Jora biv Hatman, auđind că este vëru-seș, Vornicul Lu-

pul, Caïmacam în Iași, aũ alergat și el la vèru-seũ Lupul, să fie și el Caïmacam cu dînșii, gândindu-se ticălosul că i se va uita vina lui, cea de aũ fost cu Moscalii de 'i chiema, care mai sus s'aũ scris. Numai, osînda lui Dumneđeũ prea pe rar om de'l trece ; că Lupul, cum aũ sosit în Iași, ca un lup nesățios, aũ și început a prindere pe slujitori și pre Căpitaniï carii fusese cu Moscalii, și'i închidea și'i bătea, și le lua pungï de bani, ȓicênd că aũ agonisit din jacurile Turcilor ; și aũ luat léfă, și aũ și pus bani pre tîrg, pre neguțitori, și pre alți preslași, și aũ puse de tot omul bejenar să dee câte doi lei, și ómenii n'aveaũ ce mânca, că era să-cușorul de făină câte cincî-spre-ȓece lei, și încã nu se găsia.

Deci óre-carii dintre acei pătimași de reũ, aũ mers de aũ jeluit la Vezirul ; și cum aũ auȓit Vezirul, îndată tare s'aũ mâniat, și aũ mânat pre Ión Vodă Terzimanul, să șeȓã în Iași Caïmacam, pînã a veni frate-seũ Nicolai Vodă în Iași, și să chivernisescã țera cu îmblândire. Și aũ mai trãmis și un Capegi-bașa împreună cu Ión Vodă de aũ prins pre Lupul Vornicul, și pre Antioh Jora Hatmanul, și pre Macsut Postelnicul, carii eraũ Caïma-

camă, și i-aă pus în obeđe, de i-aă dus la cetate la Varna, preste Dunăre, surgunî, de aă șeđut acolo doi ani la pedépsă. Pentru fratele Lupului aă tras și cei-l'alți pedépsă ; și s'aă plinit atunce un cuvênt prost ¹⁾ ce dice : cu iarba cea uscată arde și cea verde.

Ioan Vodă, după ce aă venit în Iași, era bun și blând tuturor, și aă chivernisit țera, pîna aă venit frate-seu Nicolai Vodă în scaun aice în Iași ; și lăsând Ioan Vodă pre frate-seu în Iași, el s'aă întors la slujba sa în Țarigrad la Terzimănie.

Dimitrașco Vodă Cantemir, ce s'aă dus la Moscali, acolo aă murit, cu patru feciori : Matei, Constantin, Șerban și Antioh ; și ce vor fi, vremea viitoare va arăta.

**A doa Domnie a lui Nicolai Voevoda Mavrocordat,
în anul 7220.**

Nicolai Alexandru Voevoda Mavrocordat, după ce aă venit în Iași, a treia-đi, pre obiceiă, aă boierit. Pus'aă pre Nicolai Costin-

¹⁾ *Un cuvênt prost* = un proverb.

vel Logofăt; pre Gavril Miclescul, vel Vornic de țera de jos; pre Ilie Catargiul, vel Vornic de țera de sus; pre Ión Buhuș, ce fusese Logofăt mare, 'l-aũ pus Hatman; pre Ramadan, vel Postelnic; pre Ión Paladi, vel Spatar; pre Georgiță Mitre, vel Ban; pre Constantin Ruset, vel Paharnic; pre Grigorașcu Jora, vel Visternic; pre Constantin Costaki, Stolnic mare; pre Manolaki Hurmuzaki, Comis mare. Ațeștia erau boierii lui Nicolai, Vodă; iară chiverniséla și tóte trebile erau mai ales după Romadan, vel Postelnic.

Atunce Nicolai Vodă își lăsase firea cea suméță, cum era în domnia dintêi; ce mult se mai lăsase, și tráia bine cu boierii, în dragoste; că erau unii din boieri fugiți în țera Unguréscă, alții în țera Leșéscă, alții la Mosc, și cu dînșii și din cei mai proști mulți erau duși, și avea grije ca pentru numele lui cel strajnic n'or mai veni. Deci, arăta pentru toți blâudețe; iară boierii toți s'aũ întors la pământul seũ; numai cei de la Mosc nu veniaũ, că nu puteaũ de oști și nu'i lăsaũ Moscalii, precum mai sus s'aũ scris; și çarii boieri cum veniaũ din strainătate, daũ vina către Nicolai Vodă tot pre cei de la Mosc, și ei își curățiaũ obrazele, cum n'aũ sciut

nimică, și așa se îndreptaă. Iară Nicolai Vodă măcar că'i pricepea și'i scia, déră lăsa și el tóte precum ȕiceaă ei, ȕă era bucuos să fie cum știe, numai să vie în țéră.

Țéra atunci era stricată réu de Tătari, și de Moscali, și de tâlhărit ; așijdere și Turcii Balgii făcéu multă gâlcévă și supărare lui Nicolai Vodă la divanuri, pentru frații și rudele lor ce perise atunce când aă fost Moscalii în țéră, și pentru jacuri ce'i jăcuise unii și alții, și le făcea și năpăști mai mult de cât eraă adevérate. Iară Nicolai Vodă făcea multă chivernisélă, pre unii cam rar îi da platnici Turcilor, iară nu deplin pre cât ȕereaă ei ; iară pre unii îi închidea pînă la o vreme, și apoi îi slobođia ; iară a mai mulți Turci nu le ținea în samă, și se îndrepta sciind rândul Porții. D'ântéiă la judecată se făcea a ține cu Turcul, iară pre urmă eșia judecata dréptă Moldovanului. Norocul țerei aă fost atunce, că s'aă tîmplat de aă venit Nicolai Vodă ; iară de ar hi venit alt Domn mai prost, ar hi fost prea réu de Moldoveni ; măcar că unii aă tras la Nicolai Vodă greă mare și multă închisóre, cum aă fost feciorii lui Manoli, și Toader Armașul că tăiese frați a celor negușitori Turci Balgii de la

Roman fără de poronca nimerui; și i pîriaă nisce frați acelor neguțitori Turci cu ferman de la Pórtă, pre cariî într'alt chip nu putea să i isbăvescă.

Atunce, Nicolai Vodă, pe poronca Vezirului, aū gătît câteva căruțe cu cai să pornescă pe Șved la țera lui prin țera Leșescă, și cu trei-deci de mii de Tătari, după cum scrise de la Nistru Impăratul Moskicesc la Vezirul, numai să pornescă pre Șved, după cum s'aū tocmit pacea. Iară Șvedul n'aū vrut să mērgă, și aū scris cărți la Impăratul Turcesc, de aū pîrît pre Vezirul precum că s'aū ajuns cu Moskalii de aū luat bani, și aū făcut pace; iară de n'ar fi făcut vicleșug să iee bani, ar fi luat pre Moscali de grumaz, că nu mai aveaū Moscaliî nici o putere; și acum și pre dînsul nu 'l-aū pus nici la o cale, și va să'l pornescă, să'l iee Moscaliî de grumaz. Iară Impăratul, vedēnd cartea Șvedului, tare s'aū mâniat pre Vezirul.

Intr'acea vreme sosit'aū și Osman Kihaiaoa Vezirului la Impăratul cu cărți de la Vezirul, să iee colac cum aū bătut pre Moscali; și spuind Impăratului cum aū încunjurat pre Moscali cât nu mai aveaū nici o putere, numai ce strigaū: aman! deci, noi

vedându'i că strigă aman, ne-aũ căutat numai a face pace, și i-am lăsat de s'aũ dus la țera lor. Iară Impăratul aũ ȃis: «Voi ați căutat că strigă aman, și nu i-ați luat de grumaz; nu era lucru mic acela să vę uitați voi la aman. Ce, am înțeles eũ faptele vóstre!» Și îndată aũ poroncit de i-aũ tăiat capul, și aũ trimis de aũ omorât și pe Vezirul. Decı, Șvedul aũ mai rēmas întru acea iarnă, și preste vēră, tot la Tighiné, și solii Moschicesci tot staũ la Țarigrad popriți. Iară Moscalii aũ dat Azacul Turcilor, și alte cetăți aũ fărmat ¹⁾, după cum s'aũ aședat la pace. Iară Șvedul tot punea pricini, și nu vrea să purcēdă de la Tighiné, ȃicēnd că pînă nu se va duce Șeremet cu óste din țera Căzăcēscă, nu va merge; că Șeremet stă să 'i ție calea. Decı, Pórta aũ aședat cu solii Moschicesci să se ridice Șeremet cu tótă óstea din țera Căzăcēscă, și să se ducă în țera lor la Mosc; și ei să pornēscă pre Șved de la Tighiné cu Tătari și cu o samă de Turci să'l ducă prin țera Leșēscă pînă la țera lui. Decı, Șeremet, cum aũ vedut cãrțile solilor, precum aũ aședat la anul, tómnă, după bă-

¹⁾ *Fărmat* = fărımat.

tae, s'aũ ridicat din țera Căzăcescă și s'aũ dus la Smolențska cu tóte oștile lui. Iară Vezirul aũ trimis pre Ismail Efendi cu vr'o trei-đeci de mii de óste Turci, și Hanul cu Tătărimea, să ıee pre Șved să'l ducă la țera lui. Iară Șvedul într'acea vreme aũ prins niște Tătari ómenii lui, scriind Hanul la Șeremet să stee gata la Smolențka, că ei vor să purcédă acum cu Șvadul, și 'l-or duce în țera Leșescă pînă la un loc, și 'l-or lăsa; iară Șeremet să'ı ıasă înainte să'l ıee de grumaz, și să dee o sută cinci-đeci de pungi de bani Hanului, precum s'a așeđat.

Deci, Șvedul, prinděnd acei Tătari cu acele cãrți, aũ pus de i-aũ omorît pre Tătari, și aũ luat cãrțile la dınsul, și tăcea mulcom. Iară Hanul nu știa nimică că i-aũ prins cãrțile și i-aũ tăiat Tătarii, și'l tot silia pre Șved să purcédă pînă este ıarnă, și sunt apele ınghiețate. Și Șvedul tot nu vrea să se pornescă să mérégă.

Scris'aũ Pașa de Tighiné și Ismail Efendi la Udriiũ la Impăratul și la Vezirul, mutându-se ımpărăția atunce acolo, cum că aũ gătit pre Șved, și óstea, și tóte sunt gata, și el tot nu va să purcédă; și ın două-trei rãnduri i-aũ sçris, și el tot nu vra să purcédă;

pînă, de la o vreme mîniindu-se Impărăția pe Șved, aŭ poroncit numai să'l pornescă cu sila, dacă n'a vrea de bună voie. Deci, gătind óste, aŭ mers să'l ıee cu deasila; iară el s'aŭ închis în curțile lui de la Varnița, unde ședea; și s'aŭ apucat să se bată cu Turcii, să nu se dee. Și Enicerii țineau órecum în partea Șvedului, și nu vreaŭ să'ı facă rușine; că nici vreaŭ să dee Șvedii cu sinețele în Eniceri, nici Enicerii în Șvedii; ce, staŭ împrejurul curților Ienicerii, la gazda Șvedului. Și se mira Pașa și cu Ismail-Efendi cum or face poronca Impărătescă, că se teme Pașa să nu facă zorba¹⁾ Enicerii și asupra lui; și strigaŭ Enicerii dîcînd: pentru ce să facem noi rușine acestui Craiŭ óspe ce aŭ venit la noi?

Iară Pașa aŭ chiebat pre un Agă a lui de Eniceri, și 'l-aŭ trimis să grăiască cu Craiul să nu se apuce de gâlcévă cu o Impărăție; că apoi, póte să piee; și 'l-aŭ învățat pre acel Agă în taină, vedînd că nu priimesce Craiul, când va eși de la Craiul afară să dîcă către Eniceri: «Noi Enicerii ținem cu dînsul; iară el mai tare ne suduesce pre

¹⁾ Să nu facă zorba = să nu se rescóle.

noi de cât pre Paşa, şi dice că suntem nisce ômeni blăstemaţi, şi nu se miră el de noi!» Şi făcând acel Agă așa, cum aŭ auđit Enicerii acea voróvă, s'aŭ şi mâniat, şi aŭ început a slobođire focul în Şveđi; iară Şveđii, de o dată staŭ, gândindu-se că li sunt prieteni, nesliind viclesugul ce făcuse Aga de Eniceri; căci Craiul nu suduise pre Eniceri. Decî, de la o vreme s'aŭ închis Şveđii în casă de se băteaŭ, pînă ce aŭ dat foc caselor; şi arđend casele, așa 'l-aŭ prins şi pre Craiul; şi pînă a-l prinde, el aŭ omorît cu mîna lui vr'o cincî-şese Eniceri, şi ei încă se rănise; numai aŭ învăţat Paşa pre câţiva Turci să'l apuce să nu'l omóre Enicerii, că de 'l-ar fi lăsat 'l-ar fi omorît. Şi așa, apucându'l 'l-aŭ dus în curţile Paşii, de 'l-aŭ ținut acolo cu vartă, pînă aŭ venit răspuns de la Impărăție de la Udriiŭ.

Atunce aŭ venit poronca şi la Nicolai Vodă pentru Şveđi şi Leşi ce iernéză prin țeră, să'i scótă şi să'i gonéscă din țeră; iară Şveđii, auđind, s'aŭ închis câţiva în curţile de la Prigoreni, în ținutul Cărligătorei; şi se apăraŭ din casă de nu le puteaŭ strica nimica călăraşii Moldoveni ca să'i scótă; şi aŭ trimis călăraşii înapoi la Nicolai Vodă de aŭ

întrebat că într'alt chip nu potă să'i scótă, ce numai dóră să dee foc caselor; déră Vodă n'aũ priimit să'i lase să aprinđă casele, ce le-aũ đis să stee pe departe de dînșii. După acésta curînd aũ venit rěspuns de la Pórtă să le dee pace. Așjdere aũ mai trimis Nicolai Vodă pre Hatmanul cu muți slujitori, tot atunce, la Cernăuți, că era óstea lui Voevoda Chiovski așeđată acolo la iernatic, și făcea multă stricăciune locuitorilor, ca să'i scótă și pre acei din țéră. Iară ei s'aũ strîns la un loc să se apuce de rěsboiũ, temêndu-se să trecă în țera Leșescă. Deci, Hatmanul, vėđênd că se apucă de gâlcévă a și ridicat ținutul Hotinului și a Cernăuților, și i-aũ strîns pre toți la un loc; iară Leșii, vėđênd că s'aũ strîns atîta om¹⁾, căđut'aũ cu rugăminte la Hatmanul, și multe daruri i-aũ dăruit. Atunce aũ și nimerit rěspuns de la Pórtă și de la Nicolai Vodă să le dee pace. Atunce aũ trimis Impăratul la Tighiné de aũ pornit pre Craiul Șvedului la Udriiũ, împreună cu toți Șveđii lui, și 'l-aũ așeđat acolo la un tîrg aprópe de Udriiũ, anume Demirdaș; și

¹⁾ *Atîta om* = atâția ómenî.

nu 'l-aŭ mai lăsat la Tighiné să facă amestecături.

Aşijdere, tot atunce la acea vrajbă, aŭ venit şi Craiul Stanislav Leşcinski din Pomerania, teptil¹⁾ prin ţera Ungurască; aŭ eşit în Moldova la Comănesci, pre Trotuş şi aŭ venit pre la Băcău la Mărgineni, pe la Stefăniţă Ruset Vornicul, cu puţinţei ómenii; şi de acolo aŭ mers în Iaşi la Nicolai Vodă, şi i-aŭ făcut mare cinste, şi aŭ trecut la Tighiné.

Iară Craiul Şvedului aŭ pîrît pre Hanul şi pre Ismail-Efendi, şi pre Paşa de Tighiné, şi aŭ dat şi cărţile ce le trimisese Hanul la Moscali. Decî Impăratul, vedënd așa, aŭ şi mazilit atunce pre Vezirul şi pre Hanul; iară pre Ismail-Efendi şi pre Paşa de Tighiné i-aŭ omorît, şi aŭ pus Vezir atunce pre Gin-Ali-Paşa, şi încă 'l-aŭ făcut şi ginere. Atunce acel Vezir îndată aŭ şi închis pre solii Moschicesci în Edecule, şi i-aŭ pus la mare pedépsă, cât nu lăsa pre nime să intre la dînşii, nici pînă la umblátore nu'i lăsa să iasă, ce şi acolo, cu păzitori, ce, mai mult se scărnăviaŭ într'un ciubăt şi dau

¹⁾ *Teptil* = tiptil.

afară. Și pre câți din slugi erau Moldoveni, Munteni sau Sârbi, pre toți i-au dat la catargă ¹⁾.

Atunce aș eșit și Lupul Vornicul și cu Antioh Jora Hatmannl de la închisóre din Varna, cu mijlocul Hanului, juruind niște sate acolo pe Prut, ȓicând cã sunt a lui; și mai multe erau omenesci. Și aș mers de acolo în țera Muntenescã, și aș stãtut Hanul de i-aș fãcut pace de la Nicolai Vodã, sã'i dee moșiile boierilor celor ce sunt la Mosc, și alte lucruri multe, cã se temea Nicolai Vodã cã începuse Lupul a'l amesteca, din țera Muntenescã la Pórtã, și avea și pre Hanul ajutor, și i-aș cãutat numai sã'i facã pre voia sã vie în țerã, sã numai umble amestecând și fãcând chetuialã țerei. Deci, dupã ce aș venit în țerã Lupul, îndatã 'l-aș pus Vornic mare și i-aș dãruit și opt pungii de bani, și nu i-aș ajuns atita, ce aș cerșut și satele boierilor ce erau pribegi la Mosc; și i le-aș dat, de odatã. Iarã dupã ce aș venit Luca Visternicul i le-aș luat, și iarã le-aș dat Lucã; iarã mie, lui Ión Neculce Hatman, îmi sta mare pedicã, ca sã nu pot veni în țerã,

¹⁾ *I-aș dat la catargã* = i-aș trimis la galere.

să'mi ție el moșiile; și nu se teme de osînda lui Dumneđeū, ca să'si aducă aminte câte pedepse și urgii, de la Domni, pre la închisori, în câteva rînduri aŭ tras, care mai pre urmă aŭ judecat Dumneđeū, că 'mi-am făcut și eŭ pace la domnia lui Mihaï Vodă, și, cu judecata Mitropolitului Gedeon și a tot divanul, 'mi am luat și eŭ moșiile de la feciorul Lupului, de mi le-am stăpânit.

Iară Șeremet, din Smolentșca, dacă aŭ înțeles că iară aŭ închis pre solii cei Moschicesci, s'aŭ și întors cu óstea la Kiov, înaintea oștii séle, iară Tătarii aŭ și slobođit un cîmbur din Bugeag de aŭ lovit fără de veste, numai în cincî ȝile, și aŭ ajuns pînă supt Kiov, și aŭ tăiat și aŭ robit, și aŭ luat două-ȝeci de mii de robi, și s'aŭ întors înapoi cu pace, că n'aŭ avut cine li sta împotrivă, ne fiind óste în Kiov; că de ar fi fost măcar vr'o două mii n'ar fi scăpat nici un Tătar, că le stătuse caii de mergeaŭ pe jos, câți rămăsese pre urmă pre șlév, și eșiaŭ Rușii de prin bălți și de prin păduri de'i ucideaŭ. Iară la acea vreme se tîmplase numai Ivenco Polcovnicul și cu Tantșki, fără de slujitori, și aŭ eșit și ei cu vr'o două-ȝeci de ómeni din Kiov de o lature, și aŭ găsit vr'o

cinci-spre-zece Tătari, și i-aŭ luat de grumaz de i-aŭ adus la Șeremet în Kiov. Iară altă ôste era de cea parte de Nipru; no-rocul Tătarilor, că nu puteaŭ Moscalii trece că nu 'i ținea ghiața, nici puteaŭ trece prin apă.

Iară când aŭ fost de primăvară în al doile an a domniei lui Nicolai Vodă, făcut'aŭ Turcii sfat și cu Șvedul și cu Stanislav, dicând Stanislav Craiul că pre dênsul îl priimesc toți domnii Leșesci să le fie Craiŭ, și a da și Camenița Turcilor, și le va da și bir, și câteva fete mari pre an; numai să'i dee ôste să mērgă să'l puie Craiŭ în locul lui Avgust; și atunce a trece și Șvedul cu pace prin țera Leșescă; și apoi se vor scula cu toții asupra Moscului. Decî Turcii s'aŭ ispitit să facă și acel lucru, și aŭ orânduit pre Abdi-Pașa cu câte-va mii de ôste Turci și Tătari, și cu Nicolai Vodă, și aŭ pornit și pre Stanislav Craiŭ de la Bender, dându'i Impărăția și o sută și cinci-zeci de pungi de bani de cheltuială, să se puie Craiŭ în țera Leșescă. Și aŭ venit Stanislav Craiŭ pînă la Zagarance cu tótă ôstea, și el aŭ mai rămas acolo să vadă cum a mai fi. Iară Abdi-Pașa aŭ mers pînă la Hotin, și aŭ trimis la Kiov la Șere-

met sol, pre un turc, de i-aũ ȓis, cum, sã siléscã el la Impãratul Moscului, sã nu se puie el a da ajutor lui Avgust Craiũ, și sã lase ca sã puie ei Turcii Craiũ pre Stanislav, și apoi or lãsa și ei pre feciorul lui Șeremet de la Șarigrad. Iarã Șeremet aũ rãspuns aceluĩ turc sol: «cã el de feciorul lui s'aũ lãsat de cãnd s'aũ dat pre mãna lor; darã el n'are nici o putere sã facã acel lucru, cã el este o slugã, și pĩnã acum i-aũ venit patru cãrți de la Impãratul Moscului, cum a vedea cã intrã Turci ĩn țera Leșéscã, sã se pornéscã și el cu oștile de la Kiov ĩmpotriva lor. Și iar aũ ȓis Șeremet: cum cã póte ei face acest lucru, cã Craiul Avgust are pre Nemți cu trei-ȓeci de mii, și pre Venetic cu trei-ȓeci de mii, și pre Prus cu trei-ȓeci de mii, și pre noi cu trei-ȓeci de mii. Toți acești Monarhi sunt jurați sã și dee ajutor unul altuia cãte cu trei-ȓeci de mii de óste; iarã cãnd ar vedea vre un greũ, și cu tótã puterea sã și dee ajutor unul altuia. La noi nu este obiceiũ ca la voi sã se maziléscã Craii și Domnii, cum faceți voi. Ântéiũ Papa de Rôm, dacã ar auȓi cã veniți voi sã le faceți acest lucru, tótã Creștinãtatea ar sili asupra vóstrã sã se ridice. Numãi Craiul Șvedului

are pismă pre mine, că 'l-am bătut în multe rânduri, și îmi amestecă feciorul. Déră voi nu trebuie să vă potriviți unor ómeni nebuni». Și cu acest răspuns s'aú întors solul lui Abdi-Pașa de la Kiov la Hotin.

La acea vreme, când aú sosit solul de la Abdi-Pașa la Kiov, ce mai sus s'aú scris, la Șeremet, atunce se tîmplase de făcea Șeremet praznicul Impăratului, adecă đioa sfințului Petru Apostol, și se strînsese la curtea lui Șeremet să'î cinstéscă, la vr'o trei-patru mese, și era plină ograda de generali și de ofițeri, tot împodobiti cu haine de sîrmă; și fripsese un boú întreg, și vr'o trei berbeci întregi, și cu córnelé poleite. Iară slujitorii draguni Moscali, și cu puscile cele mari, staú pe deal de slobođiaú focul, pentru sănătatea Impăratului; așijdere mai jos, la Pecersca, alte pusce erau scóse, cu alți slujitori, de slobođiaú focul; așijdere mai jos de Kiov staú Cázacii cu vr'o două-đeci de mii de óste cu puscé de slobođiaú focul. Decí vedénd solii acele lucruri, se miraú și ei; și, întorcéndu-se înapoi, aú avut ce spune lui Abdi-Pașa.

Atunce, Craiul Leșesc Avgust, oblicind de Voevoda Ruski că este ajuns cu Stanislav

Craiū ca să dea Camenița, 'l-aū prins Craiul și 'l-aū făcut surgun la Saxonia, de aū ședut câțiva ani acolo pînă 'l-aū slobođit; și aū trimis altă óste și zaherea în Camenița, cum mai în grabă, și aū făcut surgun și pre generalul ce era în Camenița, fiind ajuns cu Stanislav, viind Turcii, ca să o dea.

Deci Abdi-Pașa, vęđęnd acest ręspuns de la Șeremet, și vęđęnd cã s'aū adaos óste în Camenița, și s'aū schimbat generalii, aū făcut scire la Pórtă. Deci, Pórtă aū vęđut cã n'aū putere să facă aceste lucruri ce sfătuisse, ca să schimbe pre Avgust Craiū și să puie în țera Leșescă spre Stanislav, s'aū speriat, să nu se ridice tótă Creștinătatea Evropei, și 'și ar perde Turcii împărăția; și s'aū lasat de acel lucru, și aū socotit într'alt chip, de aū scris la Abdi-Pașa de i-aū făcut ręspuns să se așede la Hotin, fiindu-le rușine să se întórcă fără ispravă înapoi. Ȋic unii cã ar fi sfătuit Șvedul și Voevoda Chiovski să se așede Hotinul și să le fie lesne de acolo să mérgă la Kiov; cã tot nădejduia Șvedul cã va mai putea să'și dea palme cu Moscalul; iară unii Ȋic cã ar fi sfătuit Nicolai Vodă, temęndu-se cã nu va putea șede în Iași de Dimitrașco Vodă; iară alții cã Nicolai Vodă

aă juruit Impărăției o sută de pungi de bani, ca să nu facă Hotinul. Ce, adevărul nu se scie; sciū că de primăvara aă luat și ținutul Hotinului de 'l-aă făcut olat cetăței. Iară la anul, aă luat și ținutul Cernăuților, din Prut în colo, să'l facă tot olat¹⁾, dîcînd că tot de Hotin aă fost. Iară lui Stanislav i-aă venit poruncă să mērgă la Bender, și s'aă întors.

Atunce Șeremet nu putea sci nimică de feciorul lui, că pusese Voevoda Chiovski strajă de ai lui, de nu putea nime nici merge nici veni; și pre cine trimitea Șeremet, îi tot prindea Voevoda de'i tăia saă îi închidea. Iară Șeremet aă dat o sută de galbină unui Moldovan de 'și-aă băgat capul²⁾, cu cărți, pentru voia banilor, și aă făcut cum aă putut, și aă mers la Pașa de Tighiné; și atunci s'aă tîmplat de aă slobođit solul cel de la Mosc de la închisóre din Țarigrad, și 'l-aă întors pre acel slujitor Moldovan, anume Cîrjă. și cu dece Turci, de aă dat veste de pace la Kiov; și încă tot s'aă mai zăbovit, precum va arăta mai înainte.

1) *Să 'l facă tot olat* = de asemenea să 'l încorporeze. —

2) *De n'a băgat capul* = de 'și a expus viața.

Pre acele vremi era greu în țeră, nu de bir, ci de alte supărări că Turcilor le era calea tot prin țeră, mergând și viind la Hotin; unii veniaū pre la Focșeni de mergeaū pre Siret, pre la Botoșeni, carii veniaū despre Bosna; alții, pre la Bêrlad și pre la Iași; alții, pre la Prut; și, ca nisce oșteni păgâni ce eraū, tot stricăciuni faceaū, cu fel de fel de rîsuri și batjocuri a fete fecióre și a femeii înțelepte.

Prutul, pusese Nicolai Vodă, având poruncă de la Pórtă, pre Constantin Costaki vel Stolnic, împreună cu un Pașă, de'l curăția, cu multe sute de ómeni, de copaci și de plavii¹⁾; alții trăgeaū șeicele cu pâne pînă la Țuțora, și de acolo le încărcaū în care de le porniaū la Hotin; și făcuse și hambare de puneaū pânea la Țuțora, de sta, cât nu o putea ridica prin care. Dară măcar cât greu și supărare era, și mare cheltuială lui Nicolai Vodă, dară încăși vechend atuncea slujba mazililor, aū făcut milă cu dênșii, și cu sfintele rugi, cu mănăstirile, de le aū ridicat un obiceiū spurcat, ce era asupra, de stingerea caselor boieresci, și a sfintelor

¹⁾ *Plavii* = buruiene.

mănăstiri ce se făcuse ; de daŭ desetină de stupi și de mascuri, țărănesce, precum n'aŭ fost dând și mai înainte la alți Domni ; numai de la domnia a doua lui Mihaiŭ Vodă li se făcuse acest obiceiŭ.

Atunce pre acea vreme, cu câți-va ani mai înainte, se tot bătea Franțuzul cu Neamțul pentru țera Spaniei, care de care să o iee să o stăpânescă, neavând Craiŭ ; și tot biruia Neamțul pre Franțuzul, căci îi mai daŭ și alții ajutor, fără de electoriŭ lui. Îi mai da Anglia patru-șeci de mii de óste și Olandia trei-șeci de mii. Apoi, supărându-se Franțuzul de atîția ani de bătaie, sta să se împace ; și Neamțul nu primia, veddend că biru-esce. Deci, s'aŭ lasat Anglia și Olandia a'i mai dare ajutor, și începuse a batere Franțuzul pre Neamț. Deci, Neamțul veddend așa, stătut'aŭ și alți mediatorŭ și le-aŭ făcut pace, împărțind țera Spaniei drept în două ; și pre unde le-aŭ venit hotarele, răsipit'aŭ cetăți și tîrguri de le-aŭ stricat, și aŭ făcut pace. Pre atunce aŭ trecut și un sol mare de la Leși la Pórtă, anume Voevoda Mazovețki, de aŭ așeșat cu Turciŭ acele amestecături multe ; și întorcându-se de la Pórtă aŭ mers la August Craiul, și apoi 'l-aŭ trimis Craiul și la

Petriburg, la Impăratul Moscului. Atunce aū trimis și Impăratul Turcesc la Leși sol pre un Șerin, din Crîm, anume Șeferbei, de aū făcut pace lui Voevoda Chiovski și lui Stanislav Craiū, și, întorcându-se Șeferbei de la Leși, s'aū și ridicat Voevoda Chiovski și cu Șențe Ianoș Bișnovetki, și cu alte capite anume : Staroste Raavski, și s'aū dus la locul lor în țera Leșescă la Avgust Craiul de s'aū împreunat, și n'aū avut nici o nevoie.

Așijdere și Stanislav Craiū, încă aū purces de la Turci prin țera Unguréscă, și aū trecut la Pomerania, și nu s'aū încredut să mérgă la Craiul Avgust, ce s'aū aședat în nisce tîrguri, în hotarele Impăratului Nemțesc.

Vrut'aū atunce Impărăția Turcului să dee galióne Șvedului să'l pornéscă și pre dênsul pre marea Albă, pînă la Franțuji, și d'acolo ori să'i dee vase Franța, ori să vie vasele lui. Și n'aū primit; ce aū đis că el pre uscat aū venit, pre uscat se va duce. Și se miraū și Turcii ce or mai face cu dênsul, că nu'i mai putea intra în voie, și el arăta cartea Impăratului Turcesc, ce'i trimisese când aū venit la Tighiné, că nu'l va lăsa și'i va da óste. El acea nădejde căuta și o aștepta.

Iară când aū fost în al treile an al dom-

niei lui Nicolai Vodă, în anul 7222, mazi-lit'ău Turcii și pre Brâncovanul Vodă, trimi-tând pre Buiuc-Imbrihorul de la Țarigrad, adecă comisul cel mare, de 'l-aŭ prins cu mare meșteșug, că 'l-aŭ înșelat unchiul lui de aŭ mers de la Tîrgoviște în Bucuresci, fiind unchiul lui ajunși cu Mihaï Vodă de staŭ de 'l pîriaŭ, gândind că va fi el Domn. Iară după ce 'l-aŭ prins, aŭ scos Imbrihorul fer-man de la Impărăție, scriind la țéră : «de or priimi pre Mihaï Vodă, bine ; iară de nu să'și ridice Domn dintre dênșii pre cine or vrea.» Decî unchiul Brâncovanului Vodă, anume Constantin Stolnicul și Mihaï Spătarul, decă aŭ vêđut că'i lasă Pórtă în voia lor, s'aŭ lăsat de prieteșugul lui Mihaï Vodă, și 'și-aŭ ridicat Domn dintre dênșii pre Stefan Can-tacuzino Spătarul, fiul lui Constantin Stolni-cul. Iară pre Brâncovanul 'l-aŭ dus la Pórtă cu mare pază și cu multă avere, scrisă tot de Imbrihorul, și 'l-aŭ închis în Edecule cu mare grijă, și pre dênșul și pre Dómna'și, și pre cuconișei, și pre tóte slugile lui ; că era acel Vezir atunce Gin-Ali-Pașa, un pă-gân rău peste samă, de nu folosia nimêrui dare. Decî, atunce aŭ început pre Brâncovanul Vodă și solii Moschicesci a'l pîrîre, și

Șvedul, și de toate părțile, cum este mânia lui Dumnezeu; măcar că cele mari pomeniri și multe, și cei prieteni harnici, și avere ce avea, sosindu'i atunce ceasul morții, nimic nu 'i-aș folosit; precum țice scriptura: «Nu va folosi averea în ziua urgiei.» Póte va fi și osînda Moldovei, căci tot schimba Domnii adese și'l blăstema tótă țera; aș, póte fi osînda și a unchi-sěu, a casei lui Șerban Vodă: aș dóră și a Moscalilor chiemare; și apoi mai pre urmă, viclesug, că mult sânge creștinesc s'aș věrsat, și de multe ori 'l-aș fost blăstemând Impăratul Moscului, și țicea: «Iuda Brâncovanul m'aș vîndut, de am răpus óste și am pățit acésta!» Deci, i-aș scos și aș tăiat capetele a patru cuconi ai sěi, și apoi și a lui, și a câți-va boieri slugi a lui; iară pe Dómna, și pre alte slugi, i-aș ținut încă vr'o doi ani la închisóre, și i-aș slobođit apoi. Atunce când i-aș fost tăind feciorii, aș fost țicěnd unul să se turcěscă să nu'l taie; dară tată-seu Brâncovanul Vodă 'l-aș îmbărbătat tare să nu'si lase legea. Numai un copilaș, nepot de fiu Brâncovanului, aș scăpat, că 'l-aș luat la seraiul Impărătesc ca să'l turcěscă; iară mai pre urmă 'l-aș scos

îma ¹⁾ Impăratului, și 'l aŭ dat la maică-sa, care mai pre urmă istoria lui va arăta la rând. Precum se ȝice, Domnul bogat și fără de sfat, adevărat că atunci Brâncovanul Vodă a fost fără de sfat, dacă s'aŭ mâniat Dumneȝeŭ pre dânsul; iară mai înainte, în vr'o trei-ȝeci de ani, tot cu sfat aŭ fost că ținea Dumneȝeŭ cu dânsul, și 'i ierta osânda; iară acum n'a vrut să'l mai rabde. Și când 'l aŭ tăiat, aŭ adus pe toți solii de 'l priviaŭ, solii Moschicesci, solul Neamțului, și solul Franțuzului, solul Englezului, solul Venețianului, și solii Flemengului ²⁾, și al Leahului și al Șvedului.

Dupre aceea, aŭ pornit și Craiul Șvedului prin țera Ungurésă, și aŭ trecut, cu pace pînă la țera lui la Pomerania. Atunci aŭ sloboȝit și pre solii Moschicesci din Țarigrad să'si mérgă la pământul seŭ, la Mosc; și'i aștepta Șeremet cu mare bucurie. Iară când a ajuns feciorul lui Șeremet pre la Nemirova, nu se știe ce 'l a lovit că a murit, și n'aŭ apucat tată-seŭ să'l vadă viŭ. Zic unii să fi mâncat ciuperce, și a murit; iară unii zic să'l fi otrăvit Sultanul la Tighiné, pentru să se

¹⁾ *îma* = mama — ²⁾ *Flemengului* = Olandezului.

mânie tată-său și să se strice pacea cu Turcii, căci Tătarii pururea ar pofti să fie óste; iară unii diceau că dintre dânșii să'l fi otrăvit.

Craiul Șvedesc, după ce a intrat în Pomerania, strînsu-și-aú óstea ce aú mai putut din țera, avênd nădejde că 'i va da și Franțuzul ajutor, și aú început să se bată iară cu Moscalul, vîrtos, ca să'și scótă locul și cetățile ce'i luase. Decî Moscalul, și Avgust Craiú cu Sașii, și Craiul Daniei și Prusul, toți aceștia s'aú învoit la un loc cu legături, și aú început a se bate cu Craiul Șvedului; unii se băteau pe apă, alții pre uscat s'aú dus în Pomerania, și aú tot bătut pre Craiul Șvedului, pînă ce i-aú luat tótă țera Pomeraniei cu tóte cetățile. Numai ce i-aú rămas o cetate unde era stolița Pomeraniei, anume Stetinul, și se închisese acolo de se bătea cu cei alți Crai; și aștepta Craiul să'i vie ajutor de la Franțuji pre apă. Atunci, norocul lui cel prost, că a murit Craiul Franțuzesc cel bătrîn, anume al 14-lea Ludovic; și nemerind acea veste la Avgust Craiul Leșesc, stînd cu óstea prin prejurul cetăței Stetinului, a pus un trîmbițer al lui, dînd veste din trîmbiță că a murit Craiul Franțuzesc, ca să audă Craiul Șvedului din cetatea unde era închis. Iară Craiul Șve-

dului, dacă a înțeles din trâmbița lui Avgust Craiū că a murit Craiul Franțuzesc, pus'a și el alt trâmbițer al lui de a răspuns înapoi din trâmbiță, lui Avgust Craiū, dicându-i așa : «De a murit Craiul Franțuzesc, iară Craiul nostru, unul din cei doi-spre-șapte Monarhi ai Europei este sănătos și nu se teme de nimic.» Iară când aū fost peste două trei zile, aū lăsat Craiul cetatea și aū fugit cu nisce vase pre mare la țera lui, la Stocholm. Atunci Moscul și cei-l-alți Crai aū luat tótă țera Pomeraniei; iară pe Moscal nu 'l-aū lăsat Prusul să stăpânescă acolo în Pomerania, fiind acolo locul al lor de moșie; ce i-aū dat câte-va pungii de bani pentru cheltuiala oștii și aū rămas Pomerania a celor-l-alți Crai, precum mai sus s'aū scris.

Iar Craiul Șvedului, după ce s'a dus la Ștocul ¹⁾, aū început a punere ²⁾ mediatorii să facă pace cu Moscul, și cu Craiul Prusesc, și cu Aūgust Craiul Leșesc, și aū început a contenire de a se mai batere. Iară Craiul Daniei nu 'l primia pre Șved la pace, și 'l tot bătea de cea parte de mare, unde are și Dania locuri.

¹⁾ *Ștocul* = Stockolm. — ²⁾ *O punere* = a pune.

Turcii, dacă s'aũ curățit de Șved și de solii Moschicesci, și de aceste de tôte de câte mai sus s'aũ scris, ridicatu-s'aũ împărăția cu tötă puterea, și s'aũ dus la Frânci ¹⁾ la țara Moreei ce o țineaũ Veneticii ²⁾, și aũ luat'o cu tôte cetățile ce erau într'acea țeră Moreea; și aũ aședat prin tôte cetățile Pașalăcuri, precum mai fusese mai nainte vreme iară a Turcilor, și se desvătuse ³⁾ ei de la Turci, când se bătuse Turcii cu Nemții la Beciũ ⁴⁾. Și luând Turcii Moreea de al doile rând, s'aũ întors înapoi iar la Udriũ; atunci aũ prins Turcii și pre un Domn, sfetnic țerei Moreei, care era și doftor vestit, anume Likinie, și fusese acel doftor și aice în țeră, la domnia d'ânteiũ a lui Antioh Vodă; și apoi ducându-se la moșiile lui acolo la Moreea, căduse de era sfetnic. Deci cunoscându'l Turcii de la Țarigrad, îndată 'l-aũ spânđurat.

Iară de iarnă aũ început a se învrăjbire Turcii cu Nemții să strice pacea din pricina Moreei și aũ trimis Impăratului Turcesc de aũ mazilit pre Stefan Căntacuzino Vodă, feciorul lui Constantin Stonicul din țara Munte-

¹⁾ *Frânci* = Italiani. — ²⁾ *Veneticii* = Venețienii. — ³⁾ *Se desvătuse* = se scuturase. — ⁴⁾ *Beciũ* = Viëna.

néscă; și cum l'aū dus la Pórtă, îndată l'aū și sugrumat și pre tată-seū pre Constantin Stolnicul neplinind doi ani cu domnia în țera Muntenéscă; și aū ajuns și ei osânda Brâncovanului Vodă, căci îi vënduse ei pre dên-sul cu înșelăciune, precum mai sus s'aū scris; și aū rămas lui Stefan Vodă doi feciori: unul slujesce la Nemți și altul la Mosc. Iară în locul lui aū pus Domn pre Nicolai Vodă; în locul lui Nicolai Vodă, în Moldova, aū pus Domn pre Mihaï Vodă Racoviță. Deci Nicolai Vodă, gâtindu-se de aice din Moldova cu tóte conacele, aū purces în țara Muntenéscă; și atunce, la purcesul lui Nicolai Vodă din Iași, multe voróve ce nu s'aū căđut aū grăit Lupul Vornicul lui Nicolai Vodă, împrovivă. In loç cinstea și mila ce aū avut de la acest Domn, el îi mulțami cu voróve próste, după cum este firea acestuï ném, a Gavrilețescilor, de nu sunt nici unuï Domn mulțamitori, ce pre urmă tot cu năpăști le mulțamesc; care în scurtă vreme 'și-aū rêsplătit Nicolai Vodă acéstă gâlceavă de către Lupul Vornicul, că pentru sumeția lui, 'și-aū pus ticalosul capul, **precum istoria** înainte va arăta. Iară în țeră aū venit Domnul Mihaïu Vodă cu a treia domnie.

VERIFICAT

1927

Controlul
Salvelelor
Bucuresti

UNIVERSITARA